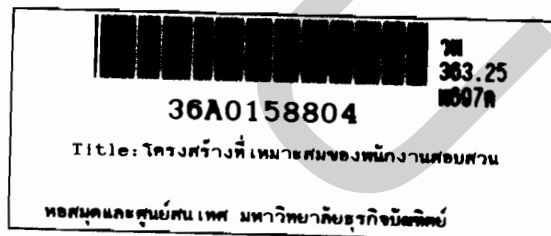

โครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวน

สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จ.ส.ต. พิพัฒน์ จ่างแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ.2546

ISBN 974-281-809-6

THE SUITABLE STRUCTURE FOR THE INQUIRY
OFFICIAL UNDER THE ROYAL THAI POLICE

POL. SGT. MAJ. PIPAT JANGKAEW

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School , Dhurakijpundit University

2003

ISBN 974-281-809-6

เลขทะเบียน.....	0158804
วันลงทะเบียน.....	๒2 ก.ค. 2546
เลขเรียกหนังสือ.....	๒๒๕.๕
	พ.๒๗๓๑
	[๒๕๔๖]
	๒๑

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ โครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เสนอโดย จ.ส.ต.พิพัฒน์ จ่างแก้ว

สาขาวิชา นิติศาสตร์ (กฎหมายมหาชน)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ชูศักดิ์ ศีรินิล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม พล.ต.อ.ดร.น. โสติกพันธ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

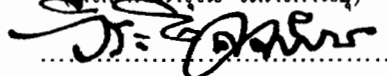
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

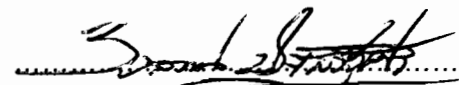
(รศ.ชูศักดิ์ ศีรินิล)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(พล.ต.อ.ดร.น. โสติกพันธ์)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(รศ.ดร.วีระ โลจายะ)

.....กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(รศ.ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สมพงษ์ อรพินท์)

วันที่ 28 เดือน 11 พ.ศ. 2546

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน รศ. ชูศักดิ์ ศิรินิล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ พล.ต.อ. ดรุณ ไสตติพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่อง จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณท่าน ดร. พีรพันธุ์ พาลุสุข ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ. ดร. วีระ โลจายะ กรรมการสอบผู้ทรงคุณวุฒิ รศ. ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี กรรมการสอบผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสำเร็จได้ด้วยดี

คุณประโยชน์และความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอเทอดบูชาพระคุณของ บิดามารดา และคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา

จ.ส.ต. พิพัฒน์ จ่างแก้ว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๙
กิตติกรรมประกาศ.....	๑

บทที่

1. บทนำ	
1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา.....	2
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	3
1.4 ขอบเขตของวิทยานิพนธ์.....	4
1.5 วิธีการศึกษาค้นคว้า.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากวิทยานิพนธ์.....	4
2. โครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวน.....	6
2.1 ความหมายของคำว่า “ พนักงานสอบสวน ”.....	6
2.2 สถานะของพนักงานสอบสวน.....	8
2.2.1 บทบาทของพนักงานสอบสวนตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540.....	8
2.2.2 ที่มาของพนักงานสอบสวนในปัจจุบัน.....	13
(1) ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นสูงจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ.....	15
(2) ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางนิติศาสตร์.....	16
(3) การเข้าตำแหน่งพนักงานสอบสวน.....	17
2.2.3 พนักงานสอบสวนในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพทางกฎหมาย.....	25
2.3 สถานะและการจัดการองค์การของพนักงานสอบสวน.....	29
2.3.1 พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองหรือตำรวจ.....	38
2.3.2 บทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวน.....	40
2.3.3 การบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน.....	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.4 ความสัมพันธ์พนักงานสอบสวนกับประชาชนและอัยการ.....	47
(1) ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับประชาชน.....	47
(2) ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับอัยการ.....	48
2.4 สถานะและการจัดการองค์กรอัยการและตุลาการ.....	49
2.4.1 อัยการ.....	49
(1) ภารกิจและอำนาจหน้าที่.....	49
(2) โครงสร้างการบริหารงานบุคคลของพนักงานอัยการ.....	52
(3) การปฏิบัติหน้าที่อัยการมีความเป็นอิสระ.....	54
2.4.2 ตุลาการ.....	55
(1) งานและลักษณะสำคัญขององค์กรตุลาการ.....	55
(2) หลักความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ.....	57
(3) หลักการเกี่ยวกับสถานะของฝ่ายตุลาการ.....	61
3. สรุปปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวน.....	63
4. การจัดองค์กรพนักงานสอบสวนในประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น.....	69
4.1 ประเทศอังกฤษ.....	69
4.1.1 การจัดองค์กร.....	69
4.1.2 พนักงานสอบสวนทำหน้าที่ตำรวจ.....	72
4.1.3 พนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวน.....	73
4.2 ประเทศญี่ปุ่น.....	76
4.2.1 การจัดองค์กร.....	77
4.2.2 อำนาจและบทบาทหน้าที่.....	78
4.2.3 พนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวน.....	83
5. วิเคราะห์โครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวน.....	88
5.1 พนักงานสอบสวนกับปัญหาอุปสรรค.....	89
5.2 คุณสมบัติของพนักงานสอบสวนที่เหมาะสม.....	93
5.3 บทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวน.....	96

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.4 โครงสร้างที่เหมาะสมพนักงานสอบสวน.....	99
5.5 องค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน.....	102
5.6 สรุปแนวคิดโครงสร้างพนักงานสอบสวนที่เป็นอิสระ.....	106
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	110
6.1 บทสรุป.....	110
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	123
บรรณานุกรม.....	128
ภาคผนวก.....	137
ประวัติผู้เขียน.....	148

ชื่อวิทยานิพนธ์	โครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ชื่อนักศึกษา	จ.ส.ต. พัทธมน งามแก้ว
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ. ชูศักดิ์ ศิรินิล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	พล.ต.อ. ดร.ณ ใสติพิพันธุ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2545

บทคัดย่อ

กระบวนการยุติธรรมได้มีทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมุ่งมั่นอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่สังคมเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อัยการและตุลาการศาลยุติธรรม เป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีบทบาทบัญญัติแห่งกฎหมายคุ้มครองและรับรองสถานะเพื่อประกันความมีอิสระในการใช้อำนาจหน้าที่ ดังนั้นควรต้องให้พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ถือว่าเป็นองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น มีการปรับปรุงแก้ไขแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ โดยให้มีโครงสร้างไปสู่รูปแบบที่มีความเป็นอิสระเช่นเดียวกัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์มุ่งค้นคว้าถึงกรณีโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวน เพื่อให้เป็นแนวทางแก้ไขไปสู่รูปแบบที่เหมาะสมมีความเชื่อมโยงกันและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเที่ยงธรรม สามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างเหมาะสม ปราศจากการแทรกแซง โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยทางเอกสารและให้เหตุผลในทางปฏิบัติที่เป็นไปได้

จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติถูกแทรกแซงจากอำนาจ อิทธิพล และมีอุปสรรคจากปัจจัยอื่นๆ ทำให้ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง สมควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมีประสิทธิภาพและปราศจากการแทรกแซง โดยมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนเป็นหลักประกันความอิสระ เพื่อให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนและสังคมได้อย่างแท้จริงและรวดเร็ว

Thesis Title The Suitable Structure for the Inquiry Official under
 the Royal Thai Police

Name Pol. Sgt. Maj. Pipat Jangkaew

Thesis advisor Assoc. Prof. Chousak Sririnil

Co-thesis advisor Pol. Gen. Darun Sotthibandhu

Department Law

Academic Year 2002

Abstract

The Judicial process has changed its direction in order to protect the rights and freedom of the people. The intention is to provide justice to society. Under the present legislation, both the public prosecutors and the judges work independently. Therefore, the legislation should be changed so that the inquiry official, who are under the Royal Thai Police Office and whose duties are to serve as the primary judicial processors, should work independently as well.

The aim of this thesis is to identify a suitable structure for the work of the inquiry official, which can be used as guidelines for reform. The inquiry official will work more effectively, with fairness and appropriate consideration, and without interference. The proposals in this research are both reliable and practical.

The study reveals that the work of the inquiry official, under the Royal Thai Police, is interfered with by outside powers and influence, which results in the lack of justice for the people. It is necessary to revise the legislation so that the inquiry official can work more efficiently and without interference. The legislation to guarantee the independence of the inquiry official should be implemented to allow the inquiry official to perform their duties rapidly and with fairness, both to the people and the society as a whole.

บทที่ 1

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นองค์กรของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน อำนาจความยุติธรรมให้เกิดความสงบสุขแก่ประชาชน และพัฒนาหน่วยงานต่างๆ ตามระเบียบแบบแผนปรับปรุงพัฒนาเพิ่มพูนประสิทธิภาพบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ พัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการประกอบวิชาชีพตำรวจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนโดยมีเป้าหมายในการพิทักษ์รับใช้ประชาชนและบริการสังคม

ด้วยความสำนึกในบทบาทหน้าที่และภารกิจของตน สำนักงานตำรวจแห่งชาติตระหนักดีว่าควรทุ่มเททั้งกายและใจเพื่อพัฒนาและปฏิรูประบบและโครงสร้างให้พนักงานสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกับ อัยการและตุลาการศาลยุติธรรม โดยยึดหลักคือเป็นบ้านลอมที่ดีและภาพลักษณ์อันสวยงาม ประจวบคณน้ำลำธารที่ใสสะอาดมุ่งมั่นสร้างผลงานให้เป็นองค์กรอำนาจความยุติธรรมที่ดีของประชาชนในเบื้องต้น การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการแสวงหาแนวทาง รูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรมและมีความเป็นอิสระ

เนื่องด้วยพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น โดยเฉพาะหากมีหลักประกันความมีอิสระของพนักงานสอบสวนมิให้ถูกแทรกแซงจากอำนาจหรืออิทธิพลอื่นใดจะทำให้พนักงานสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้มีความจำเป็นต้องปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมาย หรือสร้างมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนขึ้นโดยเฉพาะเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติหน้าที่โดยมีหลักประกันความมีอิสระ ประสิทธิภาพและการตรวจสอบได้

1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา

ในการอำนวยความสะดวกซึ่งเป็นภารกิจหลักของพนักงานสอบสวนคือการรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งจะต้องใช้ความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนและมีหน้าที่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือให้ดีที่สุด

ปัจจุบันนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ได้แยกออกจากกระทรวงมหาดไทยไปเป็นองค์กรใหม่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 230 นอกจากนั้นมีองค์กรต่างๆ อีกหลายองค์กรมีอำนาจเข้ามาตรวจสอบการทำงานของพนักงานสอบสวนแห่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งมีอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนด้วย อย่างเช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริต หรือประพฤตินิคมชอบในวงราชการแห่งชาติ (ปปช) และขณะนี้กระทรวงยุติธรรมกำลังดำเนินการจัดตั้ง " สำนักงานสอบสวนคดีพิเศษ " หรือ " กรมสอบสวนคดีพิเศษ " ขึ้นเพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่สอบสวนคดีทางเศรษฐกิจและคดีสำคัญอื่นเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อคานอำนาจซึ่งกันและกันระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับกระทรวงยุติธรรม

อุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอาจกล่าวได้โดยสรุปดังนี้

1. กฎหมายระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนมีจำนวนมากและมีลักษณะที่ซ้ำซ้อนกัน มีเงื่อนไขและขั้นตอนที่ยุ่งยาก อีกทั้งระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายบางฉบับล้าสมัยจนทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. อำนาจทางฝ่ายการเมือง อิทธิพลและผลประโยชน์ต่างๆ มีส่วนที่เข้ามาแทรกแซงบีบบังคับพนักงานสอบสวนให้ช่วยเหลือ หรือเบี่ยงเบนรูปคดีทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเกิดความไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งเป็นผลกระทบอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในแง่ลบ
3. การปกครองบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน มีหน่วยงานขึ้นตรงหลายฝ่าย หลายระดับต่างหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้บังคับบัญชาต่างหน่วยงานต่างสังกัดก็สามารถสั่งการตามคำสั่ง ระเบียบได้ อย่างเช่น นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด เกี่ยวข้องกับการออกหมายจับ หรือร่วมกันทำการสอบสวนด้วยอำนาจทางกฎหมายได้ เป็นต้น ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนสามารถให้คุณให้โทษแก่พนักงานสอบสวนได้ พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องปฏิบัติตามเพื่อความอยู่รอดในหน้าที่การงาน หรือเพื่อความก้าวหน้าของตัวพนักงานสอบสวนเอง

อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ในยุคนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมไปเป็นอันมาก โดยเฉพาะกระแสการปฏิรูปในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง การปกครอง การปฏิรูปการศึกษา รวมถึงถึงการปฏิรูประบบราชการ ล้วนแล้วแต่มีความต้องการให้เกิด “ธรรมาภิบาล” ขึ้นในองค์กรต่างๆ แนวความคิดที่ต้องการ แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนเพื่อสร้างโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนขึ้น จึงเป็นแนวทางอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความรับผิดชอบต่อประชาชนและเพื่อให้สังคมมีความเที่ยงธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น

แม้สภาพปัญหาเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอดในหลายๆด้าน แต่ปัญหาหลักเกี่ยวกับความมีอิสระของพนักงานสอบสวนยังไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไข การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เพื่อต้องการให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนและสังคมได้อย่างแท้จริง รวดเร็วและปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจ หรืออิทธิพลอื่นใด โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาระบบงานสอบสวนให้มีอิสระ ปราศจากการแทรกแซงจากทุกฝ่ายโดยมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนขึ้นเป็นการเฉพาะ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนในประเทศต่าง ๆ
3. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่จะทำให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีอิสระ อำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

หน่วยงานพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานที่สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในด้านการสอบสวนคดีอาญาต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนและสังคม แต่การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนกลับขาดความเป็นอิสระ เนื่องจากรูปแบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนไม่มีความเหมาะสมเพียงพอ ซึ่งมีผู้บังคับบัญชาหลายสาย

งานหลายฝ่าย จึงขาดความเป็นอิสระถูกแทรกแซงจากอำนาจ อิทธิพลและผลประโยชน์ต่างๆ ตลอดจนไม่มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรพนักงานสอบสวนไว้อย่างชัดเจนเป็นการเฉพาะ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริง

1.4 ขอบเขตของวิทยานิพนธ์

ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อมุ่งศึกษาถึงรูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามบัญญัติของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนประเทศต่างๆ อีกทั้งศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบ การจัดองค์กรของกระบวนการยุติธรรมอื่นๆ พร้อมทั้งเสนอแนะโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นหลักประกันความอิสระ

1.5 วิธีการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีศึกษาค้นคว้าทางเอกสารที่เรียกว่า Documentary Research โดยรวบรวมค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความ วารสาร ตำรับกฎหมาย วิทยานิพนธ์ เอกสารการประชุมของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการวิเคราะห์จากงานวิจัยเอกสาร การรวบรวมความรู้และรูปแบบหลักเกณฑ์ต่างๆ ในแต่ละประเทศมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ด้วย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากวิทยานิพนธ์

1. เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนของประเทศอื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับรูปแบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศไทย

3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย หรือมาตรการทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนให้เป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

D
P
U

บทที่ 2

โครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวน

2.1 ความหมายของคำว่า “ พนักงานสอบสวน ”

พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน การเป็นพนักงานสอบสวนได้ต้องมีตำแหน่งตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเป็นพนักงานสอบสวน เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานที่มีอำนาจควบคุมพนักงานสอบสวน อย่างเช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีใช้พนักงานสอบสวนและมีอำนาจสอบสวน ซึ่งเราจะเห็นว่าไม่ว่าในกรุงเทพมหานครหรือในเขตจังหวัดอื่น พนักงานสอบสวนได้แก่ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคแรกและวรรคสอง พนักงานสอบสวนยังหมายความถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) นอกจากนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 แม้จะเป็นเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจทำการสอบสวนแต่ไม่มีหน้าที่ทำการสอบสวนไปทำการสอบสวนก็ไม่ถือว่าผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวน ฉะนั้นจึงต้องมีทั้งอำนาจและหน้าที่ทั้งสองอย่าง พนักงานสอบสวนเป็นผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สอบสวนตามที่กฎหมายกำหนดของความผิดที่กระทำในราชอาณาจักร อีกทั้งพนักงานสอบสวนมีเขตอำนาจรับผิดชอบและเขตพื้นที่การปกครองในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดอาญาทั้งหลาย

พนักงานสอบสวนนั้นเป็นเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการกฎหมายให้มีอำนาจทำการสอบสวน ผู้บังคับบัญชาจะให้ผู้ที่ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนไม่ได้ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะตั้งให้ศึกษาธิการอำเภอเป็นพนักงานสอบสวนคดีอาญารฐานเป็นเจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่ต่อหน้าที่ ย่อมไม่ได้ หรือจะตั้งให้ราษฎรเป็นพนักงานสอบสวนไม่ได้เช่นเดียวกัน ส่วนพนักงานสอบสวนตามกฎหมายอื่นเมื่อมีกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ใดมีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนความผิดอาญาใดแล้วก็ย่อมเป็นพนักงานสอบสวนเช่นกัน พนักงานสอบสวนตามกฎหมายอื่น เช่น เจ้าพนักงาน

พิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย นายทหารพระธรรมนูญ เจ้าหน้าที่ทหารเรือตามพระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามกระทำบางอย่างทางทะเล พ.ศ. 2490 เป็นต้น เพราะฉะนั้นความหมายของคำว่า " พนักงานสอบสวน " จึงพอสรุปได้ว่าหมายถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนได้แก่ การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดตามที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) และ (11) พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง¹ ซึ่งประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีได้กำหนดหลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวนไว้พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. พนักงานสอบสวนต้องทำใจเป็นกลาง ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมต้องการแต่ความจริงโดยบริสุทธิ์เท่านั้น ฉะนั้นการถามควรระวังอย่าให้เป็นท่าที่แสดงแนะนำให้ผู้ให้ถ้อยคำคล้อยตามหรือชี้ช่องอย่างใดอย่างหนึ่งในเวลาถาม
2. การสอบสวนของพนักงานสอบสวนต้องรีบกระทำโดยมิชักช้า แม้กฎหมายให้อำนาจการควบคุมโดยร้องขอต่อศาลได้ก็ตาม แต่อย่าลืมว่าการสอบสวนล่าช้าทำให้เดือนร้อนแก่คู่กรณีและพยาน อาจทำให้ข้อเท็จจริงผันแปรไป ผู้สอบสวนจึงชอบที่จะรีบกระทำโดยไม่จำเป็นต้องขอให้ศาลสั่งขังตัวได้ก็จะเป็นการดียิ่ง
3. การอ้างเหตุขออำนาจศาลขบที่จะขอในเมื่อจำเป็นจริงๆ แม้ศาลจะอนุญาตขังหากภายหลังปรากฏว่าเหตุที่จะขอไม่สมควรก็ต้องรับผิดชอบในทางวินัย
4. ผู้สอบสวนจะต้องให้ความสะดวกแก่พยานในคดี
5. เป็นหน้าที่ผู้สอบสวนจะต้องติดตามและทำสำนวนการสอบสวนให้สำเร็จโดยเร็ว
6. ถ้าสำนวนใดส่งไปยังพนักงานอัยการขอให้ฟ้อง พนักงานสอบสวนก็ต้องติดตามกับพนักงานอัยการเพื่อจะได้ทราบหากว่ามีข้อบกพร่องเพื่อพนักงานอัยการจะได้ชี้แจงสั่งตามสมควรได้สะดวกและเกิดผลดีแก่คดี

¹ อภิชาติ เกศะรักษ์. "ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงาน กำลังขวัญ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ระดับรองสารวัตรสอบสวนในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ . " วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2539, หน้า 14.

พนักงานสอบสวนมิได้จำกัดอำนาจเฉพาะการสอบสวนคดีอาญาเท่านั้น ในคดีแพ่งก็อาจมีอำนาจของพนักงานสอบสวนปะปนอยู่บ้างเหมือนกัน² เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1323 เรื่องของหายบุคคลเก็บได้ซึ่งทรัพย์สินหายต้องทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. ส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ผู้ของหายหรือเจ้าของหรือบุคคลอื่นผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์สิน
2. แจ้งแก่ผู้ของหายหรือเจ้าของหรือบุคคลอื่นผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์สินนั้นโดยมิชักช้า
3. ส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นภายในสามวันและแจ้ง

พฤติการณ์ตามที่ทราบอันอาจเป็นเครื่องช่วยในการสืบหาตัวบุคคลผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์สินนั้น แต่ถ้ามิทราบตัวผู้ของหาย เจ้าของ หรือบุคคลอื่นผู้มีสิทธิรับทรัพย์สินก็ดี หรือบุคคลดังระบุนั้นไม่รับมอบทรัพย์สินนั้นก็ดี ท่านให้ดำเนินการตามวิธีอันบัญญัติไว้ในอนุมาตรา (3) การสืบหาตัวเจ้าของแห่งทรัพย์สินหายตามอนุมาตรา (3) นั้นก็คืออำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนั่นเอง ทั้งๆที่เป็นคดีแพ่ง แต่หากเกิดการยกยอกทรัพย์สินหาย ก็จะกลายเป็นคดีอาญาไปเลย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 160 บัญญัติว่าในระหว่างดำเนินการกระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าลูกหนี้หรือผู้หนึ่งผู้ใดได้กระทำความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

2.2 สถานะของพนักงานสอบสวน

2.2.1 บทบาทของพนักงานสอบสวนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 6 ได้กำหนดไว้ว่า " รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ " และนอกจากนี้รัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้อย่างกว้างขวาง โดยได้จำกัดขอบเขตอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอบเขตอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไม่ว่าในด้านการจับ

² สมพร พรหมนิตาร. คู่มือพนักงานสอบสวน ฉบับทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. 1540, หน้า 9- 10.

กุม คุมขัง ตรวจค้น ประกัน การสอบสวนด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม ซึ่งต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรของรัฐองค์หนึ่งโดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่โดยตรงในการจับกุม คุมขัง ตรวจค้น สอบสวนคดี จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้นำศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติรับรอง คุ้มครองไว้คือ มนุษย์มีฐานะเป็นผู้ทรงสิทธิในชีวิตของตน มนุษย์จึงไม่สมควรที่จะต้องตกเป็นวัตถุหรือสมบัติครอบครองของบุคคลอื่น³ ดังนั้นบุคคลที่สำนึกถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ก็ย่อมจะไม่นำมนุษย์ด้วยกันมาซื้อขายหรือใช้แรงงานในลักษณะกดขี่เยี่ยงทาสหรือเครื่องจักร การทรมาน ทารุณกรรม หรือลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม ตลอดจนการกดขี่ทางเพศ ล้วนเป็นการล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งสิ้น อีกทั้งมนุษย์มีฐานะเป็นผู้ที่พร้อมจะพัฒนาได้พร้อมๆ กับมีศักยภาพที่จะร่วมกับมนุษย์ผู้อื่นพัฒนาสังคมได้ มนุษย์จึงควรมีอิสระที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง การกักขัง หน่วงเหนี่ยว หรือบังคับตรวนอิสระภาพของมนุษย์โดยปราศจากเหตุผลทางประโยชน์สาธารณะที่มีน้ำหนักเพียงพอจึงไม่อาจกระทำได้ มนุษย์ที่หวงแหนในอิสระภาพของตน ย่อมต้องให้ความเคารพในควมอิสระภาพของผู้อื่นด้วย แม้แต่อำนาจรัฐอันได้จันตนาอนุมัติจากประชาชนอันยิ่งใหญ่ก็มิอาจจับกุม คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคลได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย นอกนั้นรัฐธรรมนูญยังห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพสถานะของบุคคลในฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความคิดโดยชอบทางการเมือง การศึกษาอบรมหรือความเชื่อทางศาสนานั้นย่อมมิอาจกระทำได้ พนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงต่อประชาชนก็ย่อมมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพอยู่เสมอเพราะมีบทบาทหน้าที่สำคัญในสังคมแม้คนในสังคมเดียวกันแต่คนต่างไม่เท่าเทียมกันเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเท่าเทียมกันมีหน้าที่ปฏิบัติและได้รับผลจากการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน มิใช่มีเพียงการรักษากฎหมายเพื่อให้ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายเท่านั้น จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการรองรับถึงหลักประกันของพนักงานสอบสวน ตั้งแต่ในระดับพื้นฐานโดยการนำความรู้ไปสู่ประชาชนให้ได้รับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายและสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนได้มีศักยภาพที่จะสื่อสารข้อเท็จจริงของความเป็นธรรมสู่กระบวนการแก้ไขให้เกิดความเป็นธรรม ตลอดจนถึงการท้วงติงในกรณีที่มีปัญหาเกิดจาก

³ กรมตำรวจ. "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540." *หนังสือส่วนราชการ* ที่ 0606.6 / 14311 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2542.

กฎหมายนั่นเอง ซึ่งการสร้างสรรคค์กยภาพของประชาชนจะเป็นวิถีทางให้เกิดพลังตรวจสอบอันสำคัญยิ่งให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างเสมอภาคและถูกต้องเป็นธรรมตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญปัจจุบันอันเป็นการยืนยันว่าการปฏิบัติต่อแต่ละบุคคลในทางกฎหมายย่อมต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายอย่างเป็นทางการและเสมอภาค รัฐธรรมนูญในปัจจุบันจะมีเจตนารมณ์เป็นแนวทางให้การปฏิบัติมีกรอบให้เกิดความชอบธรรมต่อไปก็ตาม แต่จะเกิดการปฏิบัติอันชอบธรรมได้จริงก็คงต้องเริ่มจากผู้ใช้กฎหมายที่จะต้องแสดงออกถึงการมีความรู้ ความสามารถและหลักประกันทางกฎหมายในด้านการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนถึงความเคารพต่อรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศโดยการใช้กฎหมายอย่างเที่ยงธรรม ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายไม่ว่าจะอยู่ในฐานะหรือมีอิทธิพลอย่างไร ก็ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมาปราศจากสิ่งอื่นใดเข้ามาแทรกแซงและการให้บริการของรัฐไม่ว่าด้านใดก็ต้องกระทำด้วยความเอาใจใส่ เพื่อให้เป็นแบบอย่างและบรรทัดฐานที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมแห่งความเป็นธรรมให้กับกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทย

การกำหนดในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยไว้โดยเฉพาะอันเป็นการรับรองสิทธิของคนไทยไว้เป็นพิเศษก็ตามแต่รัฐธรรมนูญไทยปัจจุบันก็ยังเห็นความสำคัญของบุคคลต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย ก็ต้องถือว่าคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยก็มีสิทธิและเสรีภาพที่จะต้องได้รับความคุ้มครองตามสมควรในฐานะแห่งความเป็นมนุษย์ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งความว่ามนุษย์ทุกคนที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นคนไทยเท่านั้น ดังนั้นย่อมหมายถึงคนทุกคนของในราชอาณาจักรไทยก็ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเหมือนกัน และนอกจากด้วยความตระหนักในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมสันติภาพและความสงบสุขในสังคมด้วย เพราะในทางกลับกันหากในสังคมไทยมีบุคคลใดถูกเอารัดเอาเปรียบหรือได้รับการปฏิบัติไม่เป็นธรรม แม้บุคคลนั้นมีใช่คนไทยก็ส่งผลกระทบต่อสภาพและภาพพจน์ของสังคมไทย ด้วยเหตุนี้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญปัจจุบันนี้มองกว้างออกไปสู่สังคมโลกว่าเมื่อหลักการที่ว่ามนุษย์ทั้งผองต่างควรจะได้ดำรงชีวิตอย่างสงบสุขนั้นเป็นเรื่องสิ่งที่จะต้องแล้วและกระบวนการยุติธรรมต้องเป็น “อิสระ” ทั้งจากภายนอกและภายใน อิสระจากภายนอกหมายถึงอิสระจากอำนาจการเมืองและอำนาจการบังคับบัญชา¹ ถ้าตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนและตำรวจฝ่ายอื่นยังบงการตำรวจกันเอง

¹อานันท์ ปันยารชุน. “สิทธิเสรีภาพของประชาชนกับกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน.” เอกสารส่งเสริมวิชาการ ตำรวจ. ฉบับพิเศษ. 11 มีนาคม 2542, หน้า 61-67.

ก็ถือว่าไม่มีอิสระ เพราะ “ นายสั่ง ” ใครเป็นนายหรือเข้าถึงนายได้ ก็คือผู้กุมความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายไปในตัว อันทำให้การใช้กฎหมายของพนักงานสอบสวน ขาดความเที่ยงธรรม

การสะท้อนความจำเป็นในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ หรือขาดหลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนซึ่งอาจถูกอำนาจอื่นเข้ามายุ่งเกี่ยวและแทรกแซงได้ หรือใช้อำนาจหน้าที่ใช้กฎหมายโดยอำเภอใจเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจขาดความรู้ความสามารถ หรือใช้กฎหมายโดยอำเภอใจซึ่งประชาชนเห็นความเลื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะให้ความเป็นธรรมในสังคมอย่างแท้จริงตามครรลองได้ ซึ่งในขณะนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ตระหนักดีว่าจะพัฒนาและปฏิรูปพนักงานสอบสวนให้ดียิ่งขึ้นโดยมีการพัฒนาคุณภาพและสถานะของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยเฉพาะทางด้านงานสอบสวนให้มีคุณภาพการทำงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นให้เหมาะสมเท่าเทียมกับข้าราชการประเภทอื่น⁵ ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่ยังอาจล่าช้าเกินกว่าที่จะเป็นบทเรียนแก่สังคมให้ได้เห็นถึงความรวดเร็ว และเที่ยงธรรมอย่างทันที่ ดังนั้นการที่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญได้กำหนดในเรื่องหนึ่งที่รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต้องการให้ภารกิจหลักของรัฐที่จะต้องปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบเพื่อให้บริการด้วยความยุติธรรมแก่ประชาชนมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงจำเป็นต้องได้รับการยกฐานะความเป็นอิสระในระบบทำงานให้มีประสิทธิภาพและเพื่อให้เกิดประสิทธิผล พนักงานสอบสวนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมที่จะคอยดำรงรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมในเบื้องต้นอย่างแท้จริง

ส่วนทางด้านแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐคือ หลักกฎหมายแห่งนโยบายหลักซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญให้รัฐจะต้องปฏิบัติตาม กล่าวคือ ไม่ว่ารัฐบาลชุดใดจะเข้ามาบริหารประเทศรัฐบาลชุดนั้นก็ยังมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐโดยแนว

⁵สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการแนวทางการพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ.” หนังสือส่วนราชการสำนักงานแผนและนโยบาย. ที่ 0007.22/2082 . ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2544.

นโยบายหลักแห่งรัฐจึงไม่เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละรัฐบาล หากแต่เป็นสิ่งที่แน่นอนอันสะท้อนเจตจำนงของรัฐธรรมนูญที่กำหนดเอาไว้ให้รัฐบาลต้องดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ดังนั้นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมีประโยชน์ต่อรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศ 2 ประการกล่าวคือ

ก. เป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมาย กล่าวคือรัฐบาลควรที่จะต้องตรากฎหมายออกมาให้รองรับกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ข. เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวคือรัฐบาลที่จะเข้ามาบริหารประเทศในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้วย

จะเห็นว่าแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจึงเป็นหลักการต่างไปจากนโยบายของรัฐบาลที่รัฐบาลทุกรัฐบาลต้องจัดทำซึ่งเป็นตัวนโยบาย นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเป็นการกำหนดหลักการที่เป็นกลางที่แต่ละรัฐบาลสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (fundamental State policy) ที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญคือ หลักการแห่งนโยบายหลักซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญให้รัฐจะต้องปฏิบัติ⁶ รัฐธรรมนูญได้กำหนดแนวทางเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนดังนี้

ประการแรก รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ของประชาชน หรือระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างในด้านทางคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพื่อให้เกิดความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวซึ่งกันและกันในสังคมเดียวกัน

ประการที่สอง รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างสะดวก รวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบราชการหรืองานของรัฐให้เกิดมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสภาพปัญหาในสังคมไทยในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นพนักงานสอบสวนย่อมควรจะถูกจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนเกิดขึ้นด้วย

⁶มานิตย์ จุมปา. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2540). พิมพ์ครั้งที่แรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541, หน้า 29-30.

ด้วยเหตุที่แนวนโยบายพื้นฐานของรัฐไม่ใช่ข้อบังคับ รัฐธรรมนูญในอดีตจึงมักบัญญัติไว้เป็นมาตราของหมวดว่าด้วยนโยบายแห่งรัฐไว้ว่า “ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับตรากฎหมายและการกำหนดนโยบาย และไม่เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ ” ซึ่งหมายความว่าแม้รัฐบาลไม่ปฏิบัติแนวนโยบายแห่งรัฐ ประชาชนก็จะนำมาเป็นเหตุฟ้องร้องรัฐบาลไม่ได้ เช่นนี้แนวนโยบายแห่งรัฐจึงไม่ศักดิ์สิทธิ์

2.2.2 ที่มาของพนักงานสอบสวนในปัจจุบัน

พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในฐานะที่พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมนั้นมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจหน้าที่ดังนี้กล่าวได้คือ การสืบสวนเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานซึ่งพนักงานตำรวจได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ทำการสืบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักรได้เช่นกันกับข้าราชการตำรวจอื่นโดยทั่วไป⁷ ในแง่ของคดีที่จับตัวผู้ต้องหาได้ เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนจะต้องค้นหาพยานหลักฐานข้อเท็จจริงตลอดจนเอกสาร และวัตถุที่สามารถใช้เป็นหลักฐานในคดีนั้นๆ ทั้งที่ในและนอกสถานที่เพื่อที่จะทราบให้แน่ชัดว่าผู้ต้องหานั้นได้กระทำความผิดหรือไม่อย่างไร ส่วนในคดีที่ยังไม่รู้ผู้กระทำความผิดเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ต้องดำเนินการสืบสวนหาพยานหลักฐานที่จะทราบข้อเท็จจริงและทราบข้อรายละเอียดแห่งความผิด สาเหตุและเจตนาในการกระทำความผิดความผิดบางประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย ด้านการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดเพื่อมาลงโทษ⁸ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนจะต้องชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อได้กระทำโดยเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน

⁷คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 140 / 2490.

⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6),18,19,20,21

สวนตามกฎหมายที่กำหนด และพนักงานสอบสวนจะต้องมีอำนาจสอบสวนคดีนั้นๆ ได้ ถ้าหากว่าสอบสวนไม่ใช่ที่กล่าวมาแล้ว ย่อมเป็นการสอบสวนโดยมิชอบของพนักงานสอบสวน การดำเนินคดีอาญาที่ความผิดอาญาเกิดขึ้น จะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนในด้านชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดนั้น โดยผ่านทางเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งได้แก่ ตำรวจโดยเฉพาะพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและตุลาการ เจ้าพนักงานหรือองค์กรดังกล่าวนี้จะทำหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถนำเอาตัวผู้กระทำความผิดลงโทษได้⁹ ซึ่งหน้าที่สำคัญที่สุดของกระบวนการนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องการดำเนินคดีอาญาก็คือพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องสืบสวนสอบสวนค้นหาความจริงให้ปรากฏเพื่อที่จะบังคับใช้กฎหมายในส่วนสารบัญญัติได้ถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม

ฉะนั้นพนักงานสอบสวนจึงเป็นเจ้าพนักงานที่รวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย ซึ่งตามกฎหมายพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับทำผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ¹⁰ ตามปกติให้ทำการสอบสวนปากคำผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา พยาน ตรวจสอบตัวผู้ต้องหา พิมพ์ลายนิ้วมือ ทำแผนที่เกิดเหตุ รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถทำได้ เอกสารวัตถุหรือร่องรอยใดที่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่การคลี่คลายคดีได้ก็ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ให้ความเห็นนำมาประกอบการสอบสวน เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับคดีความผิดที่เกิดขึ้น และเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดบันทึกรายละเอียดต่างๆ รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน และจะต้องรีบสอบสวนให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้วจะต้องนำส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยความเห็นควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องไปยังพนักงานอัยการ¹¹ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นฝ่ายปกครอง ถ้ากระทำด้วยความสุจริตยุติธรรม ประชาชนทั่วไปจะได้รับความคุ้มครองและเกิดความมั่นคงไปในทางสวัสดิภาพในตัวเองและทรัพย์สิน สร้างความศรัทธาที่ดีต่อพนักงานสอบสวน เกิดความร่วมมือร่วมใจสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอันเป็นผลให้ความเป็นธรรมเกิดขึ้นแก่สังคมและประเทศชาติสืบไป

⁹กิตติพงศ์ สระวาสี. ผู้ว่าราชการจังหวัด : การสอบสวนคดีอาญา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2533, หน้า 12 - 14.

¹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11).

¹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 - 142.

ส่วนในด้านความเป็นมาของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันและการมาเป็นพนักงานสอบสวนในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งต้องถือว่าคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนที่เข้ามาเป็นบุคลากรในด้านสอบสวนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งที่ทางด้านสอบสวนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กำลังเผชิญอยู่ก็คือ ปัญหาของพนักงานสอบสวน แม้จะมีการพัฒนาของระบบที่สมบูรณ์เพียงใด มีกฎหมายที่เลิศเลิศเพียงใดหากขาดพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ มีคุณธรรม และจรรยาบรรณที่ดี¹² พนักงานสอบสวนที่ทำการสอบสวนคดียอมไม่สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน ไม่อาจรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้ดำรงอยู่ได้และจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมอย่างรุนแรง การที่ประชาชนยังขาดความศรัทธาต่อระบบการสอบสวนของพนักงานสอบสวนด้วยสาเหตุสำคัญกล่าวได้คือ ตัวของพนักงานสอบสวน ซึ่งหมายถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน ในความผิดอาญาที่ได้กระทำในและนอกราชอาณาจักร และผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ได้แก่ ข้าราชการตำรวจที่มียศนายร้อย ตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ทำการสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้น หรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในท้องที่ของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจหน้าที่แต่บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจแต่งตั้งนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรี ปัจจุบันมีด้วยกันหลายฝ่าย ซึ่งอาจแยกได้ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้¹³ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ, ผู้สำเร็จปริญญาทางนิติศาสตร์หรือ รัฐศาสตร์, ผู้ที่บรรจุหรือโอนมาจากกรมและกระทรวงต่างๆ ที่มีความรู้ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังขาดอยู่ และคัดเลือกจากเจ้าสิบตำรวจหรือนายดาบตำรวจ อบรมเป็นนายตำรวจสัญญาบัตรแต่ในขณะนั้นทางสำนักงานตำรวจแห่งชาตินำระเบียบที่มาของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันมาจากผู้สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจและผู้สำเร็จวุฒกการศึกษาปริญญาทางกฎหมายเท่านั้นที่จะเลือกเข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนเพื่อทำหน้าที่สอบสวนคดีตามกฎหมาย

(1) ผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาลัทธิสูงสุดของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ อันเป็นสถาบันการศึกษาโดยตรงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ผลิตบุคลากรตำรวจไม่ว่าฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งฝ่ายสอบสวนด้วยเมื่อสำเร็จออกมาแล้วก็แยกออกเป็นฝ่ายทำงานด้านต่างๆ บุคคลใดเลือกฝ่ายสอบ

¹²ภาคผนวก ข. หน้า 139.

¹³เมธา วาตีเจริญ. บทบาทของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2539, หน้า 63.

ส่วนก็จะเป็นพนักงานสอบสวนตามกฎหมายที่กำหนดเอาไว้ทำการสอบสวนคดีอาญา แต่เนื่องจากสาเหตุการจบของพนักงานสอบสวนที่มาจากผู้สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจยังไม่มีความรู้ความชำนาญยังไม่เพียงพอ แม้จะได้รับการฝึกงานมาพอสมควรแต่ผู้ที่จะเป็นพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนนั้นเป็นงานที่ละเอียดอ่อน จะต้องใช้ความรู้ความสามารถและความชำนาญ ใช้ความพยายามและความอดทน ในปัจจุบันนี้ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจจะได้รับวุฒิการศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ มิใช่วุฒิการศึกษาทางกฎหมาย ดังนั้นจะต้องมาหาความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่และขนขวายความรู้เพิ่มเติมระยะเวลาพอสมควรจึงจะเป็นพนักงานสอบสวนที่ดีได้

(2) ผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาทางนิติศาสตร์

ผู้สำเร็จปริญญาตรีทางด้านนิติศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีการศึกษาความรู้มาอย่างกว้าง ๆ ไม่ได้มีการเจาะจงหรือศึกษาวิชาชีพของตำรวจโดยตรง เมื่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติรับเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจแล้ว และได้ทำการเปิดอบรมให้มีความรู้ความชำนาญด้านวิชาชีพตำรวจหรือพนักงานสอบสวนอีกประมาณระยะหนึ่ง ซึ่งยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะให้บุคคลเหล่านี้เข้าใจวิชาชีพตำรวจได้อย่างถ่องแท้ เพราะบุคคลเหล่านี้ในขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยไม่เคยศึกษาด้านวิชาเทคนิคการสืบสวนสอบสวน ซึ่งเป็นการนำเอาปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยแสวงหาพยานหลักฐาน โดยอาศัยวิชาการพนักงานสอบสวนหรือตำรวจโดยเฉพาะ แล้วนำมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายเพื่อวินิจฉัยความผิดที่เกิดขึ้น อีกประการหนึ่งผู้สำเร็จการศึกษาวุฒิทางด้านกฎหมายโดยมากจะมาเป็นตำรวจและพนักงานสอบสวนในช่วงที่หางานที่ยังมั่นคงไม่ได้ จะเห็นได้จากผู้ที่สอบไล่ได้วิชากฎหมายจากสำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตสภา เมื่อพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาเปิดรับจะไปสมัครสอบเป็นประจำ เมื่อสอบได้จะโอนไปเป็นผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการ ซึ่งจะยกฐานะตัวเองให้สูงขึ้น ส่วนการเป็นพนักงานสอบสวนในกรณีนี้ในปัจจุบันนี้จะรับสมัครแต่เพียงผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาทางด้านกฎหมายเท่านั้นเพื่อที่จะทำหน้าที่ด้านสอบสวนให้ตรงกับบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายโดยจะรับสมัครจากบุคคลภายนอกหรือบุคคลภายในซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนหรือพลตำรวจเพื่อทำการสอบแข่งขัน เมื่อได้จำนวนพนักงานสอบสวนที่เปิดรับสมัครแล้วก็ส่งเข้าอบรมวิชาชีพการสอบสวนอีกระยะหนึ่ง ก็บรรจุแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีอาญาต่างๆ ตามท้องที่ที่ได้รับการบรรจุ

จากที่กล่าวมาแล้วพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มาตรฐานของพนักงานสอบสวนไม่อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ คุณวุฒิ ความสำนึกในหน้าที่พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในขบวนการยุติธรรมเบื้องต้น ซึ่งมีความสำคัญ

ยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน จึงต้องมีความจำเป็นที่จะต้องระบุที่มาของบุคคลที่จะมาเป็นพนักงานสอบสวนกำหนดไว้อย่างแน่ชัด ไม่ว่าจะด้านคุณวุฒิการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งขององค์กรที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งไม่ว่าทางด้านพนักงานอัยการและผู้พิพากษาต่างก็มีพื้นฐานการศึกษาวุฒิทางกฎหมายทั้งนั้น ซึ่งตรงนี้ก็เป็นที่มาของพนักงานสอบสวนตักต้ำและขาดประสิทธิภาพไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนและเป็นจุดอ่อนของกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบในปัจจุบันด้วย เนื่องจากพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติขาดคุณภาพ และคุณธรรม แม้ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งพนักงานสอบสวนไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติแล้วก็ตาม แต่ในข้อเท็จจริงยังไม่สามารถสรรหาพนักงานสอบสวนได้ตามที่กำหนดไว้เพื่อสอดคล้ององค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ด้วยเหตุผลหลายประการแต่ที่สำคัญที่สุดคือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญที่เป็นพนักงานสอบสวนมักจะหนีงานการสอบสวนไปด้วยสาเหตุหลายประการและไม่ได้รับความเอาใจใส่อย่างจริงจัง

(3) การเข้าสู่ตำแหน่งพนักงานสอบสวน

การเข้าสู่ตำแหน่งตำรวจและพนักงานสอบสวนคุณสมบัติโดยทั่วไปของตำรวจและพนักงานสอบสวน

ก. ผู้ที่จะได้รับการคัดเลือกหรือผู้ที่จะสอบแข่งขัน เป็นข้าราชการตำรวจต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังนี้¹⁴

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. อายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปี (ข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจไม่เกิน 27 ปี และข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรไม่เกิน 35 ปี สำหรับบุคคลทั่วไป)
3. เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใน
4. ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง
5. ไม่เป็นผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎทรง หรือเป็นโรคที่ขัดต่อการฝึกอบรมที่กำหนดไว้ในบัญชีชื่อโรคและอาการที่ขัดต่อการเข้าเป็นข้าราชการตำรวจตามที่กำหนดไว้¹⁵

¹⁴พระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 มาตรา 41

¹⁵ภาคผนวก ค. หน้า 140.

6. ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งให้พักราชการ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 หรือกฎหมายอื่น
7. ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี
8. ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
9. ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย
10. ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
11. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก จากองค์การของรัฐบาลหรือ หน่วยงานอื่นของรัฐ
12. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก หรือปลดออก เพราะกระทำผิดวินัยตามพระราช บัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 หรือกฎหมายอื่น
13. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก เพราะกระทำผิดวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 หรือกฎหมายอื่น
14. ไม่เป็นผู้เคยกระทำการทุจริตในการสอบเข้าราชการ หรือการสอบคัดเลือก หรือ สอบแข่งขันใดๆ
15. ในกรณีที่เป็นชาย
 - (ก) ร่างกายต้องสูงไม่น้อยกว่า 158 เซนติเมตร และรอบอกต้องไม่น้อยกว่า 77 เซนติเมตร
 - (ข) ถ้าเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตที่ใช้กฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร ต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินตามกฎหมายนั้นแล้ว

ในกรณีที่เป็นหญิง ร่างกายต้องสูงไม่น้อยกว่า 150 เซนติเมตร

ผู้ที่ขาดคุณสมบัติทั่วไปโดยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในข้อ (7) , (8) , (9) , (10) , หรือ (14) โดยคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้ ส่วนผู้ ที่ขาดคุณสมบัติทั่วไปตามข้อ (11) หรือ (12) ถ้าผู้นั้นได้ออกจากงานหรือออกจากราชการไปเกิน กว่าสองปีแล้ว หรือผู้ที่ขาดคุณสมบัติทั่วไปตามข้อ (13) ถ้าผู้นั้นได้ออกจากงานหรือออกจากราชการไปเกินสามปีแล้ว¹⁶ และมีไซกรณีออกจากงานหรือออกจากราชการเพราะกระทำผิดในกรณี ทุจริตต่อหน้าที่ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้

¹⁶ พระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 มาตรา 42

มติคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ในการประชุมปรึกษาหารือกันเช่นนี้ต้องเป็นเอกฉันท์ การลงมติให้กระทำโดยลับ

ข. ส่วนคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง

(1) เป็นชายหรือหญิงก็ได้ (ตามความเหมาะสมของตำแหน่ง)

(2) สำหรับตำแหน่งข้าราชการตำรวจ พนักงานสอบสวน สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ หรือปริญญาตรีทางกฎหมาย โดยต้องศึกษาสำเร็จวิชากฎหมายไทย อย่างน้อย 3 วิชา คือประมวลกฎหมายอาญาครบทุกลักษณะ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครบทุกลักษณะ และกฎหมายลักษณะพยาน ทั้งนี้จะเป็นการศึกษาเพื่อจะได้รับปริญญาดังกล่าว หรือเป็นการศึกษาเพิ่มเติมภายหลังก็ได้ หรือสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางสังคมศาสตร์¹⁷ ที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ได้กำหนดไว้ โดยจะต้องสำเร็จการศึกษาและได้รับอนุมัติปริญญาบัตร จากผู้มีอำนาจอนุมัติของสถานศึกษานั้นๆ (ตามความเหมาะสมของตำแหน่ง โดยเฉพาะตำแหน่งพนักงานสอบสวนต้องสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางกฎหมาย) วุฒิการศึกษาต้องเป็นวุฒิการศึกษาที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) หรือ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้รับรองไว้แล้ว ส่วนสำหรับตำแหน่งข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจ - ชั้นประทวน ต้องมีพื้นความรู้ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่าตามที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) หรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) รับรอง

ในตำแหน่งข้าราชการตำรวจจะมีตำแหน่งใด อยู่ในส่วนราชการใด จำนวนเท่าใด และต้องใช้ผู้มีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งอย่างไร ยศชั้นใด ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) กำหนด โดยให้คำนึงถึงลักษณะ หน้าที่และความรับผิดชอบ ปริมาณ และคุณภาพของงาน¹⁸

หมายเหตุ ข้าราชการตำรวจให้มีสิทธิสมัครสอบได้ โดยต้องมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้ สำหรับพระภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช ในศาสนาใดๆ ทางราชการไม่รับสมัครสอบและไม่ให้เข้าสอบ

บุคคลทั่วไป หรือข้าราชการตำรวจเข้าเป็นพนักงานสอบสวน

1) วิธีการคัดเลือกและการสอบแข่งขันข้าราชการตำรวจ

¹⁷ ภาคผนวก ง. หน้า 142.

¹⁸ พระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 มาตรา 20.

ให้คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) มีอำนาจออกระเบียบกำหนดกฎเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการคัดเลือกและการสอบสวนแข่งขันข้าราชการตำรวจ วิธีการคัดเลือก และการสอบแข่งขันข้าราชการตำรวจไว้ดังต่อไปนี้¹⁹

ข้อ 1 วิธีการคัดเลือก ดำเนินการได้ 3 วิธีคือ

1.1 การคัดเลือกด้วยวิธีพิจารณาความเหมาะสม ให้อธิบดี(ปัจจุบันนี้ได้ตั้งเป็น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงเปลี่ยนเป็นผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ) หรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี เป็นผู้คัดเลือกโดยพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ และความประพฤติให้เหมาะสมกับตำแหน่งที่จะบรรจุและแต่งตั้ง

1.2 การคัดเลือกด้วยวิธีประเมิน ให้ดำเนินการดังนี้

1.2.1 ให้อธิบดีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี เป็นผู้ดำเนินการคัดเลือก

1.2.2 ให้ผู้ดำเนินการคัดเลือก ตั้งข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรเป็นคณะกรรมการคัดเลือกไม่น้อยกว่าสามคน โดยให้ตั้งกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ

1.2.3 ให้คณะกรรมการคัดเลือก ทำการประเมินบุคคลเพื่อพิจารณาความเหมาะสมกับตำแหน่งที่จะบรรจุและแต่งตั้ง ตามวิธีการในแบบประเมินบุคคลที่กำหนดให้

1.2.4 การตัดสินว่าผู้ใดได้รับการคัดเลือก ให้ถือเกณฑ์ว่าต้องเป็นผู้ได้รับคะแนนจากการประเมินรวมแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละหกสิบ

1.2.5 ให้คณะกรรมการคัดเลือก รายงานผลการตัดสินเลือกต่อผู้ดำเนินการคัดเลือก เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบรรจุและแต่งตั้งต่อไป

1.3 การคัดเลือกด้วยวิธีสอบ ให้ดำเนินการตามวิธีการที่กรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) กำหนด ส่วนหลักสูตรให้เป็นไปตามที่กำหนด²⁰

ข้อ 2 วิธีการสอบแข่งขัน ให้ดำเนินการดังนี้

2.1 ให้อธิบดีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี เป็นผู้ดำเนินการสอบแข่งขัน

2.2. ให้ผู้ดำเนินการสอบแข่งขัน ประกาศรับสมัครสอบ โดยระบุชื่อตำแหน่งที่จะบรรจุและแต่งตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครสอบ และข้อความอื่นที่ผู้สมัครสอบควรทราบ

¹⁹ พระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 มาตรา 43.

²⁰ ภาคผนวก จ. หน้า 143.

เช่น วัน เวลา และสถานที่รับสมัครสอบ เอกสารและหลักฐานที่จะต้องนำมายื่นในการสมัครสอบ หลักสูตรและวิธีการสอบแข่งขันและเกณฑ์การตัดสิน เป็นต้น

ประกาศรับสมัครนั้นให้ปิดไว้ที่เปิดเผย ณ สถานที่รับสมัครสอบ ก่อนวันเริ่มรับสมัครสอบไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และจะประกาศทางวิทยุกระจายเสียงหรือทางอื่นใดตามความเหมาะสมด้วยก็ได้

2.3 ให้ผู้ดำเนินการสอบแข่งขัน จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับสมัครสอบ โดยให้มีกำหนดเวลารับสมัครสอบไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

2.4 ให้ผู้สมัครสอบเสียค่าธรรมเนียมสอบตามจำนวนที่กรมตำรวจจะกำหนดทั้งนี้ต้องไม่เกินคนละ 40 บาท ค่าธรรมเนียมการสอบจะไม่คืนให้ในเมื่อประกาศรายชื่อเป็นผู้มีสิทธิเข้าสอบแล้ว

2.5 ให้ผู้ดำเนินการสอบแข่งขัน ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าสอบก่อนวันสอบไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

2.6 ให้ผู้ดำเนินการสอบแข่งขัน ตั้งข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรเป็นคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันไม่น้อยกว่าสามคน โดยให้ตั้งกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ

2.7 คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน อาจตั้งกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบแข่งขันได้ตามความจำเป็น

2.8 ให้คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน กำหนดวัน เวลา สถานที่สอบ และระเบียบเกี่ยวกับการสอบได้เท่าที่จะเป็น และไม่ขัดต่อหลักสูตรและวิธีดำเนินการเกี่ยวกับการสอบแข่งขันนี้ แล้วให้ประธานกรรมการประกาศก่อนวันสอบไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

2.9 การตัดสินว่าผู้ใดเป็นผู้สอบแข่งขันได้ ให้ถือเกณฑ์ว่าต้องเป็นผู้สอบได้คะแนนในแต่ละภาคที่สอบตามหลักสูตรไม่ต่ำกว่าร้อยละห้าสิบ และได้คะแนนรวมทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละหกสิบ

2.10 ให้คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน รายงานผลการสอบต่อผู้ดำเนินการสอบแข่งขัน เพื่อผู้ดำเนินการสอบแข่งขันจะได้ประกาศขึ้นบัญชีผู้สอบแข่งขันได้และดำเนินการเกี่ยวกับการบรรจุและแต่งตั้งต่อไป

2.11 การขึ้นบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ ให้เรียงลำดับจากผู้สอบได้คะแนนรวมสูงลงมาตามลำดับ ในกรณีที่มีผู้สอบได้คะแนนรวมเท่ากัน ให้ผู้สอบได้คะแนนภาคความเหมาะสมกับตำแหน่งมากกว่าเป็นผู้อยู่ในลำดับที่สูงกว่า ถ้าได้คะแนนภาคความเหมาะสมกับตำแหน่งเท่า

กันให้ผู้ได้คะแนนภาคความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่งมากกว่าเป็นผู้อยู่ในลำดับที่สูงกว่า
ถ้ายังได้คะแนนเท่ากันอีก ก็ให้ผู้ได้รับหมายเลขประจำตัวสอบก่อนเป็นผู้อยู่ในลำดับที่สูงกว่า

2.12 บัญชีผู้สอบแข่งขันได้ให้ใช้ได้สำหรับการบรรจุและแต่งตั้งในตำแหน่งตาม
วัตถุประสงค์ของการรับสมัครสอบในครั้งนั้นๆ ครั้งคราวเดียวโดยให้บรรจุเรียงตามลำดับที่

2.13 ผู้สอบได้ผู้ใดได้ขึ้นบัญชีไว้ในบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ ถ้ามีกรณีอย่างใด
อย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ให้เป็นอันยกเลิกการขึ้นบัญชีผู้นั้นไว้ในบัญชีผู้สอบแข่งขันได้คือ

2.13.1 ผู้นั้นได้รับการบรรจุและแต่งตั้งในตำแหน่งที่สอบได้แล้ว

2.13.2 ผู้นั้นได้ขอละสิทธิในการบรรจุและแต่งตั้ง

2.13.3 ผู้นั้นไม่มารายงานตัวเพื่อรับการบรรจุและแต่งตั้งภายในเวลาที่ผู้
ดำเนินการสอบแข่งขันหรือผู้มีอำนาจบรรจุกำหนด แต่ทั้งนี้ต้องให้เวลาผู้สอบได้มารายงานตัวไม่
น้อยกว่าสิบวัน นับแต่วันที่มิหนังสือให้มารายงานตัว

2.13.4 ผู้นั้นมีเหตุที่ไม่อาจเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกำหนดเวลาที่ระบุ
และแต่งตั้งในตำแหน่งที่สอบได้

2.14 หลักสูตร การสอบแข่งขัน ตามที่ได้กำหนด²¹

การสอบภาคความเหมาะสมกับตำแหน่ง

การสอบข้อเขียนในภาคความรู้ทั่วไปและภาคความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่ง
เป็นการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เข้าสอบ ซึ่งยังไม่อาจวัดในเรื่องบุคลิกภาพ ความเป็นผู้
นำการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ และพฤติกรรมการแสดงออก จึงต้องมีการสอบภาคความ
เหมาะสมกับตำแหน่งซึ่งการขึ้นบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ จะเรียงจากผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงลง
ไปตามลำดับ ในกรณีที่มีผู้สมัครสอบได้คะแนนรวมเท่ากัน ให้ผู้ได้คะแนนภาคความรู้ความ
สามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่งมากกว่า เป็นผู้ที่อยู่ในลำดับที่สูงกว่า ถ้ายังได้คะแนนเท่ากันอีก ให้ผู้
สมัครสอบก่อนเป็นผู้อยู่ในลำดับที่สูงกว่า

การสอบภาคความเหมาะสมกับตำแหน่ง มีวัตถุประสงค์ 5 ประการคือ

- (1) เพื่อพิจารณาบุคลิกลักษณะว่าจะเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่หรือไม่
- (2) เพื่อพิจารณากริยามารยาทท่วงทีว่าเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่หรือไม่
- (3) เพื่อพิจารณาไหวพริบ สติปัญญาและการใช้วาจาได้ตอบว่าเหมาะสม
กับตำแหน่งหน้าที่หรือไม่

²¹ ภาคผนวก จ. หน้า 144.

(4) เพื่อทดสอบความสมบูรณ์ แข็งแรงของสมรรถภาพร่างกายว่าสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่หรือไม่

(5) เพื่อทดสอบอารมณ์และสภาพจิตที่ซ่อนอยู่ภายในว่าเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่หรือไม่ หรือที่เรียกว่า “ การทดสอบบุคลิกภาพ ”

ความเหมาะสมกับตำแหน่ง ข้าราชการตำรวจนอกจากจะต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีลักษณะผู้นำตามภารกิจแล้วยังจะต้องเป็นผู้ที่สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง สามารถตรากตรำกับการทำงาน²² ด้วยเหตุนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงกำหนดให้ผู้สมัครสอบ ซึ่งสามารถสอบผ่านข้อเขียนภาคความรู้ทั่วไป และภาคความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่งแล้ว จะต้องสอบพลศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด การทดสอบพลศึกษา เป็นการทดสอบสมรรถภาพขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การทดสอบบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ หมายถึงแบบฉบับลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น ที่แสดงออกต่อบุคคลอื่นทั้งลักษณะกิริยา ท่าทางการแสดงอารมณ์ ความคิดอ่าน ค่านิยม เจตนาคติ ตลอดจนพฤติกรรมและปฏิกิริยาตอบสนองทั้งกายและจิตใจ ใครมีบุคลิกภาพแบบใดภายใต้สถานการณ์เดียวกัน ก็จะมีปฏิกิริยาตอบสนองแบบเดียวกันตลอดไปทุกครั้ง

การทดสอบบุคลิกภาพ คือ การตรวจสอบสภาวะลักษณะนิสัยของบุคคล โดยใช้แบบทดสอบที่เหมาะสม และดำเนินการทดสอบโดยแพทย์หรือนักจิตวิทยาผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เหตุใดจึงต้องนำการสอบบุคลิกภาพมาใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการตำรวจ เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พิจารณาเห็นว่า ในปัจจุบันมีข้าราชการตำรวจบางส่วนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มักก่อความเสียหายและเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ เช่น ให้ความรุนแรงเกินกว่าเหตุ แสวงหาผลประโยชน์โดยทุจริต ไม่เอาใจใส่งานในหน้าที่ สาเหตุสำคัญและเป็นต้นตอของปัญหา คือ “ พื้นฐานทางจิตใจ ”

²²สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “รับสมัครสอบแข่งขันและคัดเลือกด้วยวิธีสอบเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเข้ารับราชการตำรวจ.” ประกาศสำนักกำดงพล. 2543.

การคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการตำรวจ

ตามระเบียบข้อบังคับกำหนดให้พิจารณาจาก 2 ลักษณะ คือ

ก. ความรู้ความสามารถ ทำการทดสอบโดยการสอบข้อเขียน

ข. ความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ทำการทดสอบจาก 2 ด้าน

1) ด้านกายภาพ ดำเนินการโดยการทดสอบสมรรถภาพทางร่างกาย คือ สอบพลศึกษา การตรวจร่างกายเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความสมบูรณ์เหมาะสม

2) ด้านจิตใจ ดำเนินการโดยการตรวจสอบสภาวะทางอารมณ์ โดยวิธีการทดสอบทางจิตวิทยา ที่เรียกว่า การทดสอบบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สามารถเข้าใจบุคคลได้ในเวลาสั้นๆ โดยเลือกใช้แบบทดสอบที่เป็นมาตรฐานและเชื่อถือได้ และกระทำโดยแพทย์หรือนักจิตวิทยาที่มีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะ

ปัจจุบันมีแบบทดสอบบุคลิกภาพที่เป็นมาตรฐานและเชื่อถือได้หลายแบบ และนิยมใช้กันแพร่หลายทั่วโลก ในประเทศไทยมีการนำมาใช้เพื่อการคัดเลือกบุคคลากรเป็นเวลานานแล้ว เช่น การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาวิชาแพทย์ วิชาพยาบาล การคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศและการเข้าทำงานในธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งในการสอบคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการตำรวจ ที่ผ่านมายังขาดการทดสอบในด้านนี้ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของข้าราชการตำรวจบางส่วน แม้ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมีมาตรการทางวินัย คอยควบคุมและลงโทษผู้ประพฤติผิดนอกวงนอกทางก็ตาม แต่เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ วิธีการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ จำเป็นต้องเลือกบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ในการทดสอบบุคลิกภาพของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดำเนินการ 2 รูปแบบ กล่าวคือ

(1) การทดสอบแบบฉายภาพจิต เป็นการทดสอบบุคลิกภาพในส่วนของจิตใต้สำนึก ซึ่งกระทำโดยการให้วาดภาพ

(2) การทดสอบแบบภววิสัย เป็นการทดสอบที่กระทำโดยให้ตอบแบบสอบถามหรือแบบทดสอบ

การทดสอบบุคลิกภาพดังกล่าว มีจุดมุ่งหมายเพื่อทดสอบบุคลิกภาพ 6 ด้าน คือ

1. ความรับผิดชอบและความมีสำนึกในหน้าที่ความมั่นคงทางอารมณ์และการควบคุมตนเอง เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีแรงกดดันหรืออันตราย
2. ความซื่อสัตย์สุจริต
3. ความก้าวร้าวแบบขาดเหตุผลและก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม
4. การปฏิบัติงานภายใต้กฎระเบียบและการทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

5. ความเสียสละและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ไม่ผ่านการทดสอบบุคลิกภาพ ไม่ใช่ผู้เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท เป็นเพียงผู้ที่มีบุคลิกภาพบางประการไม่เหมาะสมต่อการรับราชการตำรวจในระดับชั้นตำแหน่งที่ต้องการเท่านั้น และไม่ถือว่าเป็นการตัดสินชีวิตในการสอบคัดเลือกครั้งต่อไป เพราะผู้สมัครสามารถปรับปรุงแก้ไขบุคลิกภาพของตนเองได้

การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการคัดเลือกและการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจซึ่งคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ(ก.ตร.) เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในออกกฎระเบียบ หรือข้อกำหนด²³

การโยกย้าย

การโยกย้ายหมายความว่า จะต้องเป็นข้าราชการอยู่แล้ว หรือเป็นข้าราชการตำรวจอยู่แล้วในหน่วยงานตำรวจนั้น และต้องการที่จะเข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวนก็สามารถโยกย้ายเข้ามาได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบและคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กรมตำรวจเดิม) พร้อมทั้งเป็นผู้มีวุฒิการศึกษาทางกฎหมาย หรือนักเรียนนายร้อยตำรวจ ก็สามารถเข้ามาสู่ตำแหน่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ด้านกฎหมายคอยอำนวยความสะดวกและเสมอภาคให้แก่ประชาชนในการดำเนินคดีอาญา หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นระเบียบคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดที่เห็นว่าพนักงานสอบสวนตามท้องที่ขาดแคลน จึงอาศัยอำนาจตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนต่างๆ แต่งตั้งข้าราชการตำรวจฝ่ายอื่นที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดมาปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวนก็ได้เช่นกัน

2.2.3. พนักงานสอบสวนในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพทางกฎหมาย

พนักงานสอบสวนเป็นนักกฎหมาย โดยมีการศึกษาอบรมมีการควบคุมและที่สำคัญที่สุดคือเจตนาธรรมเพื่อบริการประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจการอำนวยความสะดวกของรัฐ พระบาทสมเด็จพระอยู่หัวได้ตรัสไว้ตอนหนึ่งว่า “ผู้สำเร็จการศึกษาแล้วส่วนใหญ่คงจะได้ใช้กฎหมายดำเนินการงานเป็นหน้าที่เพื่อรักษาความยุติธรรมและประสาทความเป็นธรรมแก่ประชาชน ดังนั้นโดยอาชีพและหน้าที่ชอบที่จะถือว่าแต่ละท่านทำงานที่สำคัญพิเศษ “ งานของพนักงานสอบสวนเป็นงานที่รัฐจำเป็นต้องมีจะขาดเสียมิได้ และจำเป็นต้องมีในแง่ของความเที่ยงธรรม

²³ ภาคผนวก ข. หน้า 145.

เพราะในการปฏิบัติเกี่ยวกับการกลั่นกรองการกระทำผิด จึงจำเป็นต้องมีพนักงานสอบสวน เป็นนักกฎหมายร่วมในการงานทั้งหลายของกระบวนการยุติธรรมนั้นด้วย ฉะนั้นวิชาชีพทางกฎหมายของพนักงานสอบสวน จึงเป็นวิชาชีพที่ต้องมีการศึกษาชั้นสูงในด้านความคิด การฝึกอบรมทางจิตใจและความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดอุดมการณ์รับใช้ส่วนรวม การมีองค์กรมควบคุม ประการแรกในเรื่องการศึกษาในด้านความคิดนั้น ความรู้ที่จะนำไปใช้นั้นเป็นความรู้ที่คนทั่วไปหากมิได้รับการศึกษาจนถึงขั้นแล้วจะไม่มีชั้น การศึกษาในด้านความคิดไม่ใช่การศึกษาในทางปฏิบัติที่เมื่อเกิดความชำนาญ หรือมีประสบการณ์แล้วก็จะไปประกอบภาระได้เอง ประการที่สองในเรื่อง การฝึกอบรมทางจิตใจเพื่อให้เกิดอุดมการณ์รับใช้ส่วนรวม เหตุที่ต้องมีการฝึกอบรมทางจิตใจเพื่อให้เกิดอุดมการณ์รับใช้ส่วนรวมเป็นเพราะว่าจะมีการทำงานในลักษณะผูกขาดอยู่ในตัวของตัวเอง แล้ว จึงต้องทำให้ถูกต้องไม่ใช่ว่าเมื่อผูกขาดแล้วก็จะมุ่งหาผลประโยชน์ส่วนตัวโดยมิได้คำนึงต่อส่วนรวมเลย ประการที่สามการมีองค์กรมควบคุมเนื่องจากการที่จะทำให้เกิดอุดมการณ์รับใช้ส่วนรวมได้นอกจากจะใช้การฝึกอบรมทางจิตใจแล้ว ยังอาจกระทำโดยการให้มืองค์กรมควบคุมเพื่อมิให้ออกนอกกลุ่มนอกทางอันจะทำให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านั้นอยู่ในกรอบขอบเขตของอุดมการณ์ ประการสุดท้ายเป็นประการที่สำคัญอย่างยิ่งถึงบทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยมีหลักประกันความเป็นอิสระในทางกฎหมายเพื่อที่จะให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ด้านความเป็นธรรมปราศจากสิ่งอื่นใดแทรกแซงอันอาจจะส่งผลแห่งคติเอนเอียงได้ ซึ่งเราควรจะมองได้ว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ให้ความยุติธรรมเบื้องต้นนั้นต้องการจะให้มหาชนได้รับความเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง ฉะนั้นการประกอบอาชีพพนักงานสอบสวนก็ต้องมีความเป็นอิสระถึงจะสมบูรณ์แบบของกระบวนการยุติธรรม จะเห็นได้ว่าหลักวิชาชีพทางกฎหมายทั้งหลายไม่ใช่จะมีการตั้ง หรือกำหนดกันขึ้นมาเอง แต่เป็นเรื่องที่ถูกต้องถือปฏิบัติกันมานานจนเป็นที่ยอมรับกันในหมู่ของผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ที่เข้าไปประกอบวิชาชีพทางกฎหมายนั้น โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อประชาชนและสังคมที่มีปัญหา แต่วิชาชีพทางกฎหมายของพนักงานสอบสวนมีลักษณะพิเศษตรงที่ว่าวิชาชีพทางกฎหมายเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพนักงานสอบสวนโดยเป็นหน้าที่ของรัฐ ดังพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า²⁴ “ ตำรวจเป็นผู้พิทักษ์รักษาความสงบสุข ความมั่นคงปลอดภัยและความถูกต้อง เป็นธรรมในบ้านเมือง งานในหน้าที่จึงเต็มไปด้วยความยากลำบากที่จะต้องตรากตรำปฏิบัติและมากไปด้วยปัญหายุ่งยากนานาชนิดที่จะต้อง

²⁴พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ในพิธีพระราชทานกระบี่แก่ตำรวจตำรวจที่สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ. ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร, มิถุนายน 2540.

ขบคิดวินิจฉัย รวมทั้ง อาชญากรรมทุกรูปแบบที่จะต้องเสี่ยงอันตรายเข้าระงับปราบปราม ด้วยเหตุนี้ทางราชการบ้านเมือง จึงได้มอบหมายสิทธิและอำนาจทางกฎหมายให้เพื่อเป็นเครื่องมือปฏิบัติงาน และป้องกันรักษาชีวิตผู้เป็นตำรวจควรต้องทราบตระหนักถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ และสิทธิพิเศษของตนดังกล่าวแล้วตั้งใจพยายามฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ ความสามารถจริง มีระเบียบวินัย มีความเข้มแข็ง อดทนและมีสติยังคิดสูงที่จะใช้อำนาจที่มีอยู่ด้วยความเที่ยงตรงด้วยความฉลาด รอบคอบและด้วยความสังวรระวัง มิให้เกินขอบเขตและความจำเป็นถ้าได้ตั้งนี้ งานทุกอย่างก็จะดำเนินไปโดยราบรื่น และบรรลุผลสำเร็จที่ถูกต้องสมบูรณ์ ช่วยให้บังเกิดผลดีทั้งแก่ตนและส่วนรวม จึงขอให้นายตำรวจทุกคนนำไปพิจารณาให้เห็นถ่องแท้ เพื่อจักได้ปฏิบัติตน ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกให้ควร และเป็นกำลังสร้างสรรค์สันติราษฎร์อย่างแท้จริงตลอดไป “

การที่ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเรื่องการอำนวยความสะดวก ยุติธรรมให้แก่ประชาชน จำต้องมีหลักประกันทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นอิสระ ด้วยอุดมการณ์เพื่อรับใช้ส่วนรวมของวิชาชีพทางกฎหมายของพนักงานสอบสวนจะต้องเป็นเรื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ซึ่งจะต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์เพื่อผลคือความยุติธรรม

ดังนั้นอาชีพพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นวิชาชีพทางกฎหมายที่ดีมีไม่เรื่องที่จะกระทำได้โดยง่ายเพราะหากขาดสถานะความเป็นอิสระ ย่อมอาจจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะอาจมีการแทรกแซงทำให้เกิดลักษณะเอารัดเอาเปรียบประชาชน หรือไม่มีความเที่ยงธรรมได้ โดยเหตุนี้พนักงานสอบสวนเป็นวิชาชีพทางกฎหมายซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นการประกอบวิชาชีพ (profession) ซึ่งต้องยึดมั่นในอุดมคติและจรรยาบรรณเป็นสำคัญ และสิ่งที่ขาดมิได้คือหลักประกันความเป็นอิสระ แนวคิดและวิธีการที่เด่นชัดในการประกอบวิชาชีพให้เกิดขึ้นในวงการกฎหมาย ศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องว่า²⁵ “วัฒนธรรมยุโรปยกย่องนักกฎหมาย วิทยาศาสตร์และวิชาชีพของนักกฎหมาย กฎหมายจึงเป็นวิชาชีพรุ่งเรืองมีเกียรติ เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ทำคุณทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ ถ้าเทียบกับวัฒนธรรมทางตะวันออกเช่น จีน อินเดีย ไทย ญี่ปุ่น แม้ในทางศาสนาและวรรณคดีของตะวันออกจะมีคัมภีร์และตำราคำสอนลึกซึ้งไม่แพ้ตะวันตกเลย แต่สิ่งที่ขาดคือไม่ได้ยกย่องวิชาชีพนักกฎหมายให้มีส่วนในการปรุงแต่งสังคม เช่น จีนมีการสอบจอหงวนมาเป็นเวลานานพันปี แต่วิชาที่สอบไม่มีวิชาการทางกฎหมายเลยเมื่อมาเข้ารับราชการแล้วก็ต้องมาปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับซึ่งเป็นกฎหมายบ้านเมือง ขุนนางจีนจึงรู้แต่คัมภีร์ขงจื๊อ ส่วนระเบียบข้อบังคับในราชการของจีนต้องมีเลขานุการ

²⁵ แสง บุญเฉลิมวิภาส. รวมคำบรรยายหลักวิชานักกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543, หน้า 206.

ข้าหลวงที่เรียนรู้กฎหมายและวิธีปฏิบัติราชการจึงจะสามารถช่วยทำงานได้ พวกเลขานุการเหล่านั้นไม่ได้สอบจอทรวงเข้ามาแต่เรียนกฎหมายมาแล้วมาเป็นเลขานุการให้กับขุนนาง คณะระดับเลขานุการหรือผู้ช่วยจึงไม่ได้รับการยกย่องเท่าที่ควร “ เราจะเห็นว่าวิชาชีพทางกฎหมายของพนักงานสอบสวนเป็นกิจการที่จำเป็นแก่ชุมชนแล้วทั้งมีสภาพเป็นการผูกขาดโดยบุคคลากรผู้มีวิชาชีพนั้นโดยจำกัด จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบอาชีพพนักงานสอบสวนนั้นต้องมีอุดมการณ์ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อรับใช้ประชาชนยิ่งกว่าเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง

ในแง่บริการประชาชนถึงความยุติธรรมของพนักงานสอบสวน หมายความว่าพนักงานสอบสวนผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายมีคติว่าบริการประชาชนเป็นใหญ่กว่าค่าจ้างที่ได้รับตอบแทน ซึ่งถือเสมือนผลพลอยได้ (by product) แม้ตนจะต้องซื้อข้าวกินเช่นเดียวผู้อื่นทั่วไปก็ตามในเรื่องค่าตอบแทนหรือค่าจ้างนี้จะได้ไปกล่าวกันอีกทีในเรื่องเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งพนักงานสอบสวน ซึ่งเราอาจกล่าวได้ว่าพนักงานสอบสวนเป็นนักกฎหมายเป็นอิสระจึงต้องมีจรรยาบรรณ มีหลักและอุดมคติที่ต้องยึดถือปฏิบัติไม่ทำละเมิด เป็นที่ไว้วางใจของประชาชนและเชื่อมั่นในการทำงาน ตลอดจนกระทำผิดกฎระเบียบที่กฎหมายห้าม แต่พนักงานสอบสวนต้องถือคติและจรรยาบรรณยิ่งกว่านั้น

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาและปฏิรูปสถานะของพนักงานสอบสวนถึงทางการมีหลักประกันความเป็นอิสระเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องเร่งรัดดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างจริงจัง เพราะถือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงส่วนแรกที่จะช่วยให้ “ พนักงานสอบสวน ” เป็นวิชาชีพที่ดีขึ้นและประชาชนยอมรับและศรัทธาไว้วางใจถึงความเที่ยงธรรมที่สามารถจะนำไปสู่การก่อกำเนิดอาชีพตำรวจตำแหน่งพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมด้วยความศรัทธาและวางใจ ในขณะนี้ต้องยอมรับว่าอาชีพพนักงานสอบสวนบางส่วนจะเป็นไปในทางที่ประชาชนไม่ค่อยศรัทธาในวิชาชีพดังกล่าว เพราะว่าพฤติกรรมพนักงานสอบสวนเป็นไปในทางที่เสียหายขาดความเป็นธรรมเป็นไปในทางก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อภาพพจน์และชื่อเสียงของพนักงานสอบสวนโดยส่วนรวม สิ่งเหล่านี้เราจึงมองว่าพฤติกรรมของพนักงานสอบสวนที่ไม่ยุติธรรมจึงเป็นเรื่องที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ต้องรีบเร่งดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานสอบสวนเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมในสังคม ฉะนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องยกสถานะของพนักงานสอบสวนไปสู่ความเป็นอิสระคอยรับใช้ประชาชน เพื่อ

ต้องให้บรรลุผลซึ่งความยุติธรรม²⁶ และสร้างจิตสำนึกของความเป็น “ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ” ซึ่งเป็นจิตสำนึกของการนำเอาความทุกข์ร้อนของประชาชนมาเป็นทุกข์ร้อนของตนเองเป็นจิตสำนึกในวิชาชีพตำรวจตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม จรรยาบรรณ และมโนธรรมอยู่ในอาชีพพนักงานสอบสวนที่ต้องพิทักษ์ รั้งไว้ และอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนตามหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเต็มกำลังสามารถ กอปรด้วยอุทิศตนและความซื่อสัตย์สุจริตตนให้แก่ประชาชนในสังคมเดียวกันด้วยศักดิ์ศรีแห่งความเป็นพนักงานสอบสวนจน

2.3. สถานะและการจัดการองค์กรของพนักงานสอบสวน

ประชาชนแต่ละคนก็หาอาจใช้เสรีภาพของตนกระทำการต่างๆ ตามความพอใจของตนได้ไม่ การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจำเป็นต้องมีระเบียบวินัยแต่ละคนจะใช้เสรีภาพของตนกระทำการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันชอบธรรมของผู้อื่นหรือประโยชน์ส่วนรวมของมหาชนไม่ได้ ความจริงต้องยอมรับว่าพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ภายใต้ อำนาจบังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และมีหลายหน่วยงานเป็นผู้บังคับบัญชาเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและประโยชน์อันชอบธรรมของผู้อื่น หรือเพื่อปกป้องรักษาประโยชน์ของมหาชนโดยส่วนรวม ในปัจจุบันพนักงานสอบสวนอยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยมีการจัดองค์กรโดยสังเขปดังนี้

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นองค์กรที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายการเมืองเป็นผู้ควบคุมดูแลและกำหนดนโยบาย
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร) เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดเป็นข้าราชการประจำที่รับผิดชอบในองค์กร
3. มีคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) เป็นองค์กรที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดไว้ และให้ความเห็นชอบตามหลักการต่างๆ ที่วางไว้ โดยคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ประกอบด้วย

²⁶ ไพรัช พงษ์เจริญ. ตำรวจไทยในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2540, หน้า 30-34.

(1) นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นรองประธาน เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นกรรมการข้าราชการตำรวจโดยตำแหน่ง

(2) กรรมการข้าราชการตำรวจผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ดังนี้

(ก) ผู้ซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการตำรวจ ในตำแหน่งตั้งแต่รองผู้บัญชาการหรือตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นไปมาแล้ว และมีได้เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกวุฒิสภากรรมการพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง จำนวน 6 คน ซึ่งมาจากการเลือกของข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับการหรือเทียบผู้กำกับการขึ้นไป

(ข) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ซึ่งได้รับเลือกโดยกรรมการข้าราชการตำรวจตาม (1) และ(2)(ก)

โดยให้คณะกรรมการข้าราชการตำรวจแต่งตั้งข้าราชการตำรวจเป็นเลขานุการคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ 1 คน และผู้ช่วยเลขานุการ 2 คน

4. สำนักงานตำรวจแห่งชาติแบ่งส่วนราชการ ดังนี้

ก. ราชการบริหารส่วนกลาง ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจนครบาล กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ฯลฯ เป็นต้น มีผู้บัญชาการเป็นหัวหน้าหน่วยงานและมีความผิดชอบในองค์กร

ข. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้แก่ ตำรวจภูธรจังหวัด ตำรวจภูธรอำเภอ ฯลฯ เป็นต้น มีผู้บังคับการ ผู้กำกับการ หรือเรียกชื่ออย่างอื่นเป็นหัวหน้าหน่วยและรับผิดชอบในองค์กรตลอดจนขึ้นตรงต่อฝ่ายปกครองส่วนภูมิภาคด้วย เช่น นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น

5. มีหน่วยงานพนักงานสอบสวนจะประจำอยู่ตามองค์กรตำรวจต่างๆ ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เช่น พนักงานสอบสวนประจำกองปราบปราม หรือพนักงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจต่างๆ เป็นต้น โดยแบ่งแยกออกเป็นฝ่ายสอบสวนมีหัวหน้าฝ่ายและขึ้นตรงต่อผู้กำกับการประจำหน่วยงานตำรวจนั้น

6. พนักงานสอบสวนขึ้นตรงผู้บังคับบัญชาหลายฝ่าย รวมทั้งฝ่ายปกครอง เป็นหัวหน้าส่วนในการปกครองพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาของตนที่ชอบด้วยกฎหมาย พนักงานสอบสวนไม่ว่าจะประจำอยู่สถานีตำรวจ หรือประจำอยู่กองปราบปราม หรือกองสอบสวนกลาง ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ตาม

ระเบียบ หรือข้อบังคับที่ผู้บังคับบัญชาได้วางไว้ อย่างเช่น การออกหมายจับต้องขออนุมัติจับต่อฝ่ายปกครอง เป็นต้น

การจัดองค์กรของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันนี้กล่าวได้โดยสรุปคือ

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน่วยงานพนักงานสอบสวนเป็นกองบัญชาการขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการสอบสวนและขึ้นตรงต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

2. ราชการบริหารส่วนกลางที่มีพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

(1) กองบัญชาการตำรวจนครบาลแบ่งออกเป็น

ก. กองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 แต่ละกองบังคับการตำรวจนครบาลมีพนักงานสอบสวนเป็นกองกำกับการสืบสวนสอบสวนมีผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บัญชาการตำรวจ

ข. กองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 มีสถานีตำรวจนครบาลต่างๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ แต่ละสถานีตำรวจนครบาลมีฝ่ายสืบสวนสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบคดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีรองผู้กำกับการสืบสวนสอบสวนเป็นหัวหน้าฝ่าย ขึ้นตรงต่อหัวหน้าสถานีตำรวจ

(2) กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดมีกองบังคับการสอบสวนเป็นหน่วยงานสอบสวนมีผู้บังคับการสอบสวนเป็นหัวหน้า กองบังคับการสอบสวนแบ่งออกเป็น 5 กองกำกับการสอบสวน แต่ละกองกำกับการสอบสวนมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่มอบหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีสารวัตรสอบสวนเป็นหัวหน้าฝ่ายขึ้นตรงต่อผู้กำกับการสอบสวน

(3) กองบัญชาการสอบสวนกลางมีหน่วยงานสอบสวนคือ

ก. กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 3 กองกำกับการ แต่ละกองกำกับการมีฝ่ายพนักงานสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่มอบหมายเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีสารวัตรสอบสวนเป็นหัวหน้าฝ่ายขึ้นตรงต่อผู้กำกับการ

ข. กองบังคับการตำรวจปราบปราม แบ่งออกเป็น 5 กองกำกับการ แต่ละกองกำกับการมีฝ่ายสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่มอบหมาย มีสารวัตรสอบสวนเป็นหัวหน้าฝ่ายขึ้นตรงต่อผู้กำกับการและผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการตำรวจกองปราบปราม

ระเบียบ หรือข้อบังคับที่ผู้บังคับบัญชาได้วางไว้ อย่างเช่น การออกหมายจับต้องขออนุมัติจับต่อฝ่ายปกครอง เป็นต้น

การจัดองค์กรของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันนี้กล่าวได้โดยสรุปคือ

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน่วยงานพนักงานสอบสวนเป็นกองบัญชาการขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการสอบสวนและขึ้นตรงต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

2. ราชการบริหารส่วนกลางที่มีพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

(1) กองบัญชาการตำรวจนครบาลแบ่งออกเป็น

ก. กองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 แต่ละกองบังคับการตำรวจนครบาลมีพนักงานสอบสวนเป็นกองกำกับการสืบสวนสอบสวนมีผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บัญชาการตำรวจ

ข. กองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 มีสถานีตำรวจนครบาลต่างๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ แต่ละสถานีตำรวจนครบาลมีฝ่ายสืบสวนสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบคดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีรองผู้กำกับการสืบสวนสอบสวนเป็นหัวหน้าฝ่าย ขึ้นตรงต่อหัวหน้าสถานีตำรวจ

(2) กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดมีกองบังคับการสอบสวนเป็นหน่วยงานสอบสวนมีผู้บังคับการสอบสวนเป็นหัวหน้า กองบังคับการสอบสวนแบ่งออกเป็น 5 กองกำกับการสอบสวน แต่ละกองกำกับการสอบสวนมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่มอบหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มีสารวัตรสอบสวนเป็นหัวหน้าฝ่ายขึ้นตรงต่อผู้กำกับการสอบสวน

(3) กองบัญชาการสอบสวนกลางมีหน่วยงานสอบสวนคือ

ก. กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 3 กองกำกับการ แต่ละกองกำกับการมีฝ่ายพนักงานสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่มอบหมายเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีสารวัตรสอบสวนเป็นหัวหน้าฝ่ายขึ้นตรงต่อผู้กำกับการ

ข. กองบังคับการตำรวจปราบปราม แบ่งออกเป็น 5 กองกำกับการ แต่ละกองกำกับการมีฝ่ายสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่มอบหมาย มีสารวัตรสอบสวนเป็นหัวหน้าฝ่ายขึ้นตรงต่อผู้กำกับการและผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับการตำรวจกองปราบปราม

ธรรมทางสังคมและความผาสุกของประชาชนในเบื้องต้นได้ดีที่สุดเช่นกัน หากพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่โดยเอนเอียงปราศจากความเป็นธรรม กรณีเช่นนี้จรรยาบรรณพนักงานสอบสวนจึงต้องมุ่งให้การกระทำเป็นในทางให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนและสังคม การใช้กฎหมายเอนเอียงปราศจากความเป็นธรรมคือความ อยุติธรรม²⁷ แต่พนักงานสอบสวนก็ต้องมีเหตุผลที่สำคัญยิ่งถึงความไม่เป็นธรรมดังกล่าว ซึ่งอาจด้วยมีอำนาจอื่นเข้ามาแทรกแซงทำให้เกิดความเอนเอียงแห่งคดีเกิดขึ้น ฉะนั้นพนักงานสอบสวนจึงต้องกระทำตามหน้าที่โดยมุ่งที่จะให้เกิดความเป็นธรรมที่สุด อาจจำเป็นต้องอาศัยหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนด้วย ดร.โกคิน พลกุล ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาโครงสร้างระบบราชการในอนาคตมีแนวโน้มที่จะหน่วยงานของรัฐ 4 ประเภทใหญ่ คือ ประเภทแรกส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐในระบบราชการบริหาร อย่างเช่น ส่วนราชการในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ประเภทที่สองส่วนราชการในระบบราชการนิติบัญญัติ อย่างเช่น สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นต้น ประเภทที่สามส่วนราชการในระบบราชการตุลาการ อย่างเช่น ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง เป็นต้น ประเภทที่สี่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระทั้งจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติโดยขึ้นตรงต่อประธานขององค์กรนั้นๆ อย่างเช่น สำนักงานตรวจแผ่นดิน เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาการบริหารงานบุคคลภาครัฐในระบบราชการนิติบัญญัติ ระบบตุลาการ และหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระควรกำหนดแนวและวิธีการประสานงานกับองค์กรบริหารงานบุคคลของระบบราชการนิติบัญญัติ ระบบราชการตุลาการ และหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระที่อาจจะมีขึ้นใหม่ในอนาคตเพื่อให้มีมาตรฐานในการกำหนดตำแหน่งและการบริหารงานบุคคลต่างๆ ที่ใกล้เคียงกัน²⁸ ฉะนั้นพนักงานสอบสวนเป็นตัวแทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่จะใช้อำนาจตามกฎหมายในหน้าที่ที่พนักงานสอบสวนก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างกลไกบางอย่างมารองรับ กลไกที่ว่านี้เป็นกลไกที่ไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจอื่นได้นั้นคือ หลักประกันของพนักงานสอบสวนให้อำนาจการปฏิบัติหน้าที่ไปอย่างอิสระและไม่มีสิ่งอื่นใดเข้ามาแทรกแซงได้²⁹ โดยหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ตัดสินใจและเสนอ

²⁷ วิชา มหาคุณ. การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2527, หน้า 77.

²⁸ โกคิน พลกุล และชาญชัย แสงศักดิ์. กฎหมายมหาชนกับการปฏิรูประบบราชการในยุคโลกาภิวัตน์. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541, หน้า 95 - 99.

²⁹ โกคิน พลกุล. หลักกฎหมายมหาชน (เล่ม 1). พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541, หน้า 102.

ความเห็นข้อพิพาทและควบคุมการกระทำต่างๆ ทั้งของเอกชนและของรัฐให้ชอบด้วยกฎหมาย³⁰ ดังนั้นพนักงานสอบสวนก็มีภารกิจหลักในการให้ความคุ้มครองแก่หลักความชอบด้วยกฎหมายให้เกิดเป็นผลจริงจังขึ้นโดยควบคุมการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย และหากการกระทำนั้นก่อความเสียหายให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษและต้องชดใช้ค่าเสียหาย ดังนั้นโดยหลักต้องถือว่า “ ความเป็นอิสระ ” ของพนักงานสอบสวนที่ไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจครอบงำของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นสิ่งจำเป็นเพราะพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ให้ความยุติธรรมเบื้องต้นในกระบวนการยุติธรรม เพื่อคุ้มครองหลักความชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง การมีองค์กรอิสระในการตัดสินใจขาดการละเมิดเสรีภาพในเบื้องต้นคงจะหนีไม่พ้นพนักงานสอบสวนที่ต้องการปราศจากการแทรกแซง จากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ถือว่าเป็นหน่วยงานเบื้องต้นคุ้มครองเสรีภาพประชาชน การมีหน่วยงานอิสระเบื้องต้นเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนมีหลักสำคัญ

ประการแรก พนักงานสอบสวนต้องมีอิสระในการสอบสวนเพื่อนำผู้กระทำผิดมาลงโทษหรือวินิจฉัยคดีในเบื้องต้นในการตัดสินใจคดีเพื่อความเป็นธรรมในชั้นสอบสวนอย่างเต็มที่ ความอิสระนี้รวมไปถึงการแต่งตั้ง เลื่อน ลด ปลด ย้าย อันเป็นการบริหารบุคคลด้วย

ประการที่สอง การปฏิบัติหน้าที่สอบสวนนั้นต้องเป็นตามวิธีพิจารณาที่มีมาตรฐานแน่นอนอนสำหรับคดี ห้ามใช้วิธีพิจารณานอกเหนือกฎหมายเพื่อเห็นแก่พวกพ้อง หรืออำนาจอื่นใดที่แทรกแซง

ประการที่สาม การจัดให้พนักงานสอบสวนที่มีหลักประกันความเป็นอิสระขึ้นมาเพื่อจะพิจารณาวินิจฉัย หรือทำการสอบสวนให้เป็นประโยชน์แก่คดีใดคดีหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเองหาได้ไม่ ตรงนี้จึงต้องมีองค์กรหนึ่งองค์ใดเข้ามาควบคุมระบบการทำงานและความประพฤติพนักงานสอบสวนให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายด้วย

อีกทั้งหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งกล่าวคือ ในทางกฎหมายต้องมีการรับรองหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนไว้ ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนอยู่ที่ใดที่หนึ่งจะได้รับการโยกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ที่อื่นโดยมิได้รับความยินยอมของเจ้าตัวมิได้ ในเรื่องการบริหารบุคคลของพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมีองค์กรหนึ่งทำหน้าที่ดูแลการบริหารงานบุคคลและวินัยของพนักงานสอบสวน ซึ่งองค์กรนี้มีผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นประธานองค์กรดังกล่าวและพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานที่

³⁰บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. คำอธิบายกฎหมายมหาชน (เล่ม 3) ที่มาและนิติวิธี . พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538, หน้า 278.

ต้องแยกการปฏิบัติหน้าที่ออกจากหน่วยงานอื่นแล้วจัดตั้งเป็นหน่วยงานพนักงานสอบสวนขึ้นมา เป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง โดยมีหลักประกันความเป็นอิสระจากกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนในด้านทางจรรยาบรรณหรือวินัยจะต้องมีความชัดเจนและเข้มงวดอย่างจริงจังโดยผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นพนักงานสอบสวนสูงสุดเป็นผู้ลงโทษและความเห็นชอบจากองค์กรคณะกรรมการควบคุมพนักงานสอบสวนจะเห็นว่าความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวน มิได้หมายความว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจเด็ดขาดโดยปราศจากการควบคุมความเป็นอิสระที่ว่านี้ โดยพื้นฐานหมายถึงสิทธิที่จะทำการสอบสวนและวินิจฉัยคดีโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นกลาง โดยคำนึงถึงสิทธิและความรับผิดชอบของคู่กรณี ความบริสุทธิ์ยุติธรรมและความเป็นกลางในการใช้กฎหมายถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และสิ่งเหล่านี้จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนเป็นอิสระจากอิทธิพลหรือการบีบบังคับโดยอำนาจนอกเหนือกฎหมาย และมีการพัฒนารูปแบบของระบบงานยุติธรรมตลอดมา³¹ เริ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ “ความยุติธรรม” แก่คนในสังคมคือ พนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงแห่งคดีที่ต้องการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตลอดจนป้องกันอาชญากรรมและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม³² ซึ่งการกระทำความผิด หรือผู้กระทำความผิดกฎหมายที่มีโทษทางอาญา จะเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมได้นั้นจะต้องอาศัยตำรวจที่เป็นพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นผู้พบเห็น หรือได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิด ไม่เช่นนั้นแล้วหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหน่วยอื่นๆ ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะเป็นกระบวนการที่รับงานต่อมาจากงานพนักงานสอบสวน จึงสามารถกล่าวได้ว่าในกระบวนการยุติธรรม ตำรวจที่เป็นพนักงานสอบสวนเป็นกลไกที่มีความสำคัญมากหน่วยงานหนึ่งเนื่องมาจากบทบาทความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนนั้น ได้มีส่วนเกื้อหนุนให้การเสริมสร้างพื้นฐานความถูกต้องในการให้บริการกับคนในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ประกอบกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานร่วมกันอยู่เป็นจำนวนมาก มีเขตพื้นที่รับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร และต้องปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง มาตรฐานและพฤติกรรมในการให้บริการประชาชน จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญค่อนข้างมาก บางครั้งเรามองว่าอาจต้องอาศัยปัจจัยบางอย่างได้แก่ ปัจจัยภายในที่เป็น

³¹วิชา มหาคุณ. ศาลยุติธรรมและอิสระแห่งตุลาการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2536, หน้า 77 – 82.

³²สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับหลักสูตรจริยธรรมศาสตรศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. "จริยธรรมในวิชาชีพตำรวจ." รายงานทางวิชาการ. ม.ป.ล. มีนาคม 2541.

ส่วนประกอบสำคัญของความยุติธรรม คือ คุณธรรมและจริยธรรม³³ ตลอดจนจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมกล่าวคือ ต้องมีการจัดทำมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมของเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาศาลต่าง ๆ รวมตลอดถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยสั่งการใดๆ ที่กระทบต่อสิทธิบุคคลอื่นก็ต้องมีการจัดทำมาตรฐานทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นหลักในการมุ่งความยุติธรรมเช่นเดียวกัน ตัวอย่างความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมสูงสุดของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นปัจจัยในการประกันความยุติธรรม เป็นต้น ตลอดจนการเป็นตำรวจหรือพนักงานสอบสวนดีผู้ใช้กฎหมายต้องรู้หลักกฎหมายอย่างถ่องแท้ ฉะนั้น จึงจะใช้กฎหมายได้ถูกต้องโดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมต้องมีความรู้ความสามารถในหลักกฎหมายอย่างถูกต้อง ซึ่งผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ต้องปฏิบัติหน้าที่ ตามหลักกฎหมายหลักความเป็นกลาง (impartiality) พร้อมปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างยิ่งในด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม การที่จะเกิดความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้ประกอบครบถ้วน มิฉะนั้นความยุติธรรมจะเป็นเพียงข้ออ้างของผู้มีอำนาจและจินตนาการของประชาชนเท่านั้น ฉะนั้นหลักคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ทำการสอบสวนและการบังคับใช้กฎหมายซึ่งจะต้องมีหลักเกณฑ์และมีความหมายสูงกว่าจริยธรรมทั่วไป ประกอบกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในฐานะเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้น มีความกว้างขวางและเป็นการติดต่อใกล้ชิดกับประชาชน ถ้าไม่มีหลักจริยธรรมในอาชีพแล้วโอกาสที่จะมีการแทรกแซง หรือจะตกไปอยู่ใต้อิทธิพลหรือภาวะล่อแหลมต่อการตัดสินใจให้ความเป็นธรรมเสมอหน้ากับคนในสังคมย่อมมีได้มาก³⁴ ซึ่งเห็นองค์ประกอบของโครงสร้างจริยธรรมตำรวจว่ามีทั้งส่วนที่เป็นคุณธรรม ค่านิยม อุดมคติ³⁵ หลักการสำคัญสำหรับอาชีพตำรวจ ข้อปฏิบัติสำหรับอาชีพตำรวจ สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าถ้าตำรวจยึดถือปฏิบัติแล้วย่อมเกิดผลต่อระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพเสมอ ด้วยเหตุนี้ในองค์การตำรวจทุกระดับ และทุกตำแหน่งของตำรวจโดยเฉพาะตำแหน่งพนักงานสอบสวน จึงต้องเน้นถึงความสำคัญของจริยธรรมในอาชีพเพื่อ

³³ สกล สกลเดช. "ความยุติธรรม (Justice)." วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช. ปีที่ 13, ฉบับที่ 1. มิถุนายน 2544, หน้า 15 – 18.

³⁴ กรมตำรวจ. "แบ่งองค์ประกอบโครงสร้างจริยธรรม." หนังสือส่วนราชการ. ตามคำสั่ง ตร. ที่ 1388 /2525 ลงวันที่ 24 กันยายน 2525.

³⁵ ภาคผนวก ก, หน้า 138.

เป็นกลไกส่งเสริมจิตใจ และควบคุมความประพฤติของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม และศีลธรรมอันดีงามของสังคม

อย่างไรก็ตามส่วนที่สำคัญที่สุดของพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับความกระบวนการยุติธรรมต่างก็มีองค์ประกอบเป็นอิสระแทบทั้งหมด ด้วยเหตุนี้พนักงานสอบสวนควรจะต้องเป็นอิสระเช่นเดียวกันเพื่อทัศนคติที่เป็นกลาง และบริสุทธิ์ยุติธรรมจึงจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนได้เต็มบริบูรณ์ปราศจากการแทรกแซง เพื่อให้บรรลุถึงความยุติธรรมอย่างแท้จริงและตรงตามเจตนารมณ์ความเป็นอิสระของกระบวนการยุติธรรม และพนักงานสอบสวนจะไม่ถูกโยกย้าย หรือออกจากตำแหน่งหน้าที่ โดยปราศจากเหตุผลที่ปรากฏในทางกฎหมาย และกระบวนการอันถูกต้องของกฎหมาย (due process of law) โดยหลักการสำคัญที่รองรับความเป็นอิสระของอำนาจพนักงานสอบสวนจะต้องกำหนดขึ้นในทางกฎหมายอีกในแห่งหนึ่งกล่าวได้คือ ข้าราชการเมืองไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวในหน่วยงานพนักงานสอบสวนไม่ว่าจะเป็นประธานของคณะกรรมการที่ควบคุมดูแลพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงเช่นเดียวกับคณะกรรมการข้าราชการตำรวจแต่ประธานไม่ใช่ข้าราชการเมือง การขึ้นเงินเดือนย้าย เลื่อนชั้น แต่งตั้ง และวินัย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อระบบทำงานของพนักงานสอบสวนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการดังกล่าวก่อนเสมอ ซึ่งองค์ประกอบที่เป็นองค์คณะกรรมการของพนักงานสอบสวนโดยส่วนใหญ่จะต้องมาจากเลือกตั้งของพนักงานสอบสวนทั่วประเทศโดยให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นประธานคณะกรรมการและเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนระดับสูงสุด มีคำประกาศชื่อน่าสังเกตอยู่ตอนหนึ่งว่า “กลไกอันสามารถคือยอดปรารถนาที่จำเป็นอย่างยิ่งยวด ในการสร้างความ เป็นอิสระอย่างแท้จริง³⁶ “ สำหรับประเทศไทยนั้น พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับการเลือกสรรจากพื้นฐานแห่งความสามารถและคุณธรรมโดยปราศจากอิทธิพลและการ คุกคามทางการเมืองและฝ่ายอื่นใดทั้งสิ้นแต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้พนักงานสอบสวนได้บรรลุถึง ความเป็นอิสระและคุณธรรมพร้อมด้วยจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนโดยสมบูรณ์ ก็ควรที่จะ ได้รับการพิจารณาโครงสร้างและกลไกของพนักงานสอบสวนที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการ ยุติธรรม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ธุรการทางคดีของพนักงานสอบสวนทุกตำแหน่งว่าเหมาะสมและมีประ สสิทธิภาพเพียงพอแล้วหรือหาไม่ ทั้งนี้เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนางานพนักงานสอบสวนของสำนัก งานตำรวจแห่งชาติให้ก้าวไกลที่สุดเท่าที่จะไกลได้

³⁶ วิชา มหาคุณ. ศาสดายุติธรรมและอิสระแห่งตุลาการ. หน้า 76.

2.3.1 พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

มีอำนาจหน้าที่หลากหลาย ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้มากมาย ในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของ³⁷ “ ตำรวจ “ โดยทั่วไป หมายถึง เจ้าพนักงานผู้ที่กฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตำรวจต้องคอยตรวจตราดูแลมิให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดทำลายความสงบเรียบร้อยของประชาชนหากมีพฤติการณ์ใด ซึ่งจะทำให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อความปกติสุขของประชาชนแล้ว แม้สิ่งนั้นจะเป็นการผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ตำรวจจะต้องป้องกัน เข้าแก้ไขช่วยเหลือขจัดสิ่งนั้นให้หมดไป เพื่อบรรเทาความร้ายแรงลง สิ่งกระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยที่เป็นการผิดต่อกฎหมายนั้น ได้แก่ การกระทำที่ฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา สำหรับสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมายแต่กระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้น ได้แก่ ภัยพิบัติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวาตภัย อุทกภัย หรืออัคคีภัยที่เกิดขึ้นเอง ตำรวจจะต้องเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขเหตุการณ์ให้กลับมาสู่ความปกติสุขของประชาชนโดยเร็วที่สุด

การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจโดยส่วนใหญ่ได้แก่การพิทักษ์ชีวิตทรัพย์สินของประชาชน และการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ประกอบด้วยหน้าที่สำคัญ 2 ส่วนคือ การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในฐานะเป็นผู้รักษากฎหมาย (Law Enforcement) และการปราบปรามอาชญากรรม (Crime Suppression)³⁸ และมีแนวความคิดเห็นของนักวิชาการอีกหลายท่านคือ

โอ.ดับบลิว.วิลสัน (O.W. Wilson) นายตำรวจชั้นแนวหน้าแห่งชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ อดีตศาสตราจารย์บรรยายวิชาการบริหารงานตำรวจ และคณบดีคณะอาชญาวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยเบิร์คเลย์ แคลิฟอร์เนีย ได้แจกแจงลักษณะหน้าที่ความรับผิดชอบของตำรวจอีกทัศนะหนึ่งที่น่าสนใจอย่างมาก ดังนี้³⁹

³⁷ ชัช เจริญทอง. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานตำรวจ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารงานบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543, หน้า 9 – 10.

³⁸ ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. ม.ป.ส. 2526, หน้า 78.

³⁹ O.W. Wilson. Police Administration. 2nd ed. New York : McGraw – Hill Book Company , Inc.,1963, p. 18.

1. การปกป้องคุ้มกันตัดโอกาสช่องทาง มิให้บุคคลซึ่งมีแนวโน้ม หรือพฤติกรรมเป็น ปฏิบัติต่อสังคม ก่ออาชญากรรม ทำนองป้องกันการกระทำผิดไว้ล่วงหน้า หรือเป็นการป้องกันมิ ให้ความผิดเกิดขึ้นโดยหมายตาไว้ก่อน

2. การปราบปรามอาชญากรรม

3. การจับกุมผู้กระทำผิดละเมิดกฎหมายของบ้านเมือง และการรวบรวมประจักษ์ พยานหลักฐาน เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินคดี

4. การค้นหาทรัพย์สินที่สูญหาย

5. การส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติหน้าที่ พลเมืองดีและถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

จอห์น พี. เคนนี่ (John P. Kenney) ผู้เชี่ยวชาญกิจการตำรวจอีกผู้หนึ่ง ได้กล่าว เน้นย้ำว่า วัตถุประสงค์สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ประกอบด้วย การคุ้มครองชีวิต ทรัพย์สินของประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และการจัดสรรบริการสาธารณะที่ จำเป็นอื่นๆ ภารกิจดังกล่าวนี้ สามารถแจกแจงสรุปหน้าที่พื้นฐานสำคัญของตำรวจ ตามความรับ ผิดชอบได้ ดังนี้⁴⁰

1. การควบคุมอาชญากรรม
2. การป้องกันอาชญากรรม
3. การควบคุมความประพฤติของชุมชน
4. การจัดสรรบริการจำเป็นอื่น ๆ

เจ. เอ็ดการ์ ฮูเวอร์ (J. Edgar Hoover) ผู้อำนวยการตำรวจสืบสวนกลาง (The Federal Bureau of Investigation) แห่งสหรัฐอเมริกา ได้จำแนกหน้าที่ความรับผิดชอบของ ตำรวจเฉพาะที่สำคัญ ๆ ดังนี้⁴¹

1. การคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน
2. การรักษาความสงบเรียบร้อย
3. การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

⁴⁰John P. Kenney. Police Administration. Springfield Bellinai : Charles C. Thomas. 1975, p.32.

⁴¹J. Edgar Hoover. Should You Go Into Law Enforcement. New York : New York Life Insurance Co. 1961, p. 7.

4. การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับโดยเคร่งครัด
5. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของส่วนบุคคลหรือปัจเจกชน

2.3.2 บทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวน

สำหรับตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน ซึ่งถูกกำหนดให้มีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกทางอาญาอันเปรียบเสมือนหน่วยงานแรก หรือ “ ประตู ” ของกระบวนการยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติมุ่งมั่นพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้เป็นระบบมีความรวดเร็ว เสมอภาค และเป็นธรรม⁴² มีชัย ฤชุพันธุ์ ได้กล่าวว่าตำรวจมีภาระกิจรับผิดชอบมากทุกอย่างอยู่ที่ตำรวจแนวคิดการแบ่งภาระที่มีให้หน้าที่โดยตรงของตำรวจเพิ่มมากขึ้น แต่ยังไม่ถึงจุดทำให้เกิดผล ตำรวจโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนจึงต้องแบกภาระต่อไป⁴³ ความผิดใหม่ที่เกิดขึ้นตามทิศทางธุรกิจการค้า ซึ่งมีวิธีการต่างไปจากสมัยก่อน การแพร่กระจายข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความผิดอาจเกิดขึ้นชั่วพริบตา โดยหาร่องรอยไม่ได้ แต่งานสอบสวนจึงมีภาระและความยากลำบาก ยังตามไม่ทันกับวิวัฒนาการของโลก ขณะที่แนวโน้มเรื่องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพของประชาชนมีความสำคัญมากขึ้น พนักงานสอบสวนจึงต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน เพราะรัฐธรรมนูญปัจจุบัน มิใช่ไม่ไว้ใจนักการเมืองฝ่ายเดียว แต่ยังไม่ไว้ใจต่อกระบวนการยุติธรรมควบคู่กันไปด้วย กฎหมายบางอย่างที่ไม่ควรอยู่ในรัฐธรรมนูญก็บัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งสร้างภาระเพิ่มขึ้นแก่พนักงานสอบสวน ที่ต้องมีบทบาททำสำนวนการสอบสวนเสนอพนักงานอัยการอย่างสมบูรณ์ เทียงธรรม มีความสุจริตและมีอิสระทำหน้าที่ได้อย่างตรงไปตรงมา สำหรับการสำนวนให้มีความสมบูรณ์พนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ในการสอบสวน ต้องมีการเรียนรู้ฝึกฝนอบรม เพื่อรู้เท่าทันผู้กระทำผิด รู้ถึงผลกระทบต่อมวลชน การปล่อยให้พนักงานสอบสวนแสดงหาความรู้โดยลำพังตัวเองคงไม่ได้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องช่วยดูแลคัดให้เหลือแต่ผู้ที่รักงานสอบสวนและพัฒนาทักษะต่อไป นอกจากพนักงานสอบสวนต้องมีความรู้เรื่องสอบสวนเช่น การไต่สวน ต้องรู้เรื่องการเล่นหุ้นหรือความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายโดยแพทย์หากไม่รู้เรื่อง

⁴²ชาญชิต เพ็ญเลิศ. “ บทบาทของตำรวจในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. “ เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ. ฉบับพิเศษ. ม.ป.ศ. มีนาคม 2543, หน้า 55.

⁴³มีชัย ฤชุพันธุ์. บทความแนวคิด “กระบวนการยุติธรรม.” มติชนรายวัน. ปี ที่ 24, ฉบับที่ 8591. 16 กันยายน 2544, หน้า 21.

แพทย์จะไปสอบสวนได้อย่างไรสำหรับความรู้เรื่องกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแต่ไม่เห็นโรงพักไหนมีหนังสือกฎหมายเก็บไว้อย่างครบถ้วน แล้วจะให้พนักงานสอบสวนไปศึกษาจากไหน หากมีผู้มาแจ้งความกล่าวหาว่ามีการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์จะรับแจ้งความจะชักให้รู้เบื้องต้นว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นอย่างไร เพราะไม่มีใครที่จะจำกฎหมายได้ทั้งหมด สิ่งที่จะช่วยได้คือการฝึกฝนหาความรู้อยู่เสมอ การทำสำนวนที่สมบูรณ์ต้องรักและภูมิใจในงานของพนักงานสอบสวนนอกจากนี้แล้วต้องจัดพนักงานสอบสวนเป็นทีม มีพนักงานสอบสวน 1 คนและผู้ช่วยพนักงานสอบสวนอีก 2 คนการดำรงความยุติธรรมของพนักงานสอบสวนจะต้องมีวิธีคัดเลือกผู้มาเป็นพนักงานสอบสวนมีหลักสูตรพิเศษ สร้างทัศนคติที่ดี ต้องเปลี่ยนทัศนคติว่าการสอบสวนคือการรวบรวมพยานหลักฐานว่ามีการกระทำผิดหรือไม่ มิใช่สอบสวนเพื่อยืนยันคำกล่าวหา หากสอบสวนแล้วไม่พบว่ากระทำผิดต้องถือเป็นความชอบพิเศษเพราะทำงานด้วยความเที่ยงธรรมแต่ทัศนคติทุกวันนี้คิดแต่จะมัดตัวผู้ต้องหาจับแล้วต้องเอาผิดให้ได้ พนักงานสอบสวนจะต้องมีอุเบกขาต่อผลการสอบสวน อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนต้องมีขีดความสามารถสูง หากขาดความสันตจิตัดใจแล้วให้ความเป็นอิสระจะเกิดปัญหา ความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนต้องใกล้เคียงกับอัยการ สามารถใช้ดุลยพินิจเบื้องต้นได้ มีหลักประกันความเป็นอิสระ มีกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ ว่าด้วยที่มา การศึกษาอบรม การคุ้มครองกำกับดูแล สิ่งเหล่านี้เป็นหนทางไปสู่บทบาทที่พนักงานสอบสวนควรจะเป็น

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ ⁴⁴ก็ได้กล่าวถึงความต้องการของประชาชนไว้เช่นกันว่า “ สิ่งที่ประชาชนอยากได้จากพนักงานสอบสวนคือความเป็นธรรม พนักงานสอบสวนมีความใกล้ชิดกับการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมากที่สุด สิ่งที่ประชาชนอยากได้จากพนักงานสอบสวน มิใช่อภิสิทธิ์ผลประโยชน์ แต่คือความเป็นธรรม หน้าที่ของพนักงานสอบสวนคือการหาพยานหลักฐานมาให้ได้ พนักงานสอบสวนต้องใช้วิสามานยนิก เรื่องความยุติธรรมซึ่งเหนือกว่าวิสามานยนิกธรรมดา เป็นความรู้พิเศษรวมทั้งวิจารณ์ญาณที่สั่งสมมาจากประสบการณ์ พนักงานสอบสวนจึงถือเป็นวิชาชีพที่ต้องดำรงอยู่ได้อย่างภาคภูมิใจ ประชาชนไม่มีศรัทธาจะลบล้างภาพเดิมอย่างไรก็ยาก

สมบัติ เดียวอิสระ ⁴⁵ ก็ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เช่นกันว่า อุปสรรคสำคัญของงานสอบสวนคืออิทธิพลจากฝ่ายต่าง ๆ คือสภาพแวดล้อมจากอิทธิพลทั้งฝ่ายการเมือง และผู้มีอิทธิพลต่างๆ ทำให้ปฏิบัติงานโดยปราศจากอิสระ⁴⁵ นอกจากนี้สภาพในองค์กรต้องไม่แทรกแซงการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนให้เบี่ยงเบน ตัวพนักงานสอบสวนจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมสูง เพื่อให้

⁴⁴ เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์. บทความแนวคิด “ กระบวนการยุติธรรม. ” หน้า 21.

⁴⁵ สมบัติ เดียวอิสระ. บทความแนวคิด “ กระบวนการยุติธรรม. ” หน้า 21

ประชาชนเชื้อถือศรัทธา และยอมให้ความร่วมมือทำให้มีโอกาสรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ มีมากขึ้น การจัดกำลังคนในสายงานสอบสวนยังไม่เพียงพอ รับผิดชอบสำนวนคดีจำนวนมาก น่าจะปรับเป็นการจ่ายสำนวนแทนการเข้าเวร โดยแจกจ่ายสำนวนในปริมาณงานที่เท่ากันโดยพิจารณาจากผู้เหมาะสม ที่สำคัญพนักงานสอบสวนจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อจะได้ใช้ดุลยพินิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พนักงานสอบสวนในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ได้ชื่อว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมไทยเป็นอย่างมาก เพราะมีสาระสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้นำไปสู่การสร้างความโปร่งใสและระบบการตรวจสอบ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย จึงจำเป็นที่แต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมจะต้องร่วมมือประสานงานกันเพื่ออำนวยความสะดวกและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการพัฒนาหรือปฏิรูประบบการทำงานในองค์กรเพื่อให้ก่อประโยชน์แก่ประชาชน สำหรับพนักงานสอบสวนซึ่งถูกกำหนดให้มีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกทางอาญากับเปรียบเสมือน “ประตู” ของกระบวนการยุติธรรม⁴⁶ แม้ว่าจะมีภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งมีความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างความขัดแย้งของประชาชน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจทั้ง 2 ฝ่ายประการใดก็ตาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยนโยบายมุ่งมั่นพัฒนาและปฏิรูปลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้เป็นระบบเปิดมีความรวดเร็วเสมอภาค เป็นธรรม โดยยึดหลักธรรมาภิบาล สร้างความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย เสนอแนะ แสดงความคิดเห็น ควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนพัฒนาทัศนคติและจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน หรือมีพลวัตไปกับกระแสโลกาภิวัตน์แต่ละชาติเสียมิได้ในเรื่องหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวน ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามนโยบายของรัฐและวัตถุประสงค์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ นับว่าเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการปฏิรูประบบการเมืองและสังคม โดยมีหลักการในการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน ซึ่งเราจะได้เห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการยุติธรรมเป็นอันมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง กระบวนการสืบสวนสอบสวน

⁴⁶ ชาญชิต เพียรเลิศ. เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ. ฉบับพิเศษ, หน้า 56.

และการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนเพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนได้รับความคุ้มครองและอำนวยความสะดวกยุติธรรม รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ในเบื้องต้นเราจะเห็นว่า ปัญหาในด้านถูกแทรกแซงหรือกดขี่จากฝ่ายต่างๆ ในการทำงานสอบสวนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเรื้อรังมานาน⁴⁷ ซึ่งไม่มีการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพราะเนื่องจากพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานมีหน้าที่ภารกิจขอบเขตกว้างขวางมาก ตลอดจนให้ความยุติธรรมต่อสังคม รวมทั้งขาดระบบการควบคุมและโครงสร้างที่เหมาะสมทำให้เกิดความยุ่งยากสับสน ปฏิบัติหน้าที่ด้านอำนวยความสะดวกยุติธรรมต่อประชาชน ในปัจจุบันนี้พนักงานสอบสวนขาดความไว้วางใจและความศรัทธาจากประชาชนอยู่แล้ว จุดนี้มานาประเทศก็พยายามที่สร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการควบคุมอาชญากรรมก็คือ หน่วยงานกระบวนการยุติธรรมซึ่งเริ่มต้นด้วยตำรวจตำแหน่งพนักงานสอบสวน และต่อมาเป็นอัยการ ศาล และราชทัณฑ์ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านี้มีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการทำงานเพื่อความเป็นธรรม ดังนั้นจำต้องเน้นในเรื่องการให้ความสำคัญต่อการมีหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนประการหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพในการทำงานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชน เรื่องการยกสถานะพนักงานสอบสวนให้เป็นอาชีพพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริงและเป็นมาตรฐานการประกอบอาชีพทางกฎหมาย และตลอดทั้งต้องกระทำอย่างมีความรู้ความสามารถและความตั้งใจ มีความเพียรเสียสละด้วยทั้งกำลังกายกำลังใจ ซึ่งในสังคมปัจจุบันมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นภารกิจหรือภาระที่พนักงานสอบสวนทุกคนจะรับไว้จึงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็จำเป็นจะต้องขอให้ทราบไว้ด้วยว่า " พนักงานสอบสวน " ทุกคนจะต้องมีความอดทนอดกลั้น มีความรู้ความสามารถ ความเที่ยงธรรม ตลอดจนมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่รับใช้ประชาชนโดยเป็นอิสระ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของพนักงานสอบสวนทั้งหลาย โดยต้องคำนึงถึงว่าความสำคัญของกลไกการยกสถานะพนักงานสอบสวนให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นอิสระ ที่ต้องรักษากฎหมายของบ้านเมืองและให้ความยุติธรรมโดยใช้หลักประกันความเป็นอิสระ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการส่งเสริมในการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพราะในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในแต่ละวันนั้น จะต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจหรือการกระทำของพนักงานสอบสวนและจะต้องมีความโปร่งใสมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ส่วนในด้าน

⁴⁷ ชัยวัฒน์ นิธิบุญธนะ. "ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาลในด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน :ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนที่ผ่านการฝึกหลักสูตรการยิงปืนพก. " วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542, หน้า 30.

การอำนวยความสะดวกธรรมดาแก่ประชาชนในหน้าที่พนักงานสอบสวนตามแนวทางรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเนื่องจากใจความรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ขึ้นเพื่อที่จะยึดถือว่าสิทธิและเสรีภาพแล้วก็ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนเป็นเป้าหมายของการใช้อำนาจรัฐทุกประเภท⁴⁸ รวมทั้งอำนาจรัฐที่เรียกว่าอำนาจในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ขั้นต้นคือ ตำรวจ อัยการ ไปจนกระทั่งถึงขั้นสุดท้ายคือ ศาล รัฐธรรมนูญได้กำหนดเอาไว้ว่าการใช้อำนาจรัฐขององค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตัวกระบวนการยุติธรรมนั่นเองเป็นเพียงวิธีการที่เข้าไปสู่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ว่ามันจริงๆ แล้วสิทธิและเสรีภาพของคนแต่ละคนซึ่งรวมทั้งของตัว ทั้งผู้ต้องหาและผู้เสียหาย รวมกันทั้งหมดมันจึงเป็นสิทธิและเสรีภาพของสังคม หลักเรื่องสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นหลักสำคัญที่สุดอีกอันหนึ่งคือว่า เมื่อเป็นอย่างนี้กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ตำรวจถึงศาลนั้นเป็นเพียงกระบวนการวิธีการให้ไปถึงเป้าหมายคือสิทธิและเสรีภาพ เพราะฉะนั้นตัวกระบวนการยุติธรรมเองจะต้องเป็นกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมายชอบด้วยรัฐธรรมนูญและชอบด้วยการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพด้วย คือพูดง่ายๆ เป้าหมายชอบ วิธีการก็ต้องชอบ ต้องใช้วิธีการตามกฎหมายโดยยึดถือความรู้ของผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งด้วยเช่นกัน ตลอดจนในเรื่องโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น ประการหนึ่งที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของผู้ประกอบอาชีพพนักงานสอบสวนและงานสอบสวน ทั้งๆ ที่ความจริงแล้วในกระบวนการยุติธรรมนั้นงานสอบสวนต้องสำคัญไม่แพ้กัน หรืออาจจะมากกว่างานป้องกันและปราบปราม ทุกคนให้ความสำคัญกับงานป้องกันและปราบปรามหมด ดังนั้นพนักงานสอบสวนต้องทำงานให้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย แต่ก่อนที่จะให้ทำงานโดยมีประสิทธิภาพต่อประชาชนต้องคำนึงถึงด้วยว่าบุคลากรผู้ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนเองต้องมีความรู้ ความสามารถ และความเป็นธรรมในการปฏิบัติหน้าที่อาชีพที่เป็นอิสระด้วยว่าตนเองเป็นพนักงานสอบสวน รู้และเข้าใจในวิชาชีพพนักงานสอบสวนดีแค่ไหน และได้ศึกษาความรู้อาชีพพนักงานสอบสวนมาบริการแก่ประชาชนเพียงพอแล้วหรือไม่ ซึ่งตรงนี้ต้องมองให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนจะมาปฏิบัติหน้าที่เพื่อรับใช้ประชาชนนั้นต้องมี ความรู้ ความสามารถ และความเป็นธรรมโดยใช้หลักความเป็นอิสระ ตลอดจนถึงต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริงจึงจะเหมาะสมกับคำว่า “ พนักงานสอบสวน ” ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อจะก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างยิ่งและตามวัตถุประสงค์เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบันนั้น ต้องคำนึงถึงองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรงในการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบังคับใช้แก่ประชาชน โดยเฉพาะต้นธารแห่งกระบวนการ

⁴⁸กรมตำรวจ. “ให้ใช้แผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2540-2544).” หนังสือสวนราชการ. ลงวันที่ 30 กย. 39. และ “แผนกรมตำรวจแม่บท. ” ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540-2544).

ยุติธรรมคือ พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และความยุติธรรมในตัว
พนักงานสอบสวนเองด้วยเมื่อผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนั้นมีพื้นฐานด้านจรรยาบรรณของ
จิตใจในการประกอบวิชาชีพที่ดีปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมมนุษย์ด้วยกันแล้วย่อมจะเข้าใจได้ว่าเจตนา
র্মย์ของรัฐธรรมนุญและความยุติธรรมย่อมเกิดขึ้นกับประชาชนเสมอ

2.3.3 การบังคับบัญชาพนักงานสอบสวน

ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นข้าราชการประจำที่เป็นฝ่ายตำรวจ
และฝ่ายปกครอง ตลอดจนฝ่ายทางการเมือง ต่างก็มีบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชาในการบริหารงาน
โดยทั่วไป ผู้บังคับบัญชาโดยตรงในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ซึ่งผู้บังคับบัญชา
ที่กล่าวมาก็มีลักษณะที่มีความแตกต่างกันกล่าวได้คือ

1. ผู้บังคับบัญชาในการบริหารงานทั่วไป ซึ่งได้แก่นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้บังคับ
บัญชาโดยตรงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติฝ่ายการเมือง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.)
เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นที่เหนือ
กว่าพนักงานสอบสวนเป็นข้าราชการประจำฝ่ายตำรวจ ตลอดจนผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ
เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นข้าราชการประจำฝ่ายปกครอง⁴⁹ ซึ่งผู้บังคับบัญชาดัง
กล่าวมีอำนาจตามกฎหมายและระเบียบคำสั่งที่ได้กำหนดไว้ในการบริหารงานราชการโดยลักษณะ
ทั่วไปและมีอำนาจในการทำคำสั่งหรือระเบียบให้พนักงานสอบสวนผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่
ทำการสอบสวนและความเห็นทางสำนวนคดี บางครั้งเป็นการออกคำสั่ง หรือระเบียบเพื่อพรรคพวก
หรือความไม่เป็นธรรมได้เช่นกัน ด้วยฐานะของพนักงานสอบสวนที่อยู่ใต้บังคับบัญชาเมื่อผู้บังคับ
บัญชาสั่งการตามระเบียบกฎหมายบางครั้งถูกต้องบางครั้งก็ไม่ถูกต้อง ตามความเป็นจริงแล้ว
พนักงานสอบสวนก็ยอมปฏิบัติตามเสมอด้วยสถานะต้องการความก้าวหน้า จึงทำให้พนักงานสอบสวน
ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยความเที่ยงธรรมอย่างแท้จริงได้ อันทำให้มีผลกระทบต่อการดำรง
ไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม แต่ถ้าหากพนักงานสอบสวนมีโครงสร้างที่เป็นหน่วยงานมีหลักประกัน
ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ย่อมหมายความว่าอำนาจใดก็ตามที่ขอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

⁴⁹ ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 12 แก้ไขเพิ่มเติม
โดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2536 ข้อ 4 และคำสั่งกรมตำรวจที่
960 / 2537 เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา

ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่สามารถที่จะเข้ามาแทรกแซงในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการดำเนินคดีทางอาญาในกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย และผลเกิดขึ้นกับประชาชนด้วยความยุติธรรมอย่างจริงจัง ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนก็ได้รับการคุ้มครองในการสอบสวนในทางกฎหมายที่เป็นหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเต็มศักดิ์ศรีของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ

2. ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของพนักงานสอบสวนในการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การบังคับบัญชาข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเป็นไปตามลำดับชั้นคือ

- (1) พนักงานสอบสวนมีสารวัตรสอบสวนเป็นผู้บังคับบัญชาตามแผนกสอบสวน
- (2) รองผู้กำกับสืบสวนสอบสวนเป็นผู้บังคับบัญชาหัวหน้าฝ่ายสอบสวน
- (3) ผู้กำกับการเป็นผู้บังคับบัญชาหัวหน้าประจำหน่วยงาน หรือสถานีตำรวจ
- (4) ผู้บังคับการเป็นผู้บังคับบัญชาหัวหน้าประจำจังหวัด หรือกองบังคับการ
- (5) ผู้บัญชาการเป็นผู้บังคับบัญชาหัวหน้าประจำภาค หรือกองบัญชาการ
- (6) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชาหัวหน้าประจำสำนักงานตำรวจ

แห่งชาติ

ผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งที่ควบคุมการทำงานพนักงานสอบสวน และร่วมทำการสอบสวน รวมทั้งออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามด้วยอำนาจหน้าที่ที่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างเช่น หัวหน้าสถานีตำรวจที่เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนในการออกคำสั่งเสนอความเห็นในทางคดีต่ออัยการ⁵⁰ แต่บางครั้งผู้บังคับบัญชาดังกล่าวก็ไม่ได้ผ่านงานด้านสอบสวนมาก่อนแต่มีอำนาจทางกฎหมายที่สามารถเข้ามาแทรกแซงสำนวนคดีทางอาญาที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมเพื่อทราบข้อเท็จจริงในประเด็นคดีและมีคำสั่งเสนอความเห็นไปในทางที่ไม่เป็นความจริงได้ด้วยอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น จึงเป็นสาเหตุที่ประชาชนเสื่อมความศรัทธาในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ฉะนั้นอำนาจหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทราบข้อเท็จจริงและความเห็นประเด็นแห่งคดีของพนักงานสอบสวนจึงขาดความเป็นเอกภาพหรืออิสระ โดยเฉพาะ ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่สารวัตรสอบสวน รองผู้กำกับสืบสวนสอบสวน และผู้กำกับสถานีตำรวจขึ้นไปต่างก็เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของพนักงานสอบสวนที่สามารถเข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับสำนวนคดีทางอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้ได้บังคับบัญชาได้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมไทยแล้วควรที่จะให้พนักงานสอบสวนมีหลักประกันความเป็น

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18,140

อิสระในบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันผู้บังคับบัญชามีอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนผู้ใต้บังคับบัญชามีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดตามความเห็นของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ทั้งนี้ รวมถึงผู้บังคับบัญชาฝ่ายอื่นด้วยที่ไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงในสำนวนคดีได้ แต่ผู้บังคับบัญชาโดยตรงหน่วยงานพนักงานสอบสวนมีอำนาจเรียกสำนวนจากพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีมาเพื่อจะทำการสอบสวนและเสนอความเห็นได้โดยใช้อำนาจของตนเองโดยเฉพาะ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม จึงควรจัดรูปแบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นอิสระของพนักงานสอบสวน โดยมีกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนเป็นการเฉพาะ

ฉะนั้นการยกสถานะของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เป็นอิสระในอนาคตอันใกล้นี้ ก็ด้วยเหตุผลไม่ต้องการให้มีการแทรกแซงจากตำรวจฝ่ายอื่นและสิ่งอื่นใดจากภายนอก ด้วยเหตุผลเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างอิสระ มีอิสระในการสั่งคดีและไม่อยู่ใต้อำนาจของฝ่ายบริหารซึ่งในความจริงแล้วมีอิสระจริงหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้นควรจะนำหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานอัยการเข้ามาเทียบเคียงให้เกิดความสอดคล้องกันเป็นระบบทางกฎหมายในการทำตามหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ก็ทำนองเดียวกับอัยการที่คงไม่มีผู้ใดประสงค์จะให้คนต่างหน่วยงานมาควบคุมดูแลและเข้ามาแทรกแซงการทำงานของตนเองเช่นกัน

2.3.4 ความสัมพันธ์พนักงานสอบสวนกับประชาชนและอัยการ

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับประชาชน

พนักงานสอบสวนเริ่มต้นด้วยการรับแจ้งตามวัตถุประสงค์ของประชาชน ในเรื่องที่ต้องการให้พนักงานสอบสวนช่วยดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีในทางอาญาเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในขั้นแรกที่ต้องให้ความยุติธรรมอย่างยิ่ง เมื่อพนักงานสอบสวนได้แจ้งตามข้อเท็จจริงดังกล่าวก็จะดำเนินการสอบสวนเพื่อให้ทราบข้อความอันแท้จริงแห่งคดี ซึ่งตรงจุดนี้ประชาชนมีความเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนในฐานะผู้กล่าวหาหรือผู้เสียหายที่แท้จริงตามกฎหมาย ผู้ต้องหา และพยาน พนักงานสอบสวนต้องให้ความดูแลบุคคลทุกฝ่ายให้มีความสามารถเกิดมั่นใจว่าจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ดังนั้นถ้าหากว่าพิจารณาในสำนวนคดีหรือปรากฏหลักฐานพบว่าผู้เสียหาย หรือพยานได้ให้การเท็จหรือนำความเท็จมากกล่าว พนักงานสอบสวนก็จะดำเนินคดีกับบุคคลนั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้บุคคลใดแก่งแย่งให้ผู้อื่นได้รับความเสีย

หายโดยอาศัยรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเครื่องมือ แต่บางครั้งประชาชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีต่างก็มีพรรคพวกเป็นทั้งฝ่ายการเมือง ฝ่ายข้าราชการประจำ และอิทธิพล หรือรวมทั้งตัวผู้ต้องหาเองที่มีอิทธิพล โดยที่จะเข้ามาแทรกแซงในรูปคดีเพื่อจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในชั้นพนักงานสอบสวนไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด เพื่อให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจทางกฎหมายบังคับใช้ให้เกิดการเบี่ยงเบนหรือเอนเอียงประเด็นแห่งคดีด้วยความเกรงกลัวหรือคำสั่งระเบียบที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เพื่อความก้าวหน้าหรือความอยู่รอดในตำแหน่งหน้าที่ทางราชการของพนักงานสอบสวน จึงจำเป็นจะต้องกระทำ ด้วยความจำยอมถึงแม้ว่าจิตใจจะไม่ต้องการก็ตามแต่สภาพทางด้านต่างๆ บังคับให้กระทำ นี่จึงเป็นปัญหาอย่างยิ่งที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่ได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริงในกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้นของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน ฉะนั้นเพื่อที่จะให้ความสัมพันธ์อันดีของพนักงานสอบสวนกับประชาชนให้มีความเชื่อศรัทธาและไว้วางใจต่อกันนั้นควรจะต้องพัฒนาและปฏิรูปหน่วยงานพนักงานสอบสวนให้มีหลักประกันความเป็นอิสระในการใช้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวน โดยปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจอื่นใด ถึงแม้ว่าพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนคดีและมีความเห็นสั่งการไปยังพนักงานอัยการแล้ว ก็ยังไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะนำคดีดังกล่าวมาฟ้องในชั้นศาลได้เช่นกัน จึงถือได้ว่าหน่วยงานตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนที่ทำหน้าที่สอบสวนและเสนอความเห็นนั้นนอกจากจะถูกตรวจสอบโดยฝ่ายอัยการแล้ว พนักงานสอบสวนยังถูกตรวจสอบโดยประชาชนอีกด้วย

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับอัยการ

เนื่องจากการดำเนินทางอาญาโดยรัฐในประเทศไทย เริ่มต้นที่พนักงานสอบสวนโดยการทำการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่จะพิสูจน์ว่าผู้ต้องหากระทำผิดและทำความเห็นส่งสำนวนให้อัยการเพื่อพิจารณาตรวจสอบ ในการส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอัยการ อัยการอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมในคดี หรือให้นำพยานมาซักถาม ซึ่งพยานที่อัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมนั้นอาจจะเป็นพยานที่พนักงานสอบสวนสอบสวนไว้ หรือยังไม่ได้ทำการสอบสวนก็ได้ทั้งนี้ เพื่อค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ เพื่อที่นำมาลงโทษหรือปล่อยตัวต่อไป ในการเสนอความเห็นของพนักงานสอบสวนไปยังอัยการและอัยการก็ตรวจสำนวนอีกครั้งว่าเห็นตามที่พนักงานสอบสวนเสนอหรือไม่ ถ้าเห็นด้วยตามความเห็นสั่งฟ้องที่พนักงานสอบสวนเสนออัยการก็ยื่นฟ้องต่อศาล ถ้าไม่เห็นด้วยตามความเห็นสั่งฟ้องของพนักงานสอบสวนอัยการก็สั่งไม่ฟ้องได้และก็เสนอให้ผู้เกี่ยวข้อง

ข้อตรวจสอบต่อไป⁵¹ แต่ถ้าพนักงานสอบสวนสั่งไม่ฟ้อง อัยการสั่งฟ้องก็ฟ้องต่อศาลต่อไปหากว่ามี ความเห็นสั่งไม่ฟ้องตามพนักงานสอบสวนคดีก็สิ้นสุด ซึ่งความเห็นของพนักงานสอบสวนเป็นการ ตรวจสอบ หรือคานอำนาจของพนักงานสอบสวนโดยอัยการ ซึ่งต่างประเทศบางประเทศอัยการมี อำนาจสอบสวนแต่ประเทศไทยอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนต้องอาศัยพนักงานสอบสวนเป็นกลไก ชั้นแรกที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและให้ความยุติธรรมเบื้องต้นแก่ประชาชนได้ แต่ถ้าพนักงาน สอบสวนมีความสุจริตธรรมอยู่ในตัวพนักงานสอบสวนเองก็ไม่มีปัญหา หากว่าพนักงานสอบสวน นายใดไม่มีความเป็นธรรมอยู่ในตัวเองแล้ว ถึงแม้ว่าจะผ่านกระบวนการยุติธรรมอีกกี่ขั้นตอนก็ตาม ก็จะทำให้รูปคดีเสียหายอยู่เพราะว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานขั้นต้นเพื่อจะ นำผู้กระทำผิดลงโทษ ถ้าหากว่าพนักงานสอบสวนมีส่วนได้เสียตั้งแต่แรกเป็นเหตุให้สำนวนคดีเอน เอียงหรือเบี่ยงเบนแล้ว จะพิจารณาในชั้นอัยการหรือชั้นศาลก็ไม่มีประโยชน์เพราะในการกระบวนการ ยุติธรรมของไทยไม่ว่าอัยการ ศาลก็พิจารณาพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนนำเสนอเท่านั้น ไม่มีอำนาจทำการสอบสวนได้แต่อย่างใด นี่จึงเป็นผลเสียหายอย่างมากถ้าพนักงานสอบสวนมี ความเห็นและรวบรวมพยานหลักฐานโดยถูกการแทรกแซงจากอำนาจอื่น

2.4 สถานะและการจัดการองค์กรของอัยการและตุลาการ

2.4.1 อัยการ

(1) ภารกิจและอำนาจหน้าที่

สำนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาทั้งปวง ดำเนินคดีแพ่ง และให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมาย กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ หรือสำนักงานอัยการสูงสุด อำนาจหน้าที่ดังกล่าว ให้รวมถึงการบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายอัยการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ ฝ่ายอัยการ การฝึกอบรมและการพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการและลูกจ้างของสำนักงานอัยการสูง สุด ตลอดจนถึงการฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่บุคคลอื่นในกระบวนการยุติธรรม และประชา ชนทั่วไป พัฒนากฎหมาย และดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน อัยการสูงสุด ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผล ประโยชน์ของประชาชน ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเผยแพร่ความรู้ทางด้านสิทธิมนุษยชน

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143

และความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนและปฏิบัติกรอื่นใด ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด หรือตามที่นายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย สำนักงานอัยการสูงสุดแบ่งส่วนราชการตามเขตอำนาจศาล และตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของอัยการ⁵²

ประการแรก ภารกิจของพนักงานอัยการใช้อำนาจในการอำนวยความสะดวกในคดีอาญาเพราะในประเทศไทยยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่มิได้ผูกขาดยังคงให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ แต่ทั้งนี้ให้ดำเนินคดีต้องเป็นไปตามหลักแห่งกฎหมายได้บัญญัติไว้ ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหา ซึ่งมีนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์การในกระบวนการยุติธรรม จะเป็นไปในแนวทางราบ กล่าวคือองค์การทุกฝ่ายมีหน้าที่ช่วยกันค้นหาความจริงเพื่อนำผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษ มิใช่การต่อสู้กันเริ่มต้นจากการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวน กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดและเพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด และในชั้นพิจารณาของอัยการหากพยานหลักฐานไม่ชัดเจน หรือไม่ครบถ้วน พนักงานอัยการก็อาจออกคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานมาเพื่อซักถาม เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์ ในกรณีที่พนักงานอัยการจะมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง และในชั้นศาล ศาลก็มีหน้าที่ค้นหาความจริงของการกระทำผิดเช่นกัน การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นในแนวลักษณะ “ หลักการตรวจสอบ ” หรือ “ หลักการค้นหาความจริง ” กล่าวคือการดำเนินคดีอาญาถือว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และศาลที่จะช่วยกันค้นหาความจริงโดยไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ

ประการที่สอง ภารกิจและหน้าที่ในการเป็นทนายแผ่นดิน กฎหมายได้กำหนดให้อัยการมีอำนาจหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของรัฐและสาธารณประโยชน์ ตลอดจนคุ้มครองสิทธิของข้าราชการ หรือราษฎรที่เข้าช่วยเหลืองานราชการ แต่งานบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาซึ่งเคยเป็นหน้าที่ของอัยการได้ถูกยกเลิกไป การบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาจึงเป็นหน้าที่ของตัวความ การดำเนินงานของรัฐมีขอบเขตกว้างขวางมากขึ้นในการดำเนินงานของรัฐ ทั้งการออกนิติกรรมทางปกครองที่มีผลกระทบต่อเอกชน กับการออกนิติกรรมทางปกครองที่มีความสัมพันธ์กับเอกชนในทางแพ่งไม่ว่าโดยนิติกรรมหรือนิติเหตุ ดังนั้นส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐจึงเกิดข้อขัดแย้งหรือมีข้อพิพาทกับเอกชนอยู่เสมอ คณะรัฐมนตรีได้มีมติว่า คดีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐฟ้องเอกชนเป็นคดีแพ่งต่อศาล เพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐและเอกชนเป็นโจทก์

⁵²สมชาย เก้านพรัตน์. โครงสร้างองค์การการบริหารงานบุคคลของข้าราชการอัยการในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2538, หน้า 160 - 207.

ยื่นฟ้องส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งเจ้าพนักงานและราษฎรที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการปฏิบัติหน้าที่ คดีเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นกรณีว่าต่างหรือแก้ต่างจะต้องส่งเรื่องให้อัยการเป็น ทนายว่าต่างหรือแก้ต่างคดีให้

ประการที่สาม ภารกิจและหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษาของรัฐ อำนาจหน้าที่ในการให้ คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การที่รัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐมี องค์กรอัยการให้คำปรึกษากฎหมาย ซึ่งมีประโยชน์ในแง่ที่รัฐสามารถระดมความรู้ ความสามารถ จากบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ มาให้คำปรึกษาแก่รัฐ แต่การให้คำปรึกษาปัญหาทาง กฎหมายจะต้องมีความชัดเจนและมีข้อยุติ ซึ่งสามารถทำให้ส่วนราชการนำไปปฏิบัติได้ด้วย ความ มั่นใจ ในการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายขององค์กรอัยการและองค์กร คณะกรรมการกฤษฎีกาให้ชัดเจน เห็นว่าหากพิจารณาถึงภารกิจและอำนาจหน้าที่ของอัยการถึง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาจะต้องปรึกษาอัยการ แต่ถ้าหากว่ามีปัญหาใน ด้านตีความกฎหมายอันไม่เกี่ยวกับกิจการอันอาจถูกดำเนินคดีก็ควรหารือองค์กรคณะกรรมการ กฤษฎีกา

ประการที่สี่ ภารกิจและอำนาจหน้าที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเนื่องจากรัฐ ธรรมนูญได้กำหนดรับรองบุคคลย่อมมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย ซึ่งหมายความว่าบุคคล ย่อมได้รับการปฏิบัติจากรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วรัฐไม่ สามารถดำเนินการให้บุคคลได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกันได้ ดังนั้นสำนักงานอัยการจึงได้ ดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชา ขนโดยจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนขึ้น ทั้งนี้เพื่อขจัดความ ไม่รู้กฎหมายและการเอาวัดเอาเปรียบในสังคมอันเป็นการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ ซึ่งดำเนินการ ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ ทางกฎหมาย และการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย ถือว่าเป็นประโยชน์แก่การปกครองประเทศ เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งการดำเนินคดีอาญาเป็นงานของพนักงานอัยการโดยแยกเด็ดขาดจากศาล พนักงานอัยการจะต้องแสดงบทบาทอย่างจริงจังในการดำเนินคดีอาญา⁵³ รวมทั้งการฟ้องคดี อาญา กำกับดูแลการสอบสวนให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย พนักงานอัยการต้องปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความเที่ยงธรรมมีหลักการและรวดเร็ว จะต้องเคารพและปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีของมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน

⁵³ ประพันธ์ นัยโกวิท . "แนวทางปฏิบัติสำหรับบทบาทของพนักงานอัยการ." วารสารอัยการ. ปีที่ 15, ฉบับที่ 173 . กรกฎาคม 2535, หน้า 3-8.

(2) โครงสร้างการบริหารงานบุคคลของพนักงานอัยการ

ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 เป็นกฎหมายบริหารงานบุคคลที่ยึดระบบคุณธรรมเป็นหลักและเป็นระบบที่ใช้แพร่หลายในกฎหมายบริหารงานบุคคลทั่วไป โดยยึดหลักความเสมอภาค หลักความสามารถ หลักความมั่นคงและหลักความเป็นกลางทางการเมือง แต่เนื่องจากการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนและรักษาผลประโยชน์ของรัฐ อันเป็นลักษณะพิเศษไปจากการปฏิบัติงานของข้าราชการฝ่ายอื่นๆ ดังนั้นการบริหารงานบุคคลของอัยการจึงมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากข้าราชการฝ่ายอื่น ๆ อยู่บ้าง เช่น การยึดถือระบบอาวุโสอย่างเคร่งครัด หรือการให้ความสำคัญคุ้มครองความเป็นกลางทางการเมือง สำนักงานอัยการได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการอัยการเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในการบริหารงานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง โดยแบ่งงานในสำนักงานอัยการออกเป็น 2 ประเภทคือ พนักงานอัยการ และเจ้าพนักงานธุรการของอัยการ โดยคณะกรรมการอัยการเป็นผู้กำหนดนโยบายการคัดเลือก การแต่งตั้งข้าราชการอัยการ ตลอดจนกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลมีการวางแผนกำหนดอัตรากำลังข้าราชการไว้ล่วงหน้า โดยวิเคราะห์อัตรากำลังข้าราชการอัยการว่าควรมีกำลังเท่าไร และจัดรูปแบบของงานอย่างไรให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม ส่วนข้าราชการธุรการมีการบริหารงานเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือนเนื่องจากอัยการมีภารกิจในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมจำเป็นต้องให้บุคคลที่มีคุณสมบัติ ความรู้และความสามารถเช่นเดียวกับตุลาการและโดยที่การปฏิบัติงานของอัยการเป็นไปโดยอิสระตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทำนองเดียวกับงานของตุลาการ ดังนั้นบุคคลที่จะมาเป็นอัยการ คณะกรรมการอัยการจึงได้กำหนดให้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับตุลาการ ตำแหน่งและอัตราเงินเดือนแบ่งเป็นชั้นคล้ายกับตุลาการ แต่ตำแหน่งในการบังคับบัญชามีลักษณะเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือนซึ่งรัฐมนตรีสั่งผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามได้ในเรื่องเกี่ยวกับธุรการ หรืองานอื่นที่มีใ้การปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น เว้นแต่คำสั่งหรือระเบียบนั้นจะขัดต่อหน้าที่หรืออาจทำให้หน้าที่เสื่อมทรามได้ แต่อัยการสูงสุดและอัยการผู้เป็นหัวหน้ามีอำนาจทำคำสั่งหรือวางระเบียบให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตามได้ในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น แต่อัยการผู้ได้บังคับบัญชามีอิสระเช่นเดียวกับตุลาการในการที่จะออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง แต่ผู้บังคับบัญชาอาจใช้อำนาจของตนเองสั่งหรือดำเนินคดีเองได้

สำหรับการเลื่อนขั้นเงินเดือนอัยการ จะมีลักษณะคล้ายตุลาการโดยยึดหลักอาวุโส แต่ไม่เคร่งครัดเหมือนตุลาการ กล่าวคือการเลื่อนขั้นเงินเดือน นอกจากหลักอาวุโสแล้วยังประกอบ

กับหลักความรู้ความสามารถเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือนประกอบเข้าด้วย การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนอัยการเป็นอำนาจของคณะกรรมการอัยการ มีลักษณะเดียวกับตุลาการ ซึ่งคณะกรรมการอัยการเป็นผู้พิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนของอัยการ แต่ข้าราชการพลเรือนซึ่งผู้บังคับบัญชาเป็นผู้พิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน

การแต่งตั้ง โยกย้าย และการถอดถอน การบรรจุแต่งตั้งอัยการผู้ช่วยนายกรัฐมนตรียังเป็นผู้แต่งตั้งบุคคลที่สอบคัดเลือกได้ตามที่คณะกรรมการอัยการกำหนด จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับตุลาการ ซึ่งการบรรจุแต่งตั้งผู้ช่วยผู้พิพากษาเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมบุคคลที่จะสอบเป็นผู้พิพากษาและอัยการจะต้องจบปริญญาทางกฎหมายและเนติบัณฑิตพร้อมทั้งประกอบอาชีพทางกฎหมายเป็นระยะเวลา 1 – 2 ปี ตามที่คณะกรรมการอัยการและคณะกรรมการตุลาการกำหนด ซึ่งแตกต่างกับข้าราชการพลเรือนซึ่งการบรรจุแต่งตั้งเป็นอำนาจของอธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับการถอดถอนอัยการผู้ช่วยเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรียัง ส่วนการบรรจุแต่งตั้ง และการโยกย้ายข้าราชการอัยการในตำแหน่งอื่นนอกจากอัยการผู้ช่วยเป็นอำนาจของคณะกรรมการอัยการทั้งสิ้น โดยประธานคณะกรรมการอัยการเป็นผู้เสนอให้คณะกรรมการอัยการพิจารณา แต่ข้าราชการพลเรือนมีการบรรจุแต่งตั้งเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาและโดยทั่วไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกำหนด

จะเห็นว่า ระบบโครงสร้างงานบุคคลของอัยการผู้บังคับบัญชาของอัยการได้แก่นายกรัฐมนตรีและอัยการสูงสุดต่างไม่มีอำนาจในการบริหารงานบุคคลตั้งแต่แต่งตั้ง เลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง โยกย้าย ลงโทษข้าราชการอัยการ ซึ่งอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของคณะกรรมการอัยการทั้งสิ้น โครงสร้างการบริหารงานอัยการจึงจำเป็นการสอดคล้องกับภารกิจและหน้าที่ของอัยการในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน และรักษาผลประโยชน์ของรัฐ จึงจำเป็นต้องให้อัยการมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความเป็นกลางทางการเมือง ทำให้ความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งมีลักษณะเป็นการถาวรของงานบุคคลอัยการ จึงมีลักษณะเป็นระบบที่ยึดถือหลักความเป็นอิสระ อันเป็นลักษณะเดียวกับงานบุคคลของตุลาการที่ยึดถือหลักความเป็นอิสระ จึงแตกต่างกับพนักงานสอบสวนที่ใช้หลักงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนที่ยึดถือหลักการบังคับบัญชา

(3) การปฏิบัติหน้าที่อัยการมีความเป็นอิสระ

การปฏิบัติหน้าที่ของอัยการที่มีความเป็นอิสระนั้น จากความเป็นอิสระของอัยการมิได้มีความเป็นอิสระเช่นตุลาการ แต่ยังคงอยู่ในบังคับบัญชาของฝ่ายการเมือง เพราะองค์กรอัยการเป็นองค์กรฝ่ายบริหารกึ่งตุลาการ ดังนั้นหลักประกันความเป็นอิสระของอัยการจึงต้องสอดคล้องกับภารกิจและหน้าที่ของอัยการโดยมีแยกพิจารณาได้คือ ประการแรกภารกิจและหน้าที่ของอัยการมีความอิสระโดยมีความอิสระจากผู้บังคับบัญชาฝ่ายการเมืองกล่าวได้ว่านายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของอัยการฝ่ายการเมือง มีอำนาจทำคำสั่งหรือวางระเบียบให้อัยการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ได้นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น จึงเห็นว่าองค์กรอัยการไม่มีความเป็นอิสระทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในทางอาญาและความเป็นอิสระจากผู้บังคับบัญชาฝ่ายประจำ นอกจากผู้บังคับบัญชาฝ่ายการเมืองแล้ว องค์กรอัยการยังมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดฝ่ายประจำ ซึ่งอัยการสูงสุดและรองอัยการสูงสุดมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาได้ทุกคดี อัยการประจำเขตมีอำนาจในเขตอำนาจของตน อัยการสูงสุดมีอำนาจในการทำคำสั่งเฉพาะ หรือระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานอัยการปฏิบัติตามได้ แต่อัยการสูงสุดหรืออัยการผู้บังคับบัญชาอื่นๆ ไม่มีอำนาจสั่งให้อัยการผู้ใต้บังคับบัญชาออกคำสั่งฟ้องหรือคำสั่งไม่ฟ้องในคดีอาญาได้ แต่อาศัยอำนาจของตนเมื่อสั่งแล้วอัยการผู้ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้น จึงเห็นว่าองค์กรอัยการมีการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นอิสระจากฝ่ายการเมืองได้โดยสิ้นเชิง มีความเป็นอิสระต่อผู้บังคับบัญชาในระดับหนึ่งแต่ไม่เด็ดขาด ซึ่งอาจถูกผู้บังคับบัญชาแทรกแซงได้โดยใช้อำนาจเฉพาะตนของผู้บังคับบัญชาได้เอง ประการที่สององค์ประกอบขององค์กรอัยการที่มีหลักประกันความเป็นอิสระ จากภารกิจและหน้าที่ของอัยการที่มีความเป็นอิสระจากผู้บังคับบัญชาฝ่ายการเมืองโดยเด็ดขาด และมีความเป็นอิสระจากผู้บังคับบัญชาฝ่ายประจำดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การปฏิบัติหน้าที่อัยการจะเป็นอิสระตามกฎหมายที่กำหนดไว้ได้ องค์กรอัยการจะต้องมีลักษณะที่สามารถให้หลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติภารกิจและอำนาจหน้าที่ของอัยการด้วย ฉะนั้นองค์ประกอบขององค์กรงานบุคคลของอัยการจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้คณะกรรมการอัยการสามารถให้หลักประกันความเป็นอิสระได้ กล่าวได้คือการบริหารงานบุคคลมีหลักประกันความเป็นอิสระ แต่ยังคงอยู่ในอำนาจของผู้บังคับบัญชา

ปัจจุบันนี้พนักงานอัยการมีคณะกรรมการอัยการโดยตำแหน่งจำนวน 8 คน และมีกรรมการที่มาจากการเลือกของข้าราชการอัยการจำนวน 7 คน ซึ่งอัตราส่วนของกรรมการโดยตำแหน่ง มีมากกว่ากรรมการที่มาจากการเลือกอยู่ 1 คน แต่อำนาจการเสนอชื่อผู้ที่บรรจุ แต่งตั้ง

โยกย้าย และเลื่อนชั้นเป็นอำนาจของประธานคณะกรรมการอัยการโดยตำแหน่งประธานมาจากการเสนอชื่อของคณะกรรมการอัยการและให้ข้าราชการอัยการเป็นผู้เลือกประธานคณะกรรมการอัยการกันเอง ซึ่งตรงนี้เห็นได้ว่าคณะกรรมการอัยการมีความเป็นอิสระจากฝ่ายการเมืองโดยสิ้นเชิง เพราะไม่มีผู้บังคับบัญชาฝ่ายการเมืองมาเป็นกรรมการคณะกรรมการอัยการด้วย และผู้บังคับบัญชาฝ่ายประจำถึงแม้ว่าจะมีอัตราส่วนมากกว่าก็เพียง 1 คนเท่านั้น แต่อำนาจเสนอเป็นของประธานคณะกรรมการอัยการที่มาจาก การเลือกของข้าราชการอัยการ จึงเป็นการดูแลและคานของกรรมการทั้งสองฝ่าย องค์ประกอบในลักษณะนี้เป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของอัยการให้ปลอดจากการครอบงำของฝ่ายบริหาร และการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสำนักงานอัยการสูงสุด และต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา แต่นายกรัฐมนตรีไม่มีอำนาจหน้าที่หรือเกี่ยวข้องการบริหารงานบุคคลของอัยการ และไม่มีอำนาจสั่งการอัยการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาได้ ซึ่งเห็นว่าทางการเมืองไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงได้โดยง่าย

2.4.2 ตุลาการ

(1) งานและลักษณะสำคัญขององค์กรตุลาการ

องค์กรตุลาการหรือศาลเป็นองค์กรที่ใช้หลักการพิพากษาพิจารณาคดีไม่ว่าจะถือปฏิบัติในระบบกล่าวหา หรือระบบไต่สวนองค์กรประกอบสำคัญ ในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรม เพื่อชี้ขาดว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นผู้บริสุทธิ์นั้น ได้แก่ความเป็นกลางของผู้พิพากษา (The Judge) ที่มีความสำคัญดังนี้⁵⁴

เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทให้เป็นไปตามกฎหมาย การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทดำเนินไปสี่ขั้นตอนด้วยกันกล่าวคือ

(1) รับฟังข้อเท็จจริงที่เป็นมูลเหตุให้เกิดข้อพิพาท การพิจารณาว่าข้อเท็จจริงตามที่โจทก์และจำเลยกล่าวอ้างในคำฟ้องหรือคำให้การเกิดขึ้นจริงหรือไม่นั้นย่อมเป็นไปตามพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาสืบสนับสนุนข้ออ้างของตนหรือหักล้างข้ออ้างของฝ่ายตรงข้าม

⁵⁴วราภรณ์ วิศรุตพิชญ์. ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540, หน้า 72 – 75.

- (2) การตีความหรือการหยั่งทราบความหมายของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี
- (3) การนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาปรับกับข้อเท็จจริงแห่งคดีที่รับฟังเป็นยุติแล้ว
- (4) การออกคำสั่งว่าตามกฎหมายคู่กรณีแต่ละฝ่ายมีสิทธิหน้าต่อกันอย่างไร

คำสั่งขององค์กรนั้นที่สั่งตามกฎหมายคู่ความแต่ละฝ่ายมีสิทธิหน้าที่ต่อกันอย่างไร เป็นยุติ (res judicata) กล่าวคือ เมื่อได้อ่านคำสั่งนั้นให้คู่ความฟังแล้ว องค์กรผู้ออกคำสั่งจะรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาเพื่อออกคำสั่งใหม่ให้ผิดแผกแตกต่างไปจากคำสั่งเดิมไม่ได้ เว้นแต่การแก้ไขข้อหลงผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ คู่ความฝ่ายใดไม่พอใจคำสั่งนั้นมีสิทธิแต่เพียงอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งนั้นต่อองค์กรอื่นที่อยู่ในลำดับชั้นสูงกว่าองค์กรผู้ออกคำสั่งเดิม และถ้าองค์กรสูงสุดได้อ่านคำสั่งว่าตามกฎหมายคู่ความแต่ละฝ่ายมีสิทธิหน้าที่ต่อกันอย่างไรให้คู่ความฟังแล้ว คำสั่งดังกล่าวย่อม “ เป็นที่ยุติ “ หรือ “ เสร็จเด็ดขาด “ (Finality)

กระบวนการใช้อำนาจวินิจฉัยข้อพิพาทขององค์กรนั้นจะต้องเป็นกระบวนการที่เปิดเผย (Publicity) กล่าวคือ เปิดโอกาสให้สาธารณชนเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ การพิจารณาคดีโดยลับเป็นเพียงข้อยกเว้นซึ่งจะกระทำได้ก็แต่เฉพาะในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งเท่านั้น และต้องเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้คู่ความแต่ละฝ่ายมีสิทธินำพยานมาสืบสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของตนและหักล้างข้ออ้างข้อเถียงของคู่ความฝ่ายตรงข้ามได้อย่างเต็มที่ (audi alteram partem) องค์กรนั้นต้องให้เหตุผลประกอบคำสั่งของตน (Duty to give reasons) เสมอ การใช้เหตุผลประกอบคำสั่งคือการแสดงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เป็นมูลเหตุจูงใจให้ตนออกคำสั่งให้ปรากฏแก่คู่ความและสาธารณชน คำสั่งที่สั่งว่าตามกฎหมายคู่ความแต่ละฝ่ายมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันอย่างไร จะเป็นที่ยอมรับของคู่ความและสาธารณชนหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับว่าเหตุผลที่องค์กรนั้นแสดงประกอบคำสั่งของตน “ รับฟังได้ “ (Defendable) หรือไม่เป็นสำคัญ

องค์กรนั้นจะต้องมีความเป็นกลาง หรืออีกนัยหนึ่ง ปราศจากอคติลำเอียง (Freedom from bias) หนึ่งองค์กรใดองค์กรหนึ่งจะมีความเป็นกลางได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกขององค์กรนั้นมีความเป็นอิสระ (Independence) กล่าวคือ ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลกดดันอย่างใดๆ ขององค์กรอื่นและของกลุ่มผลประโยชน์อื่นต่างๆ วิธีการประกันความเป็นอิสระในการวินิจฉัยข้อพิพาทขององค์กรนั้นมีหลายวิธี เช่น การให้คู่ความซึ่งเห็นว่าสมาชิกขององค์กรนั้นมีส่วนได้เสียในคดีในคดีมีสิทธิคัดค้านไม่ให้สมชกนั้นร่วมพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาท การห้ามมิให้ผู้ใดแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ข้อพิพาทที่อยู่ในระหว่างพิจารณา การกำหนดให้ การแต่งตั้ง การถอดถอน การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษทางวินัยสมาชิกขององค์กรศาล ต้องได้รับความเห็น

ชอบของคณะกรรมการซึ่งเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและรัฐสภา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการโยกย้ายสมาชิก แม้ว่าจะเป็นการโยกย้ายไปดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้นกว่าเดิมก็ตาม จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความยินยอมของสมาชิกผู้นั้นแล้วด้วย เป็นต้น

(2) หลักความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ

รัฐธรรมนูญของประเทศไทยได้กำหนดให้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นของศาล และเพื่อเป็นหลักประกันในการที่ประชาชนจะได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพโดยยุติธรรม จึงเกิดมาตรการซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าผู้พิพากษาจะต้องมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งหมายความว่าในการปฏิบัติหน้าที่นั้นผู้พิพากษาต้องมีสิทธิที่จะออกความคิดเห็นของตนได้โดยไม่ต้องถูกรบกวนหรือถูกกระทบกระเทือนจากอำนาจอื่นใด และได้รับความคุ้มครองไม่ต้องมีความรับผิดชอบส่วนตัว⁵⁵ เนื่องจากผู้พิพากษาต้องให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความทั้งฝ่ายที่เดือนร้อนเสียหายและฝ่ายที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้รบกวนสิทธิ ไม่ว่าคู่ความนั้นจะเป็นคนจน คนร่ำรวย มียศถาบรรดาศักดิ์ หรือเป็นเจ้าของที่ของรัฐ หากผู้พิพากษาไม่มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความคิดเห็นของตน ราษฎรก็ไม่มีโอกาสได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่ และอาจถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารกดขี่ข่มเหงโดยไม่มีทางแก้ไขและราษฎรเกิดความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือไม่อาจแสวงหาความเป็นธรรมได้จากรัฐ และความสงบสุขและความมั่นคงในประเทศก็ยากจะมีขึ้นได้

ความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ มิใช่ถ้อยคำที่พบเห็นจนน่าเบื่อ ที่ถูกขึ้นมาเพื่อแสวงหาในการป้องกันการรุกรานโดยสาขาอื่นขององค์กรปกครอง แต่ความยุติธรรมจะต้องถูกหยิบยื่นให้โดยปราศจากความหวาดกลัว หรือความลำเอียงและปราศจากผลร้าย ความเป็นอิสระของผู้พิพากษานั้น แม้ว่าอาจมีผลและตรงข้ามกันในลักษณะที่ว่าฝ่ายตุลาการอาจใช้ความเป็นอิสระตามอำเภอใจ และความเป็นอิสระของตุลาการนั้น ได้สรรสร้างขึ้นเพื่อพิทักษ์รักษาความยุติธรรมแก่ประชาชนที่จะได้รับจากฝ่ายตุลาการโดยปราศจากความลำเอียง อันเป็นพิจารณาในด้านความดีและไม่มี แต่อย่างไรก็ตามผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับนั้น ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาว่าฝ่ายตุลาการจะต้องมีความเป็นอิสระ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการที่ว่าผลประโยชน์ของประชาชน คือกฎหมายสูงสุดนั่นเอง

⁵⁵ มานิตย์ สุภาพร . การคัดเลือกและฝึกอบรมผู้พิพากษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2526, หน้า 8.

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักการยืนยันความเชื่อมั่นในอิสระของผู้พิพากษา และความมีอำนาจสูงสุดของกฎหมาย ว่าเป็นสิ่งที่จะขาดไปเสียมิได้ในการคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน หรือตามปณิธานของกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่มีความว่า “ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่เป็นอิสระและเที่ยงธรรมโดยการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน และการกระทำผิดอาญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา แต่ทั้งเพราะได้ถูกนำมาพิจารณาเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งกล่าวหาตุลาการนี้มิได้หมายความว่า มีการละเลยต่อลักษณะที่ว่าฝ่ายตุลาการอาจใช้ความเห็นเป็นอิสระตามอำเภอใจ การทั้งหลายควรจัดดำเนินการตามครรลองของหลัก Rule Of Law ปกป้องและบังคับให้เป็นไปตามหลักนั้น โดยอย่าได้มีภยาคติหรือจันทาคติเลย และตุลาการอย่าได้ยินยอมในการที่รัฐบาลก็ดี พรรคการเมืองก็ดี ล่วงล้ำเข้ามาก้าวล่วงในความเป็นอิสระของการปฏิบัติแห่งตุลาการ ความเป็นอิสระในการพิจารณาคดี นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการ เพราะเป็นสิ่งที่ต้องสร้างและรักษาไว้ซึ่งความแน่นอนและเที่ยงธรรมของกฎหมายและความยุติธรรมที่ประชาชนจะได้รับ ความสำคัญนี้ได้ถูกยอมรับและมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

มาตรา 249 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของผู้พิพากษาและตุลาการไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาตามลำดับชั้น

การจ่ายสำนวนคดีให้ผู้พิพากษาและตุลาการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ

การเรียกคืนสำนวนคดีหรือการโอนสำนวนคดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่จะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

การโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษาและตุลาการนั้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการโยกย้ายตามวาระตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัย หรือตกเป็นจำเลยในคดีอาญา”

ผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ การใช้อำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาจะผูกพันอยู่เฉพาะกฎหมาย หรืออยู่ภายใต้กฎหมายเท่านั้น และเพื่อรับรองการใช้อำนาจอิสระของตุลาการ เมื่อผู้พิพากษาได้พิจารณาพิพากษาคดีไปแล้ว จะมีการแก้ไข เปลี่ยนแปลงโดยองค์กรหรือสถาบันอื่นไม่ได้ โดยเฉพาะห้ามมีการจัดตั้งสถาบันอื่นใดขึ้นมาพิจารณาพิพากษาคดีในคดีหนึ่ง

โดยเฉพาะไม่ได้ รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติรับรองความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการไว้ในมาตรา 249 และมาตรา 150 หลายประการคือ

1. ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

2. การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของผู้พิพากษาและตุลาการไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาตามลำดับชั้น

3. การจ่ายสำนวนคดีให้ผู้พิพากษาและตุลาการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ

การเรียกคืนสำนวนคดีหรือการโอนสำนวนคดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่จะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

4. การโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษาและตุลาการนั้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นการโยกย้ายตามวาระตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัย หรือตกเป็นจำเลยในคดีอาญา

5. ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการเมืองหรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้

6. คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม จะเป็นกรรมการในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง หรือกรรมการในคณะกรรมการตุลาการของศาลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นในเวลาเดียวกันมิได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็กรรกรรมการโดยตำแหน่งหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อันเป็นหลักการที่บัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 254

ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ศาลจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยกฎหมาย ความเป็นอิสระในการพิจารณาคดีของผู้พิพากษา จะมีได้มากน้อยเพียงใดนั้น สิ่งที่จะขาดมิได้และมีผลเกี่ยวพันก็คือ การสร้างหลักประกันให้แก่ผู้พิพากษา เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่⁵⁶ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แก่ การสร้างหลักการแห่งการเข้าสู่ตำแหน่ง การถอดถอน การดำรงตำแหน่ง และค่าตอบแทนที่จะให้แก่ผู้พิพากษา ให้มีความแน่นอนเด่นชัดและหลุดพ้นจากการเข้ามาแทรกโดยฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ในระดับที่เป็นอันตรายที่จะก่อให้เกิดความมีอิทธิพลต่อฝ่ายตุลาการ หลักประกันในสถานะของฝ่ายตุลาการได้รับ

⁵⁶ธำรงค์ศักดิ์ หงษ์ขุนทด. บทบาทฝ่ายตุลาการในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527, หน้า 110 - 117.

การพัฒนาถึงขั้นที่ว่ามีความเป็นอิสระมากเกินไปก็ได้ เพราะการแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การลงโทษ และการถอดถอนผู้พิพากษา จะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตุลาการที่มุ่งให้อำนาจสิทธิเด็ดขาดอยู่ที่คณะกรรมการตุลาการและการที่คณะกรรมการตุลาการประกอบไปด้วยผู้พิพากษา โดยประชาชนไม่ได้มีส่วนในการที่จะเลือกตัวบุคคลที่จะเข้ามาเป็นกรรมการตุลาการไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อม ได้ส่งผลให้ผู้พิพากษาที่มีความเป็นอิสระและค่อนข้างจะหลุดพ้นจากการเมือง เพราะความเกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และประชาชน ค่อนข้างจะมีน้อยหรือไม่มีเลย อันเนื่องจากเหตุผลของการที่พยายามสร้างความเป็นอิสระในสถานะของตุลาการ จนลืมแหล่งที่มาของตุลาการ ความเป็นอิสระของตุลาการไป หลักการสร้างความเป็นอิสระในสถานะของฝ่ายตุลาการ ทั้งในด้านการแต่งตั้ง การถอดถอน การลงโทษ และการกำหนดค่าตอบแทน ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้

มาตรา 273 “การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ในการนี้ให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นชั้นศาลละหนึ่งคณะ เพื่อเสนอความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวเพื่อประกอบการพิจารณา”

มาตรา 274 “ คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- (1) ประธานศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ
- (2) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละชั้นศาล ชั้นศาลละสี่คน รวมเป็นสิบสองคน ซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาล และได้รับเลือกจากข้าราชการตุลาการในทุกชั้นศาล
- (3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งไม่เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการตุลาการ และได้รับเลือกจากวุฒิสภา

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สถานะของฝ่ายตุลาการเพื่อให้การดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีประสพผลสำเร็จนั้น ตุลาการซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่จะต้องปราศจากความลำเอียงเข้าข้างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะต้องมีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ และจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง การสร้างคุณสมบัติของตุลาการดังกล่าว จะเป็นไป

ได้มากนักน้อยเพียงใดนั้น จะต้องพิจารณาจากหลักการแห่งวิถีทางในการเข้าดำรงตำแหน่งของตุลาการ คุณสมบัตินี้และการดำรงตำแหน่งของตุลาการว่ามีความเอื้ออำนวยและส่งผลอย่างไร

ความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการเป็นหนึ่งในสามอำนาจอธิปไตย คืออำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี⁵⁷ โดยมีศาลเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการไว้ให้ตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย และยังกำหนดให้การแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการตุลาการก่อนแล้วจึงนำความกราบบังคมทูล นอกจากนี้การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ

หลักประกันความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการ ที่ได้มีการรับรองคณะกรรมการตุลาการ หรือ ก.ต. ไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นนี้ ได้เริ่มปรากฏชัดเจนในกฎหมายแล้วว่าเป็นหลักประกันเสถียรภาพของตุลาการอย่างแท้จริง อันจะมีผลถึงหลักประกันอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยตรงด้วย และต่อมาก็มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของคณะกรรมการตุลาการที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการเท่านั้นให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง แต่จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ไม่กระทบกระเทือนถึงหลักการสำคัญของความเป็นอิสระของตุลาการที่ว่า จะต้องไม่บัญญัติกฎหมายให้เป็นช่องทางที่จะให้อำนาจฝ่ายอื่นเข้ามาควบคุมผู้พิพากษาได้โดยง่าย อันเป็นการผิดหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยในส่วนที่ว่าด้วยการแบ่งแยกอำนาจให้สมดุลกัน

(3) หลักการเกี่ยวกับสถานะของฝ่ายตุลาการ

การสร้างระบบการเข้าดำรงตำแหน่งของตุลาการให้มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง กล่าวคือ การให้ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือองค์กรที่ได้จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนไม่มากนักน้อย ได้เข้ามามีส่วนในการแต่งตั้งตุลาการ ในฐานะที่ได้รับมอบอำนาจจากประชาชน อันเป็นการให้ประชาชนได้มีส่วนในการที่จะมอบอำนาจให้แก่ตุลาการได้เข้าไปใช้อำนาจแทนประชาชนโดยทางอ้อม หรือในกรณีที่ให้ประชาชนได้มีส่วนในการเลือกตั้งตุลาการย่อมเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความถูกต้องตามหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันการเข้ามามีอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารในการแต่งตั้งตุลาการ ได้ถูกพิจารณาว่าเป็น

⁵⁷ วิชา มหาคุณ . ศาลยุติธรรมและอิสระแห่งตุลาการ, หน้า 77 – 78.

การกระทบกระเทือนต่อความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการนั้น ย่อมต้องนำมาพิจารณาและพิจารณาอย่างรอบคอบ ปัญหาของการแทรกแซงหรือก้าวก่ายฝ่ายตุลาการนั้น ดูจะไม่ใช่ปัญหาที่สำคัญนัก เพราะปรากฏว่าการเข้าดำรงตำแหน่งของตุลาการจะมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองไม่มากนักน้อย สิ่งที่น่ามาพิจารณาว่าเป็นการก้าวก่ายหรือการแทรกแซงดูจะมีความหมายน้อยลงเพราะได้สร้างหลักการเพื่อป้องกันไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ฝ่ายตุลาการได้มีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี ในลักษณะที่ฝ่ายตุลาการสามารถที่จะใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือความหวาดกลัว ผลกระทบที่จะได้รับจากฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น เงื่อนไขที่สำคัญก็คือฝ่ายตุลาการจะต้องสร้างความ เป็นอิสระให้แก่ตัวเองด้วยสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่าฝ่ายตุลาการจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองก็คือ เป็นหนทางที่เปิดโอกาสอย่างกว้างขวางในการที่จะสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถทางกฎหมายด้านต่าง ๆ มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ในสังคม ได้เข้ามาทำงานหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีและเป็นที่ยอมรับว่าการมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวของตุลาการนั้นย่อมหาเป็นที่เพียงพอแก่การที่จะสร้างความยุติธรรมได้อย่างแท้จริงแต่อย่างใด บทบาทของฝ่ายตุลาการในการที่สร้างความยุติธรรมจะเป็นไปในทางใด จึงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของตุลาการเป็นสำคัญ ความสำคัญนี้จึงทำให้ได้เลือกที่จะให้ฝ่ายตุลาการได้มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งตุลาการที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ในการที่จะสามารถพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปเพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามกฎหมาย โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของสภาพการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และนโยบายของรัฐอย่างแท้จริง

ในทางด้านการเข้าดำรงตำแหน่งของตุลาการของไทย ย่อมจะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองของฝ่ายตุลาการมีน้อยหรือแทบไม่มีเลย เพราะฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และประชาชนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งตุลาการ⁵⁸ ซึ่งโดยการแต่งตั้งตุลาการจะต้องได้รับความเห็นชอบก่อนจึงจะเสนอโปรดเกล้าแต่งตั้ง และคณะกรรมการตุลาการนั้นก็ประกอบไปด้วยบุคคลที่มาจากตุลาการโดยตำแหน่ง และโดยการให้ตุลาการเลือกมาจากตุลาการ หากได้ประกอบไปด้วยบุคคลหลายฝ่าย และให้ประชาชนได้เข้ามามีสิทธิ อำนาจในการแต่งตั้งกรรมการตุลาการไม่ว่าจะในทางตรงหรือทางอ้อมแต่อย่างใด ฉะนั้นเมื่อคณะกรรมการตุลาการเป็นองค์กรที่ตัดขาดจากการเมืองและเป็นองค์กรที่จะแต่งตั้งตุลาการ ย่อมมีผลทำให้ตุลาการนั้นมีได้มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง ตัดขาดจากสังคมและการเมืองอันมีผลทำให้ระบบตุลาการไทยเป็นระบบปิด กล่าวคือบุคคลที่เข้ามาใช้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีจะประกอบไปด้วยตุลาการอาชีพทั้งสิ้น

⁵⁸ อังคารศักดิ์ หงษ์ขุนทด. บทบาทฝ่ายตุลาการในประเทศไทย. หน้า 272 - 275.

บทที่ 3

สรุปปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วจากกล่าวได้ถึงปัญหาอุปสรรคดังนี้คือ

1. ปริมาณงานที่รับผิดชอบ เป็นเพราะว่าพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบต่อกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้นเพื่อให้สังคมได้รับความเป็นธรรม บุคลากรที่จะปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนมีไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้นในทุกปี อันสืบเนื่องมาจากข้าราชการตำรวจที่มีคุณสมบัติด้านสอบสวนมักจะปฏิเสธที่จะทำงานด้านสอบสวน หรือเมื่อได้รับการบรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งที่จะต้องเป็นพนักงานสอบสวนแล้วก็ขอไปช่วยราชการยังหน่วยงานอื่นที่ไม่มีงานสอบสวน อีกทั้งหน้าที่ของพนักงานสอบสวนนอกจากทำการสอบสวนคดีอาญาแล้วยังต้องทำหน้าที่ธุรการ สืบสวน หรือปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งมาเป็นกรณีอีก จึงทำให้ต้องทำงานหลายด้านในเวลาเดียวกัน¹

2. พนักงานสอบสวนไม่ได้รับสวัสดิการเพียงพอซึ่งถือเป็นเครื่องช่วยเสริมให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนไปได้รวดเร็วหรือล่าช้า ถ้าสวัสดิการของพนักงานสอบสวนในขณะนี้ยังขาดตกบกพร่องอีกมาก อย่างเช่นที่อยู่อาศัย ยานพาหนะในการสอบสวนที่เกิดเหตุมีไม่เพียงพอและค้นหาพยานหลักฐาน อีกทั้งเงินเดือนก็น้อยแต่ความรับผิดชอบมาก เป็นต้น² ดังนั้นจึงเป็นปัญหาอุปสรรคของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่ง

3. กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับ การสอบสวนพบว่าพนักงานสอบสวนในระหว่างทำการสอบสวนมีวิธีการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนมีมากและมีลักษณะที่ซ้ำซ้อนกันในการสอบสวน แต่ก็มีเงื่อนไขที่พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามและเป็นข้อจำกัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ในที่สุด นี่ก็เป็นอุปสรรคปัญหาเช่นกัน อีกทั้งด้านระบบงานสอบสวนที่มีระเบียบข้อบังคับและกฎหมายบางฉบับมีลักษณะที่ล้าสมัยจนเป็นเหตุ

¹ นริศ พัฒนรัฐ . "ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนระดับรองสารวัตรในกองปราบปรามที่มีต่อปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่". วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2540, หน้า 93-96.

² เมธา วาติเจริญ. บทบาทของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา, หน้า 66.

ให้พนักงานสอบสวนไม่มีความเป็นอิสระและความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่³ เพราะระเบียบข้อบังคับและกฎหมายการจัดกระจายไม่มีหน่วยงานส่วนกลางคอยรวบรวมแก้ไขปรับปรุงยกเลิกให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง และการบริหาร อย่างเช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบคดีที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบกรณีที่มีพนักงานสอบสวนหลายนายให้มีอำนาจสอบสวนประเด็นแห่งคดีต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด แต่ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และคำสั่งกรมตำรวจที่ 960/2537 เรื่องมาตรการควบคุม ตรวจสอบเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา กำหนดให้หัวหน้าสถานีตำรวจเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนในการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นปัญหาว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายจะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด หรือจะปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหัวหน้าสถานีผู้เป็นหัวหน้าแต่ไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวนตามที่กำหนดในตำแหน่ง พนักงานสอบสวนยังมีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงสมรรถภาพการทำงานให้ดีขึ้นด้วย โดยคำนึงถึงลักษณะการประหยัด ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectively) ความเป็นธรรม (Equity) และความซื่อสัตย์และความมีเกียรติ (Honesty and Honour) เป็นสำคัญ

4. การปกครองของผู้บังคับบัญชา พนักงานสอบสวนมองผู้บังคับบัญชาบางส่วนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบในงานด้านสอบสวนและมักจ้องจับผิดพนักงานสอบสวนอยู่เสมอ โดยอาศัยระเบียบที่มีอยู่มากมาสร้างเงื่อนไขกับพนักงานสอบสวน ด้วยสาเหตุผู้บังคับบัญชามีความรับผิดชอบในหน้าที่มากต้องปฏิบัติหน้าที่หลายทางไม่ว่าด้านงานสอบสวน งานสืบสวน งานป้องกันปราบปราม และออกตรวจในเขตท้องที่อยู่ตลอดเวลา จึงเป็นเหตุทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะมาสนใจกับงานสอบสวนและช่วยเหลือพนักงานสอบสวน แต่ออกระเบียบข้อบังคับให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติจึงเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานพนักงานสอบสวน

5. การช่วยเหลือของผู้ใต้บังคับบัญชา พบว่าพนักงานสอบสวนเห็นว่าอุปสรรคนี้อาจเป็นเพราะผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนใหญ่เป็นข้าราชการตำรวจที่อายุมากกว่าพนักงานสอบสวน เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการก่อนพนักงานสอบสวนจึงเกิดความเกรงใจที่จะต้องออกคำสั่งให้ปฏิบัติงานและส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จึงทำให้ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่พนักงานสอบสวนในด้านการสอบสวนได้ อีกทั้งผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่คุ้นเคยกับผู้มีอิทธิพล

³สง่า ดวงอัมพร และคณะ. "กฎหมายว่าด้วยการสืบสวนและสอบสวน." เอกสารประกอบการสอน วิชา LA 460. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526, หน้า 37.

ในท้องถิ่นที่รับผิดชอบ จึงอาจมีการหาประโยชน์ที่มีขอบเพื่อประโยชน์แก่ตนเองอยู่บ้าง จึงเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนอย่างหนึ่ง

5. ความร่วมมือของผู้เสียหาย พยาน พบว่าเป็นอุปสรรคระดับสูงเป็นเพราะว่าผู้ที่เข้ามาแจ้งความร้องทุกข์บางส่วน ได้มาแจ้งความกับพนักงานสอบสวนเพื่อที่จะดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาเมื่อได้แจ้งความแล้วไม่สนใจที่จะช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการสอบสวนปากคำพยานที่ได้อ้างไว้ หรือไม่ติดตามผลการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ซึ่งรวมตลอดถึงการไม่ไปขึ้นศาลเพื่อเบิกความเป็นพยานที่ตนเป็นผู้เสียหาย หรือเป็นพยานในคดีอยู่ จึงทำให้พนักงานสอบสวนจะต้องมีความผิดพลาดทางวินัยตามระเบียบของพนักงานสอบสวนด้วยจึงทำให้พนักงานสอบสวนเห็นว่าเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างมาก⁴ เพราะประชาชนยังมีความหวาดเกรงต่อการให้ความร่วมมือในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด แม้ประชาชนบางส่วนไม่มั่นใจในความสามารถของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งประชาชนบางส่วนเห็นว่า การเข้ามาให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวนนั้นจะเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพและก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนโดยไม่จำเป็น

6. อิทธิพลของผู้ต้องหาหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับคดีความ พนักงานสอบสวนเห็นว่าปัญหานี้ส่วนใหญ่เป็นคดีที่ต้องเกี่ยวกับผู้มีอิทธิพลทั้งระดับท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว จะใช้อิทธิพลมาบีบบังคับพนักงานสอบสวน ให้ช่วยเหลือหรือเบี่ยงเบนคดี จึงเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่เหมือนกัน

7. ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เป็นปัญหาที่พนักงานสอบสวนทำงานสอบสวนจะต้องมีการพึ่งพากันและประสานงานกันอยู่เสมอและพนักงานสอบสวนก็เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเนื่องจากผ่านงานสอบสวนมาแล้วพอสมควร จึงสามารถประสานงานกันดีเป็นอย่างไรดี แต่เนื่องจากพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มักจะมีงานมากมายและแยกกันทำงานไม่ค่อยได้พูดคุยกันเท่าใดนัก เนื่องจากมีหน้าที่ต้องทำการสอบสวนตลอดเวลา จึงทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่เช่นกัน

8. อิทธิพลทางการเมือง พนักงานสอบสวนที่ทำการสอบสวนก็ต้องพบกับอำนาจบางอย่างที่คอยบังคับตนโดยใช้อำนาจหน้าที่ทางการเมืองเหนือดน หรือรู้จักกับการเมืองมากจึงเข้ามายุ่งเกี่ยวกับคดีเพื่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม โดยมีอิทธิพลในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ ซึ่งอาจมีผลประโยชน์ของนักการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ จึงทำให้มีนักการเมืองเข้ามาแทรกแซงการ

⁴ สง่า ดวงอัมพร และคณะ . "กฎหมายว่าด้วยการสืบสวนและสอบสวน." หน้า 38.

ทำงานของพนักงานสอบสวนเป็นประจำจึงทำให้เกิดปัญหาต่อระบบการทำงานด้านสอบสวนของพนักงานสอบสวนค่อนข้างมาก

9. ค่าใช้จ่ายระหว่างการสอบสวน ในแต่ละปีงบประมาณประจำปีจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะต้องจัดสรรให้แก่หน่วยงานย่อยต่างๆ ที่มีอยู่ทั่วประเทศ งบประมาณของส่วนพนักงานสอบสวนจึงไม่สามารถสนับสนุนการทำงานของพนักงานสอบสวนได้อย่างพอเพียงกับปริมาณงานที่มีอยู่ แต่การปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนจำเป็นที่จะต้องมียกจ่ายในการดำเนินงานและประสานงานเป็นจำนวนมาก เพื่อให้งานสำเร็จลงได้ บางครั้งจำเป็นต้องเบียดบังเงินส่วนตัวมาใช้จ่าย เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่งานดำเนินไปได้ จึงเป็นเหตุผลที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่

สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคในเบื้องต้นที่คอยทำให้รูปคดีเอนเอียงได้ หรือล่าช้าและขาดความเอาใจใส่จากพนักงานสอบสวน และอีกประการหนึ่งก็เช่นกันคืออำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาเหนือตนที่ขอบด้วยกฎหมายที่เข้ามาแทรกแซงคดี⁵ อีกด้วยปัญหาโครงสร้างและระบบงานพนักงานสอบสวน สำหรับงานสอบสวนที่พนักงานสอบสวนจะต้องมีความเห็นแห่งคดีในเบื้องต้นต้องถือว่าเป็นงานหลักและหัวใจของงานสอบสวน เพราะเป็นงานของพนักงานสอบสวนโดยแท้ แต่ด้วยความผันผวนทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้งานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนกลายเป็นงานสำคัญและได้รับการยกย่องอย่างยิ่งประกอบกับกฎหมายเปิดช่องให้ตำรวจตำแหน่งอื่นโยกย้ายเป็นข้าราชการตำรวจในตำแหน่งพนักงานสอบสวน ในการโยกย้ายและเลื่อนตำแหน่งโดยไม่ต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ซึ่งเราถือว่างานสอบสวนเป็นงานยิ่งใหญ่ที่จะต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนถูกหลงลืมและละเลย และพนักงานสอบสวนไร้ซึ่งวิญญูณของความเป็นอิสระของตนเอง อำนาจ ผลประโยชน์ และความเป็นใหญ่อำนาจภายนอกก็เข้ามาแทรกแซงและใช้อิทธิพลได้โดยง่าย ผลที่เกิดขึ้นก็คือความไม่เป็นธรรมต่อสังคมและประชาชน⁶ ปัญหาอย่างนี้ควรได้รับการแก้ไข ถึงไม่มีหลักประกันต่อระบบทำงานของพนักงานสอบสวนที่แน่นอน ทำให้พนักงานสอบสวนหมดกำลังใจในการตัดสินใจ หรือการร่วมดำเนินเพื่อให้บังเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ทำให้เกิดส่งผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ สวัสดิภาพของประชาชนและการอำนวยความสะดวกที่พนักงานสอบสวนพึงจะมีให้แก่ประชาชนด้วยความสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวน ซึ่งปัญหานี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องเอาใจใส่ในส่วนนี้ด้วยให้มากเพื่อให้เป็นมาตรฐานในการดำรงชีพพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสอดคล้องกับหลักความยุติ

⁵ เมธา วาติเจริญ . บทบาทของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา. หน้า 67.

⁶วิชา มหาคุณ . ศาสดายุติธรรมและอิสระแห่งตุลาการ. หน้า 83.

ธรรมในกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น อันเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่า การปรับปรุงกฎหมายและการ ทบทวนนโยบายวิธีการรณรงค์ป้องกันภัยอาชญากรรมของชาติ (Crime Against the Nation) ทั้ง ในด้านการจับกุมและการเร่งรัดสอบสวนดำเนินคดีในอันที่จะให้ได้ตัวผู้กระทำผิดแท้จริงมาลงโทษ ให้สาสมกับความผิดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นรีบด่วนยิ่ง สมดังสุภาษิตกฎหมายที่ว่า ความยุติธรรม เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะปฏิเสธหรือผัดผ่อนได้⁷ (Justice is Neither to be Denied nor Postpone) มี คำกล่าวของ Mr.Robert John Stewart หัวหน้าตำรวจเมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ได้กล่าว ว่า “อย่างไรก็ตามประเด็นปัญหาที่สำคัญที่สุดอยู่ที่การจัดตั้งกำลังตำรวจที่มีเจ้าหน้าที่และบุคลากร ฝ่ายสนับสนุนที่ทำงานแบบนักวิชาชีพ ซึ่งข้าพเจ้าใคร่ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งด้วยว่า การดำเนินการใดๆ ก็ตามเพื่อให้งานของตำรวจและบริการที่ให้กับประชาชนเป็นแบบมืออาชีพและอิสระ จะช่วยแก้ ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจหรือต่อการกระทำให้อย่างมากทีเดียว”⁸ ที่สำคัญก่อน อื่นและสำคัญมากที่สุดคือ ต้องกำหนดให้คัดเลือกและบรรจุผู้สมัครที่ดีที่สุดให้เป็นผู้มีจรรยาบรรณ ดี ยึดมั่นในพันธกิจของการให้บริการแก่ประชาชนหรือชุมชน เนื่องจากสาธารณชนไม่เพียงแต่คาดหวังว่าจะขอความช่วยเหลือจากตำรวจในยามที่เกิดเหตุร้าย หรือมีวิกฤติการณ์เท่านั้น แต่ยังคงคาดหวังให้ตำรวจช่วยแก้ปัญหามากมายหลายด้าน รวมทั้งงานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมด้วย

ฉะนั้นจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขส่วนเหล่านี้เพื่อคุณภาพพนักงานสอบสวนโดยเฉพาะ อย่างยิ่งการวิจัยครั้งนี้ต้องการให้ปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรอื่นหรืออำนาจอื่นใดจากภายนอกและภายในที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับรูปคดีเพื่อให้เอนเอียงหรือเบี่ยงเบนการสอบสวนของ พนักงานสอบสวนเพื่อพวกพ้องของตนหรือผู้อื่นได้และให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่ตาม กฎหมายกำหนดมีความเป็นตัวของตัวเองโดยมีหลักประกันแห่งความเป็นอิสระในทางกฎหมาย เป็นแนวประกันในการทำงานสอบสวนเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนมากขึ้น อีกทั้งเพื่อให้จุด ประสงค์เป็นไปตามระบบของกระบวนการยุติธรรมที่องค์กรเกี่ยวข้องต่างก็เป็นองค์กรอิสระแทบทั้ง หมด อำนาจพนักงานสอบสวนที่ไม่เป็นอิสระทางกฎหมายเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งคือความจำเป็น ระดับมูลฐานเป็นส่วนสำคัญเบื้องต้นสำหรับความดำรงอยู่ของความยุติธรรม⁹ ที่ยอมรับนับถือของ ประชาชน ความเป็นอิสระในทางกฎหมายของพนักงานสอบสวนควรที่จะเสริมสร้างให้มั่นคง โดยให้

⁷ประเสริฐ เมฆมณี . ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม . " คู่มือสร้างเสริมพนักงานสอบสวน นัก กฎหมาย. ม.ป.ศ, หน้า 399.

⁸Mr. Robert John Stewart . Public Participation in Criminal Justice . Bangkok : Thursday 11th, March 1999 . p.80-83.

⁹วิชา มหาคุณ . ศาลยุติธรรมและอิสระแห่งตุลาการ. หน้า 74.

หลักประกันในทางกฎหมายปราศจากการคุกคามหรือการใช้อิทธิพลของอำนาจฝ่ายอื่น จึงเห็นควรว่าพนักงานสอบสวนก็เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม น่าจะต้องมีความเป็นอิสระในการเสนอความเห็นของคดีและการทำงานสอบสวนเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อสังคมและประชาชนด้วยตัวของพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีเอง ด้วยอันที่จะทำให้กระบวนการยุติธรรม ในส่วนของพนักงานสอบสวนนั้นสามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้

จากสาเหตุและมาตรการที่กล่าวมาแล้วนั้นพนักงานสอบสวนที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งในกระบวนการดำเนินคดีอาญา เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน โดยเน้นหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีหน้าที่ในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงนำมาเป็นหลักในการดำเนินคดีหรือไม่ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาหากการสืบสวนและการสอบสวนขาดประสิทธิภาพ หรือดำเนินไปโดยขาดหลักประกันความอิสระและเหตุผลย่อมจะเกิดผลเสียอย่างร้ายแรงต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อหลักประกันและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ผลเสียหายที่เกิดขึ้นมีมากมายหลายประการและทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรามองว่าพนักงานสอบสวนกฎหมายก็ไม่ได้สร้างหลักประกันให้แก่ตัวพนักงานสอบสวนในการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดีพอ ในปัจจุบันนี้กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนเอื้ออำนวยต่อการที่ระบบราชการบริหารแบบรวมศูนย์จะให้อำนาจให้คุณให้โทษแก่คู่กรณีโดยการแทรกแซง อันเป็นการใช้อำนาจอุปถัมภ์พรรคพวกได้ อย่างเช่นการออกหมายจับต้องขออนุมัติจากอำนาจฝ่ายปกครอง ถ้าหากว่าเป็นพรรคพวกฝ่ายปกครองก็จะไม่อนุมัติตามคำขอก็ได้ (กฎหมายมีสภาพต้องให้พนักงานสอบสวนขอเห็นอนุมัติออกหมายจับจากนายอำเภอ) ทำให้การใช้อำนาจเพื่อความไม่ยุติธรรมได้โดยง่าย เพราะถือว่าพนักงานสอบสวนไม่มีหลักประกันในทางกฎหมายต่อระบบการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนั้นการควบคุมพนักงานสอบสวนยังมีปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันเองหน่วยงานที่ควบคุมมีหลายหน่วยงาน ซึ่งบางครั้งมีมากเกินไป ทั้งยังไม่มีมีการแยกอำนาจที่แน่นอนจนเกิดการปฏิรูปสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกิดขึ้น อย่างเช่น สำนวนคดีแจ้งจับกุมผู้ถูกกล่าวหาฝ่ายปกครองคือตัวนายอำเภอ และสำนวนก็อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน แต่ถ้าฝ่ายปกครองขอเข้าร่วมเป็นพนักงานสอบสวนด้วยหรือขอสำนวนคดีไปดำเนินการเองก็ย่อมกระทำได้เป็นต้น ถึงเวลาแล้วหรือยังที่พนักงานสอบสวนต้องได้รับการดูแลและความใส่ใจในการปฏิรูประบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพโดยระยะนี้ต้องการให้เกิดหลักประกันในทางกฎหมายต่อระบบทำงานของพนักงานสอบสวนให้เป็นอิสระ

บทที่ 4

การจัดองค์การพนักงานสอบสวนในประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น

4.1 ประเทศอังกฤษ

4.1.1 การจัดองค์การ

นับแต่ได้มีนักวิชาการและนักการบริหารงานองค์กรที่เกี่ยวข้องกับองค์กรตำรวจทำการปรับปรุงกิจการตลอดเวลา ได้ยึดมั่นในหลักความสงบสุขของชาติบ้านเมือง ความคล่องตัวในการรณรงค์ต่ออาชญากรรม และได้มีการควบคุมการปฏิบัติงานอย่างเด็ดขาดจริงจัง รวมทั้งยึดมั่นในหลักการสำคัญต่อไปนี้เป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ¹

- 1) ระบบตำรวจอังกฤษ ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานการส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างตำรวจกับประชาชน สมดังคำกล่าวที่ว่า ประชาชนคือต้นกำเนิดของตำรวจอย่างแท้จริง
- 2) ส่งเสริมการใช้ระบบคุณธรรม ประกาศการคัดเลือกบรรจุและแต่งตั้ง และกวดขันการปฏิบัติหน้าที่ ให้มีความสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม (Police Accountability) ต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- 3) การปรับปรุงระบบตำรวจอังกฤษ ได้ดำเนินการปรับปรุงทั้งแนวปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายและแนวทางการจัดองค์การบริหารตำรวจที่สมเหตุผลพร้อมกันไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้นำหลักการของเซอร์ โรเบิร์ต พิล (Sir Robest Peel) เป็น นักปรัชญาบริหารงานที่เป็นปัจจัยเชื้ออำนาจส่งเสริมให้ดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์อันเป็นคุณสมบัติล้ำค่าของประชาชน รวมทั้งเป็นหลักการพื้นฐานที่จะให้ประชาชนสนับสนุนและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของชาติเคารพต่อกฎหมายบ้านเมืองเป็นแนวทางนำมาปฏิบัติก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมือง ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่สำคัญยิ่งที่ยึดถือเป็นหลักนำมาปฏิบัติดังต่อไปนี้

¹ ประเสริฐ เมฆมณี . "ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม ." คู่มือสร้างเสริมพนักงานสอบสวน นักกฎหมาย. ม.ป.ศ, หน้า 42 - 55.

หลักการข้อที่ 1 การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเป็นภารกิจพื้นฐาน (Prevention of Crime Is the Basic Mission of the Police) ซึ่งจะยึดหลักการปฏิบัติเพื่อป้องกันอาชญากรรมการยับยั้ง หรือปราบปรามอาชญากรรมและการจับกุมและรวบรวมประจักษ์พยานหลักฐาน ซึ่งถือว่าในฐานะเป็นหน่วยงานเบื้องต้นในกระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม รักษาความผาสุกและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นภารกิจหน้าที่พื้นฐานในประการนี้

หลักการข้อที่ 2 ต้องได้รับความเคารพนับถือยกย่องจากประชาชนอย่างแท้จริง (Police Must Have Full Respect of the Citizenry) สมรรถภาพการปฏิบัติหน้าที่ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยการยอมรับนับถือขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งความประพฤติอันเป็นแบบฉบับที่ดีแก่ประชาชน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมพัฒนา ให้มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่สนองตอบต่อประชาชนยิ่งขึ้น

หลักการข้อที่ 3 การที่ประชาชนเคารพปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นการชักนำให้ประชาชนเคารพยำเกรงต่อตำรวจ (Citizen's Respect for Law Develops His Respect of the Police) การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่สำคัญยิ่ง ได้แก่การแสวงหาช่องทางและปฏิบัติตนเป็นแบบฉบับ ให้ประชาชนร่วมมือในการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย เพื่อที่จะให้กฎหมายนั้นเป็นหลักประกันคุ้มครองความปลอดภัย สิทธิและเสรีภาพ ชีวิตและทรัพย์สินของปัจเจกชน และเสถียรภาพความเจริญก้าวหน้าของสังคมประเทศชาติอันเป็นส่วนรวมด้วย

หลักการข้อที่ 4 การปฏิบัติหน้าที่เชิงบังคับขู่เข็ญเพิ่มพูน จะเป็นผลให้ประชาชนสนับสนุนกิจการตำรวจลดน้อยลงเป็นสัดส่วนกัน (Cooperation of the Public Decreases as the Force Increases) ขอบเขตความสามารถที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือจะมีมากน้อยเพียงใด นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยการใช้ทำที่ที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนเป็นสำคัญ การปฏิบัติงานของตำรวจอาชีพที่มีความสามารถอย่างแท้จริง ย่อมมีบุคคลใฝ่เข้ามาถึงประชาชนได้อย่างดี อย่างเช่น การทักทายผูกมิตรกับประชาชน การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนด้วยความจริงใจและหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ ซึ่งปรากฏตามข้อเท็จจริงว่า การใช้ศิลปความนุ่มนวลแก้ไขปัญหาสถานะการณ์ หรือการแสดงความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก จะสามารถก่อให้เกิดความสำเร็จในภารกิจของตำรวจได้ดียิ่งไปกว่าการใช้วิธีการอันรุนแรงเกินกว่าเหตุ ฉะนั้นการปฏิบัติหน้าที่จำเป็นต้องพิจารณากันอย่างรอบคอบเสียสละ

หลักการข้อที่ 5 ต้องปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้กฎหมายด้วยความเที่ยงธรรม (Police Must Render Impartial Enforcement of the Law) ภารกิจของตำรวจมีลักษณะเป็นการรับใช้

ประชาชน ที่จักต้องเรียกร้องความนิยมขึ้นจากประชาชน ด้วยการปฏิบัติหน้าที่อยู่บนรากฐาน ความยุติธรรมเสมอภาคตามหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยไม่หวั่นเกรงสั่นคลอนคล้อยตามอิทธิพลหรือภาวะครอบงำอื่นๆ ทั้งจะต้องระมัดระวังสำนึกมิให้เกิดความลำเอียง หรือรังเกียจเพียงชั้นที่ต่อบุคคลโดยเชื้อชาติ หรือศาสนาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องยึดมั่นอยู่ในความถูกต้องชอบธรรมและไม่กระทำผิดกฎหมายเสียเอง เพราะมิฉะนั้นแล้วจะเป็นการก่อความเดือนร้อนแก่ประชาชน และเป็นการประทุษร้ายต่ออาชีพอันมีเกียรติอย่างน่าเสียดาย ซึ่งเรื่องนี้มีมีหลักฐานปรากฏชัดว่าการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเข้มแข็งสุภาพอ่อนโยนและมีความเที่ยงธรรมของตำรวจอังกฤษ ได้ส่งผลกระทบต่อกลับให้ประชาชนยกย่องและเลียนแบบอย่างคุณลักษณะนิสัยที่ดี

หลักการข้อที่ 6 พึ่งใช้กำลังอาวุธในกรณีจำเป็นสุดวิสัยซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้แล้ว (Physical Force Is Used Only as a Last Resort) หมายความว่า การใช้กำลังอาวุธของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นการเสี่ยงต่อการวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชน ทั้งอาจก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินโดยไม่จำเป็น จึงควรจะได้พิจารณาโดยรอบคอบ เพียงเพื่อความจำเป็นต่อการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม จะเห็นว่าแนวทางหลักปฏิบัติการใช้กำลังอาวุธจะเป็นกรณีเพื่อป้องกันชีวิตของตัวเอง หรือผู้อื่นนั่นเอง

หลักการข้อที่ 7 ตำรวจและประชาชนเสมือนบุคคลเดียวกัน (The Police and the Public are the Public) การธำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ภาพอันดี ระหว่างตำรวจกับประชาชน ได้นำไปสู่ข้อเท็จจริงอันอาจถือเป็นจารีตประเพณีได้ว่า ประชาชนคือต้นกำเนิดของตำรวจและตำรวจก็คือ ประชาชนพลเมืองของชาติ จึงเปรียบเสมือนหนึ่งบุคคลเดียวกัน และมีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติร่วมกัน ฉะนั้นอุดมคติมอบหมายที่ได้รับจากประชาชนก็คือการปฏิบัติหน้าที่เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยผาสุกของประชาชน และในทำนองเดียวกันประชาชนจำเป็นจะต้องให้ความร่วมมือกับตำรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพลเมืองดี ถ้าประชาชนได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริง ความชอบธรรมถูกต้องจากการปฏิบัติหน้าที่ พึงหวังได้ว่าประชาชนนั่นเองจะมีส่วนร่วมเรียกร้องความสนใจและสนับสนุนให้สังคมได้ตระหนักถึงปัญหาความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น แต่ที่สำคัญไม่ยิ่งไปกว่านั้นคือตำรวจจะต้องมีจิตสำนึกอยู่เสมอว่าหน้าที่อันแท้จริงนั้น ได้แก่การรักษาความสงบเรียบร้อย การให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์เที่ยงธรรม สร้างความศรัทธาอบอุ่นให้บังเกิดแก่ประชาชนโดยทั่วถึง

หลักการข้อที่ 8 ตำรวจเป็นตัวแทนของกฎหมาย (Police Represent the Law) ในฐานะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นตัวแทนผู้มีอำนาจบังคับกฎหมาย เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน จึงเป็นการจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องใช้อำนาจวินิจฉัยสั่งการที่ถูกต้องตามหลักของกฎหมาย เช่น

การจับกุมสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดี จะต้องดำรงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรมและเป็นกลางอย่างเคร่งครัดหรือหลีกเลี่ยงการปฏิบัติในลักษณะตั้งตนเป็นผู้พิพากษาเสียเอง ซึ่งเปรียบได้กับการกระทำที่เกินขอบเขตนอกเหนืออำนาจและนับเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่จึงจำเป็นจะต้องมีจิตใจบริสุทธิ์สะอาดผ่องใสมีความอดทนและเข้มแข็งไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุใดๆ

หลักการข้อที่ 9 สังคมที่ปลอดภัยจากอาชญากรรมและมีความสงบเรียบร้อยเป็นการทดสอบถึงประสิทธิภาพ (The Absence of Crime and Disorder Is the Test of Police Efficiency) หลักการนี้เป็นการประเมินค่าปฏิบัติหน้าที่ โดยการพิสูจน์ถึงประสิทธิผลการรักษาความสงบเรียบร้อยแก่ชุมชน รวมทั้งความสามารถที่จะรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ให้คงไว้เป็นหลักเกณฑ์วินิจฉัยประกอบกันไปด้วยองค์ประกอบสำคัญทั้งหลาย ในการรณรงค์ปราบปรามอาชญากรรม ได้แก่การกำหนดเป้าหมายนโยบายการบริหารงานไว้เป็นการแน่นอนชัดแจ้ง ดำเนินการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประกอบของการบริหาร หรือพัฒนาองค์การให้เหมาะสมกับภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดำเนินการเสริมสร้างศรัทธาทัศนคติให้มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ การปรับปรุงหน่วยงานในการจัดเก็บสถิติอาชญากรรมที่สามารถวัดผลการปฏิบัติหน้าที่และเป็นการหยั่งทราบถึงความเสียหายของอาชญากรรมในรอบปีหนึ่งๆ เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งต่อการกำหนดนโยบายบริหารงานตำรวจที่มีประสิทธิภาพ

4.1.2 พนักงานสอบสวนทำหน้าที่ตำรวจ

การจัดรูปแบบของตำรวจอังกฤษ อันเป็นผลจากการยึดถือปฏิบัติตามหลักการของตำรวจอาชีพตามแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น เป็นปัจจัยส่งเสริมให้กิจการตำรวจมีฐานะอันมีเกียรติอย่างสูงส่งยิ่ง เป็นที่กล่าวขวัญกันมากในวงการตำรวจทั่วไปอย่างกว้างขวางถึงภารกิจอันหน้าที่สำคัญของตำรวจตามแนวความคิดของ เซอร์ โรเบิร์ต พิล (Sir Robest Peel) จนถือได้ว่าการใช้อำนาจหน้าที่ของตำรวจอังกฤษเป็นแบบอย่างของการบังคับใช้กฎหมายที่ดีเยี่ยมของตำรวจ ในระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่อยู่ในความควบคุมรับผิดชอบของรัฐ โดยจัดรูปแบบจัดแบ่งสายการควบคุมตำรวจเป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือตำรวจนครบาล และตำรวจท้องถิ่นซึ่งในประเทศไทยเรานี้จะเป็นการแบ่งรูปแบบเป็นตำรวจนครบาลและตำรวจภูธร ซึ่งจะเห็นว่าอังกฤษเป็นตำรวจท้องถิ่นส่วนประเทศไทยเป็นตำรวจภูธรนั่นเอง โดยลักษณะเด่นชัดของกิจการตำรวจอังกฤษอีกประการหนึ่งที่ไม่อาจจะละเว้นกล่าวเสียได้คือ การจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบควบคุมการแต่งตั้งนายตำรวจและการกำหนดมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมายของตำรวจให้เป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงถึงการร่วมมือประสานงานปฏิบัติการกิจกรรมระหว่างตำรวจส่วนกลางกับตำรวจท้องถิ่น ส่วนไทยเราเป็นตำรวจภูธรซึ่งทำหน้าที่นอกเหนือเขตจากกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของข้าราชการเมือง เหล่านี้เป็นการก่อให้เกิดเอกภาพทางการบริหารกิจการตำรวจของอังกฤษเป็นอย่างดีจึงจนตราบเท่าทุกวันนี้ ซึ่งเราจะเห็นว่าในอดีตชาวอังกฤษไม่ค่อยยอมรับตำรวจสาเหตุนโยบายเข้มงวดเกินไป ต่อมาด้วยเหตุที่ผู้ที่มีอำนาจได้วางมาตรฐานในด้านจริยธรรมของตำรวจไว้สูงอย่างไม่เคยมีมาก่อนทำให้ตำรวจเริ่มเป็นที่เชื่อถือรักใคร่ของชาวอังกฤษ ซึ่งมาตรฐานทางด้านวิชาชีพตำรวจได้ประมวลจริยธรรมไว้ แม้แต่ในปัจจุบันตำรวจของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังนำไปใช้อยู่² เห็นแล้วว่าการพัฒนาบุคลากรตำรวจเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการกระทำที่ให้เกิดผลที่ดีในสังคมตามมาไม่ว่าทางด้านตำรวจเองก็จะได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพซึ่งตำรวจไว้ซึ่งความยุติธรรมและประชาชนต่างยกย่องนับถือและไว้วางใจเสมือนหนึ่งว่า ตำรวจคือประชาชน ประชาชนคือตำรวจ

4.1.3 พนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวน

การสอบสวนดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษ ถือหลักว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิฟ้องคดีอาญา ทั้งที่ตนไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในคดีนั้น ๆ นอกจากคดีบางประเภทกฎหมายบัญญัติว่าจะฟ้องได้แต่โดย Director of Public Prosecution เท่านั้น หากบุคคลอื่นประสงค์จะฟ้องคดีดังกล่าวเป็นพิเศษ ก็จะต้องขออนุญาตจาก Attorney General หรือ Secretary of States เสียก่อนจะนั้นประชาชน พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานอื่นของรัฐบาล หรือของส่วนปกครองท้องถิ่น ก็มีอำนาจฟ้องคดีอาญาทั้งสิ้น³ แต่เนื่องจาก พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องดำเนินการอยู่แล้ว เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นและการที่จะดำเนินการฟ้องคดีเองต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลามาก ทำให้การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนมีน้อย เว้นแต่ในกรณีและผู้ฟ้องมีส่วนได้เสียสำคัญในผลของคดี

² พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์. ความรู้เบื้องต้นการปฏิบัติงานสายตรวจ. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วันใหม่, 2537, หน้า 59.

³ ประเทือง อรุณวาริ. "ความเป็นธรรมในการฟ้องคดีอาญา." รายงานทางวิชาการ. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่น 15, หน้า 16.

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีมีดังนี้คือ⁴

1. พนักงานสอบสวน สำหรับตำรวจอังกฤษเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น จะมีหน้าที่สืบสวนสอบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดตลอดจนค้นคว้าหาความจริง หาข้อเท็จจริงทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป ในกรณีพนักงานสอบสวนมีสิทธิไต่ถามบุคคลใด ๆ เกี่ยวกับการกระทำผิด ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นใคร เมื่อได้ข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับการกระทำผิดแล้ว ก็จะนำผู้ต้องหาที่จับกุมได้ไปฟ้องยังศาล และถ้าเป็นคดีที่มีข้อเท็จจริงไม่ซับซ้อนตำรวจก็จะดำเนินคดีนั้นเสียเอง โดยวิธีการกล่าวหาแล้วเรียกพยานมาให้เล่าพฤติกรรมแห่งคดีเองและอาจซักถามบางประการเพื่อให้ข้อเท็จจริงทั้งหมดปรากฏต่อศาล

2. ทนายความชั้น 2 (Solicitor) ถ้าเป็นคดีซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีข้อเท็จจริงยุ่งยากต้องมีการแถลงเปิดคดี ชักค้ำพยานจำเลยและจำเลยและแถลงปิดคดี อันเป็นงานของทนายความแล้ว พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนคดีให้ Solicitor ดำเนินการว่าความในฐานะทนายโจทก์แทนตำรวจผู้กล่าวหา เพราะถ้าพนักงานสอบสวนทำงานในทำนองทนายความแล้ว ทั้งศาลและผู้มีอาชีพทางกฎหมายทั่วไปก็จะดำเนินคดีได้ เพราะทนายโจทก์ในคดีอาญาของประเทศอังกฤษนั้นถือว่ามีหน้าที่เพียงช่วยเหลือศาล ไม่ว่าจะผลของคดีจะเป็นอย่างไร จำเลยก็ถือว่าเป็นข้าของแผ่นดินคนหนึ่ง เมื่อจำเลยถูกตัดสินปล่อยก็หมายความว่า ข้าของรัฐหรือแผ่นดินคนหนึ่งได้รับประโยชน์ การที่จะให้พนักงานสอบสวนดำเนินการเช่นทนายความนั้น เป็นการยากที่จะเชื่อว่าพนักงานสอบสวนจะวางใจเป็นกลางจะไม่พยายามว่าความเอาจำเลยมาลงโทษให้ได้ในฐานะผู้จับกุมตลอดจนสืบสวนสอบสวนค้นคว้าหาพยานหลักฐานมาด้วยตนเองทั้งความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนผู้ว่าคดี

ทนายความชั้น 2 (Solicitor) ทำหน้าที่ดำเนินคดีในฐานะทนายโจทก์แทน พนักงานสอบสวนผู้กล่าวหา ครั้งแรกแต่เดิมเป็นหน้าที่ Solicitor ของบริษัทชื่อ Messrs Wontner and Sone แต่ต่อมาเมื่อ ค.ศ.1935 ได้มีการจัดตั้ง Solicitor' s Department ขึ้นในองค์กรตำรวจนครบาล (Metropolitan Police) ทำหน้าที่เป็น Solicitor ของพนักงานสอบสวนนครบาลโดยทั่วไปสำหรับว่าความในศาลแต่ถ้าเป็นในชนบทไม่มี Solicitor ประจำสำนักงานตำรวจเช่นอย่าง Solicitor' s Department ก็จะจ้าง Solicitor ซึ่งรับจ้างดำเนินคดีและปรึกษากฎหมายทั่วไป ดำเนินคดีแทนเป็นคดีๆไป

Solicitor ทั้งที่มาจาก Solicitor' s Department ขององค์กรตำรวจนครบาลและที่ได้รับการว่าจ้างมาจากสำนักงานตำรวจในชนบทนั้น ต่างก็มีหน้าที่รับสำนวนคดีจากตำรวจมาดำเนิน

⁴ เมธา วาตีเจริญ. บทบาทของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา. หน้า 205 - 212.

การว่าความในฐานะโจทก์แทนพนักงานสอบสวนผู้กล่าวหาเท่านั้น หากมีอำนาจพิจารณาคดีของพนักงานสอบสวนแล้วสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หรือถอนฟ้องแต่อย่างใดไม่ และก็มีหน้าที่ดำเนินคดีแทนพนักงานสอบสวนเฉพาะในศาล Magistrate เท่านั้น

3. เนติบัณฑิต (Barrister) นั้น Solicitor เป็นผู้จัดหาโดยจัดหาจากทนายความที่รับจ้างว่าความให้แก่ลูกค้าความทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเอกชน บริษัท ทบวงการเมือง หรือแก่พนักงานสอบสวนในกรณีนี้ ดังนั้นแม้ Barrister จะมีฐานะเป็นโจทก์ในคดีอาญาแทนพนักงานสอบสวนผู้กล่าวหาในศาลพิจารณา Barrister ดังกล่าวก็เป็นเพียงรับสำนวนคดีมาฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ศาล Magistrate ได้สวนแล้วว่ามิมีมูลเท่านั้น ไม่มีอำนาจพิจารณาสั่งไม่ฟ้อง หรือถอนฟ้องดังเช่น Director of Public Prosecutions

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการทางคดีอาญาโดยทั่วไปในประเทศอังกฤษ นับตั้งแต่เริ่มสืบสวนจับกุมและสอบสวนค้นคว้าหาพยานหลักฐานนำผู้กระทำความผิดมาทำการไต่สวน และในที่สุดก็ฟ้องคดียังศาลพิจารณา ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นคดีที่มีโทษเบาที่เรียกว่า Summary Offence ที่ต้องฟ้องพิจารณาโดย Magistrate Court หรือคดี Indictable Offence ที่ต้องดำเนินการพิจารณาโดยศาลพิจารณามีลูกขุน ก็อยู่ในหน้าที่พนักงานสอบสวนจัดการแทบทั้งสิ้น เพราะในประเทศอังกฤษไม่มีพนักงานอัยการดำเนินคดีอาญาเหมือนประเทศไทยเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนที่ใช้หลักประกันที่เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแทบทั้งหมดไม่มีองค์กรอื่นเข้าแทรกแซงได้ง่าย แต่ประเทศอังกฤษมี Director of Public Prosecutions (D.P.P) ซึ่งเปรียบเสมือนอัยการของเราเหมือนกัน

4. Director of Public Prosecutions (D.P.P) เป็นหน่วยงานราชการที่มีได้ขึ้นกับกระทรวงยุติธรรมหรือกระทรวงมหาดไทยโดยตรง แต่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งราชการการเมืองซึ่งเรียกว่า "Attorney General" Attorney General เป็นตำแหน่งซึ่งตั้งโดยพระบรมราชโองการผู้ดำรงตำแหน่งโดยปกติเป็นสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรของเขตเลือกตั้งเขตใดเขตหนึ่ง ผู้ที่จะได้ตำแหน่งนี้ต้องเป็นนักการเมือง และเป็นเนติบัณฑิตที่ประสบความสำเร็จในอาชีพทนายความและเป็นผู้สนับสนุนพรรคการเมือง ซึ่งมีชัยในการเลือกตั้งได้เป็นรัฐบาล Attorney General อาจอยู่ใน Cabinet แต่เนื่องจากไม่หน้าที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีต่างๆ อยู่แล้ว จึงถือกันว่ายูนอก Cabinet และเป็นหัวหน้าที่ปรึกษากฎหมายของรัฐบาลตำแหน่งนี้มีอำนาจดำเนินคดีอาญาและมีอำนาจว่าต่างแก่ต่างในคดีแพ่งที่แผ่นดินมีส่วนได้เสีย กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ตำแหน่งนี้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ของรัฐบาลในข้อกฎหมายผู้ดำรงตำแหน่งนี้ออกจากตำแหน่งตามวาระที่พรรคการเมือง ซึ่งตนสังกัดพ้นจากความเป็นรัฐบาล Attorney General จะมีผู้ช่วยหรือรองเรียกว่า Solicitor General เป็นผู้ให้ความเห็นหรือคำปรึกษาในข้อกฎหมาย Director of Public

Prosecutions นั้นจะมี Director of Public Prosecutions ซึ่งเรียกย่อๆว่า D.P.P เป็นตำแหน่งประจำ ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งนี้เป็นเนติบัณฑิตหรือเป็นนักกฎหมายที่รับปริญญาคดีประเภท Solicitor ซึ่งได้รับแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย Home Secretary เมื่อได้รับแต่งตั้งแล้วจะปฏิบัติราชการซึ่งเกี่ยวกับทางอรรถคดีภายใต้การบังคับบัญชาและความอำนวยการของ Attorney General โดยตรง

ซึ่งที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นศาลมีอำนาจในการสอบสวนเป็นกรณีที่ทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ประสานระหว่างอัยการกับประชาชน พนักงานสอบสวน และศาลเท่านั้น ไม่มีอำนาจที่จะเข้าไปทำการสืบสวนสอบสวนด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนดำเนินการไปด้วยความเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย โดยให้ความสำคัญแก่ประชาชนโดยประชาชนจะไปแจ้งข่าวต่อผู้พิพากษาศาลแขวง หรือศาลท้องถิ่นและศาลก็จะดำเนินการสอบสวน หรือไต่สวนมูลฟ้องจนกระทั่งให้ดำเนินการในชั้นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษา ซึ่งถือว่าประชาชนมีสิทธิร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ ผู้กระทำความผิดต่อศาลได้อย่างกว้างขวางไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่โดยถือว่าประชาชนจะทำการแทนในนามแผ่นดิน ในบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีและนำตัวผู้กระทำความผิดฟ้องต่อศาลได้เองจึงเป็นหลักประกันความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เพราะพนักงานสอบสวนมีความอิสระที่นำผู้กระทำความผิดลงโทษโดยไม่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปอัยการเหมือนไทยจึงเป็นลักษณะที่ปราศจากการแทรกแซงของอัยการ

4.2 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นดินแดนที่ประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่อยู่ตอนเหนือของมหาสมุทรแปซิฟิก โดยมีเกาะขนาดใหญ่ประมาณ 4 เกาะซึ่งมีเนื้อที่รวมกันทั้งหมดประมาณ 182,700 ตารางไมล์ ซึ่งกิจการตำรวจของญี่ปุ่นมีลักษณะโดยถือเอาแบบอย่างมาจากภาคพื้นยุโรป การบริหารงานตำรวจญี่ปุ่นในสมัยแรกจะเป็นการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง กิจการตำรวจในส่วนภูมิภาคก็อยู่ในการควบคุมดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด ญี่ปุ่นได้แพ้สงครามโดยผู้ชนะสงครามได้เข้ายึดครองญี่ปุ่นและได้นำหลักการบริหารแนวตะวันตกมาบริหารญี่ปุ่นหลายด้านด้วยกันและในระหว่างที่ญี่ปุ่นถูกการครอบครองจากชาติผู้ชนะสงคราม ทำให้องค์การกิจการตำรวจก็มีพระราชบัญญัติตำรวจ

สำหรับญี่ปุ่นขึ้นใช้ ในปี 2490⁵ โดยมีจุดประสงค์สำคัญของกฎหมายสำหรับตำรวจฉบับนี้มี 2 ประการ กล่าวคือ

1. เพื่อกระจายอำนาจการบริหารออกไป
2. เพื่อลดหรือกำจัดอำนาจตำรวจให้น้อยลง เพราะตำรวจแบบเดิมมีอำนาจกว้างขวางมากเกินไป
3. โดยระบบตำรวจที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินั้นนำมาเป็นแบบการกระจายอำนาจเช่นเดียวกับของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

4.2.1 การจัดองค์กร

กฎหมายตำรวจญี่ปุ่นที่ออกมาใช้ใหม่ก็ได้ธำรงรักษาแบบการปกครองตามแบบแนวประชาธิปไตยที่นายพลแมคอาเธอร์นำมาเผยแพร่ไว้เป็นอย่างดี สิ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขในส่วนต่างๆ โดยกฎหมายตำรวจใหม่มีสาระสำคัญคือ การรักษาระบบคณะกรรมการเพื่อความปลอดภัยของประชาชนเพื่อเป็นหลักประกันการบริหารงานตามครรลองระบอบประชาธิปไตยและเพื่อให้ตำรวจมีความเป็นกลางทางการเมือง กำหนดอำนาจหน้าที่ของตำรวจไว้อย่างชัดเจนในบทกฎหมาย ต่อมาการควบคุมการจัดการบริหารงานของตำรวจอยู่ในการควบคุมของคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ⁶ (National Public Safety Commission) การควบคุมการปฏิบัติการได้แก่ การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การจราจรและกิจการที่เกี่ยวข้องกับการศาล อยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยของจังหวัด⁷ (Prefectural Public Safety Commission) ซึ่งการจัดภารกิจตำรวจญี่ปุ่นในระบบลักษณะผสมผสานระหว่างการกระจายอำนาจและการรวมอำนาจได้ช่วยให้ญี่ปุ่นสามารถแก้ไขปัญหาความหย่อนสมรรถภาพอันสืบเนื่องมาจากการแบ่งย่อยหน่วยตำรวจท้องถิ่นที่มีกระจัดกระจายเกินไปได้อย่างสัมฤทธิ์ผล อนึ่งปัจจัยที่มองข้ามมิได้ก็คือ

⁵ กองทัพพันธมิตรนำโดยนายพลดักลาส แมคอาเธอร์ ได้เข้ายึดครองประเทศญี่ปุ่นและนายพลแมคอาเธอร์ได้นำ หลักการบริหารแนวตะวันตกให้แก่ชาวญี่ปุ่นและได้ยกร่างพระราชบัญญัติตำรวจขึ้นและประกาศใช้ ปี 2490

⁶ สันติ เสนะวงศ์ และคณะ. ทบวงตำรวจแห่งชาติญี่ปุ่น. รายงานการประชุมสัมมนา. สำนักงานแผนงานและงบประมาณ กรมตำรวจ. ม.ป.ศ. 2536, หน้า 1.

⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 11.

การมุ่งสงวนรักษามาตรฐานและคุณภาพของบุคลากรในองค์การตำรวจนั้น ญี่ปุ่นได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบและโครงสร้างของกิจการตำรวจตลอดมา ในปัจจุบันนี้ กิจการตำรวจญี่ปุ่นได้ตั้งอยู่บนรากฐานที่มั่นคงซึ่งไม่เพียงแต่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนภายใต้ระบอบประชาธิปไตย แต่ได้สร้างเกียรติประวัติและชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับขององค์การตำรวจทั่วโลก แม้แต่นักการเมืองและนักบริหารของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้เริ่มให้ความสนใจที่จะศึกษากิจการตำรวจของประเทศญี่ปุ่นอย่างจริงจัง อย่างเช่น นายกเทศมนตรีมหานครซานฟรานซิสโก Dianne Feinstein มีความประทับใจยิ่งต่อระบบการตำรวจญี่ปุ่นและปริมาณอาชญากรรมที่ต่ำมากในสังคมญี่ปุ่น⁸ ต่อมาก็ได้ส่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งนครซานฟรานซิสโก Cornelius Murphy ไปดูงานตำรวจญี่ปุ่นอีกด้วย

4.2.2 อำนาจและบทบาทหน้าที่

หน่วยงานตำรวจของประเทศญี่ปุ่นอาจกล่าวโดยสังเขปได้คือ

1. มีคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยประชาชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นกลางและเป็นตัวเชื่อมระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชน รับผิดชอบกิจการตำรวจทั่วประเทศ
2. การรับสมัครข้าราชการตำรวจดำเนินการอย่างเข้มงวดทั้งต้นความรู้ สมรรถภาพทางร่างกายและการสืบประวัติอย่างกวัดข้น เพื่อกลั่นกรองเอาแต่คนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจริง ๆ
3. มีการศึกษาอบรมทุกระดับ และมีหลักสูตรอบรมฝึกฝนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ตำรวจมีความรู้ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
4. การดำเนินกิจการตำรวจเป็นการรับผิดชอบร่วมกันระหว่างรัฐบาลกลางของชาติโดยผ่านคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติและกรมตำรวจ และองค์การปกครองท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตยทำให้ตำรวจเป็นทั้งคนของรัฐและคนของประชาชน หรือเป็นการกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่น การใช้อำนาจและอิทธิพลในทางที่ผิดจึงเกิดขึ้นได้ยาก

⁸ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. "ตำรวจญี่ปุ่นจากทรวงคนไทยในอดีตจวบจนปัจจุบัน." เอกสารประกอบการศึกษาวชิราวุธรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2526, หน้า 148 - 149.

5. การประชาสัมพันธ์ของตำรวจดี ทุกกองบังคับการเขตและกองตำรวจจังหวัดจะมีหน้าที่รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์และร่วมมือกับสื่อมวลชนประชาสัมพันธ์ของงานของตำรวจอย่างใกล้ชิด เพื่อพยายามให้ประชาชนให้ความร่วมมือจัดเจ้าหน้าที่ไปให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับวิธีการป้องกันอาชญากรรม และขณะเดียวกันกรมตำรวจก็จัดให้ทำโครงการสำรวจทัศนคติของประชาชนอยู่เสมอ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วและมีการวิจัยการปฏิบัติงานเป็นประจำ

6. มีเครื่องมือ อุปกรณ์ทันสมัยและใช้วิทยาการสมัยใหม่ส่งเสริมการปฏิบัติงานของตำรวจทุกหน่วย

7. หน้าที่รับผิดชอบของตำรวจกำหนดไว้ชัดเจนและอยู่ในวงจำกัด คือผู้รับผิดชอบด้านรักษาความสงบเรียบร้อยป้องกันและปราบปรามการอาชญากรรมและรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

การสอบสวนคดีอาชญากรรม เมื่อมีผู้กระทำผิดกฎหมาย เมื่อถูกจับโดยพลตำรวจจะถูกนำตัวไปมอบให้แก่นายสืบตำรวจหรือนายตำรวจชั้นสูงกว่านั้นดำเนินการต่อไป ถ้านายสืบหรือนายตำรวจชั้นสูงทำการจับกุมผู้กระทำผิดความผิดด้วยตนเองก็ดำเนินการ แจ้งข้อกล่าวหาและทำการสอบสวนผู้ต้องหาสอบถามว่าต้องการทนายหรือไม่อย่างไร และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินต่อกระบวนการยุติธรรมต่อไป

เนื่องจากเวลานี้ประเทศญี่ปุ่นมีประมวลวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นและ ระบบตำรวจญี่ปุ่นได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศที่แพ้สงคราม และถูกสหรัฐอเมริกาเข้ามาจัดระเบียบกฎหมาย มาร่างรัฐธรรมนูญให้มาจัดระเบียบบริหารให้ระบบญี่ปุ่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสหรัฐอเมริกามีสาระสำคัญดังนี้

1. มีหน้าที่รับผิดชอบคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน สืบสวนสอบสวนคดีอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ หน้าที่อื่นๆ ที่เคยมีมาแต่เดิม เช่น ดับเพลิง ไม่ถือเป็นหน้าที่แล้วโอนให้ไปอยู่ในอำนาจขององค์กรปกครองอื่นทั้งหมด

2. ระบบคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยได้นำมาใช้ในการควบคุม เพื่อประกันความเป็นกลางในทางการเมือง ญี่ปุ่นสร้างกลไกเพื่อไม่ให้เกิดการเมืองเข้ามาแทรกและ ประสบความสำเร็จมาก

3. องค์กรตำรวจจะแบ่งเป็นสองส่วน เทศบาลใดที่มีประชากรเกิน 5,000 คน จะมีองค์กรตำรวจของตนเองเรียกว่าตำรวจเทศบาล และพื้นที่อื่นๆ ของประเทศจะอยู่ในความรับผิดชอบ

⁹ ประธาน วัฒนวาณิชย์. "กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ (ตำรวจ อัยการ ศาล กับการสอบสวนคดีอาญา). " เอกสารประกอบการสัมมนา. ม.ป.ศ. ณ โรงแรม ไชลทวิน ทาวเวอร์, 2538.

ของตำรวจแห่งชาติที่เรียกว่า National Rural Police Force ซึ่งระบบนี้อเมริกาได้มาวางไว้ หลังจากญี่ปุ่นใช้ระบบนี้มาระยะหนึ่งก็พบว่ามันไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ การเมือง สังคมของ ญี่ปุ่น จึงมีปรับปรุงใหม่ ปรับจากระบบเทศบาลมาเป็นระบบจังหวัดกับตำรวจระดับชาติ คือ ระดับ จังหวัดจะมีองค์กรตำรวจระดับจังหวัดและมีองค์กรตำรวจระดับชาติ ส่วนตำรวจเทศบาลยกเลิกเมื่อ ปี 1954 เหตุผลที่ยกเลิกกฎหมายเก่า คือ ระบบเดิมไม่สอดคล้องและสิ้นเปลืองงบประมาณมาก ระบบใหม่จะมีคณะกรรมการการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมือง รัฐบาลมีหน้าที่กำกับดูแลเท่านั้นเองกฎหมายปี 1954 เป็นกฎหมายที่เป็นพื้นฐานของตำรวจในปัจจุบัน ในมาตรา 2 ของกฎหมายฉบับนี้บัญญัติว่าตำรวจมีหน้าที่รับผิดชอบคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน มีหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งการ จับกุมผู้ต้องหา ควบคุมการจราจรและกิจการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบภายใน มาตรา 2 อนุ 2 ตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และจะต้องยึดหลักการในการปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่มีความลำเอียง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ไม่มีอคติ และมีความเป็นธรรม ไม่ใช้อำนาจโดยมิชอบ เช่น ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ตามหลักประการในกฎหมายรัฐธรรมนูญ การจัดองค์กรตำรวจ โดยยึดหลักความเป็นอิสระของท้องถิ่น กฎหมายตำรวจบัญญัติให้การปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผล การคุ้มครองชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของบุคคล โดยตั้งเป็นคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยทุกจังหวัด จังหวัดที่มีตำรวจก็จะมีคณะกรรมการรักษาความเรียบร้อย รัฐบาลกลางจะมีคณะกรรมการรักษาความเรียบร้อยแห่งชาติ ขณะนี้ญี่ปุ่นมี 46 จังหวัด และนครโตเกียว นครโตเกียวมี องค์กรตำรวจที่ใหญ่กว่าองค์กรตำรวจจังหวัดทั้งหมด กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งองค์กรตำรวจส่วน กลางขึ้น และทำหน้าที่ควบคุม กำหนดทิศทางตำรวจจังหวัดในหน้าที่มีลักษณะเป็นงานส่วนกลาง ขึ้น และทำหน้าที่ควบคุม กำหนดทิศทางตำรวจให้จัดตั้งขึ้นทั้งในระดับชาติ และระดับจังหวัด เพื่อ ควบคุมดูแลตำรวจ การจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติกับระดับจังหวัดจะมีการถ่วงดุลอำนาจ ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพราะคณะกรรมการตำรวจระดับชาติจะเป็น ผู้แต่งตั้ง ผู้บัญชาการตำรวจสูงสุด เรียกว่า Commissioner General ซึ่งไม่ใช่ตำแหน่งที่มียศมี ตำแหน่งไม่มีชั้นยศ ตำรวจที่มียศสูงสุดคือบัญชาการตำรวจนครโตเกียว นอกจากนั้นระบบตำรวจ จะใช้ชั้นชั้นยศที่ไม่เป็นแบบทหารจะเป็น superintendent Commander เป็นต้น

องค์กรควบคุมตำรวจระดับชาติเรียกว่า National Public Safety Commission จะมี คณะกรรมการจะควบคุมสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ จะควบคุมดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมี Commissioner Genral เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด คณะกรรมการมีหน้าที่เพียงควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานของสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ แต่ไม่มีหน้าที่ดูแลกำกับตำรวจจังหวัดโดยตรง มีหน้าที่กำหนดนโยบายเท่านั้น

ตำรวจจังหวัดจะขึ้นกับผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดมีหน้าที่กำกับดูแลมิใช่เป็นสายการบังคับบัญชา เพียงแต่ว่าผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถตั้งคนเข้าไปเป็นคณะกรรมการ และผู้ที่เป็นหัวหน้าตำรวจจะมีการถ่วงอำนาจโดยการแต่งตั้งระหว่างจังหวัดกับส่วนกลาง เช่น เสนอชื่อโดยจังหวัด ได้รับความเห็นชอบจากส่วนกลาง หรือผู้บังคับบัญชาตำรวจสูงสุดจะเสนอชื่อโดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากนายกรัฐมนตรี แต่นายกรัฐมนตรีไม่มีอำนาจในการแต่งตั้งโดยตรงในระบบญี่ปุ่นจะมีการถ่วงดุล อำนาจกันโดยตลอด และมีการกำหนดด้วยว่า คนที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นตำรวจมาก่อนภายในระยะเวลาห้าปี จะต้องพ้นจากตำแหน่งมาแล้วห้าปี หรือพ้นจากตำรวจอัยการมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือเป็นบุคคลที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเกินกว่าสามคน มีการควบคุมไม่ให้การเมืองแทรกแซง ถึงแม้ว่าคณะกรรมการจะอยู่ในการควบคุมของนายกรัฐมนตรี แต่นายกรัฐมนตรีไม่มีอำนาจบังคับบัญชาหรือสั่งให้คณะกรรมการทำอย่างใดอย่างหนึ่ง กรรมการได้รับเลือกจากบุคคลซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำรวจหรืออัยการในระยะเวลาห้าปีที่ผ่านมา และห้ามมิให้แต่งตั้งบุคคลใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองใด การเมืองหนึ่ง เกินกว่าสามคน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้กรรมการได้รับแรงกดดันทางการเมือง และเป็นหลักประกันความเป็นอิสระ และความเป็นกลางทางการเมือง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหัวหน้าคือ Commissioner General เทียบเท่าอธิบดีกรมตำรวจของไทย แต่งตั้งหรือถอดถอนโดยคณะกรรมการโดยได้รับความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรี ตำแหน่งสูงสุดของตำรวจนี้จะทำหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลตำรวจจังหวัดเกี่ยวกับงานในเขตอำนาจรับผิดชอบของสำนักงานจะควบคุมดูแลตำรวจจังหวัดด้วยแต่ไม่ใช่การบังคับบัญชา

องค์กรตำรวจแห่งชาติประกอบด้วยสำนักงานเลขาธิการอธิบดีตำรวจ กองบัญชาการบริหาร กองบัญชาการสอบสวน แผนกรักษาความปลอดภัย กองบัญชาการจราจร กองบัญชาการรักษาความมั่นคงและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจจะมีหน่วยงานในสังกัดได้แก่ สถาบันตำรวจแห่งชาติ สถาบันวิจัยวิทยาการตำรวจ และกองกำลังรักษาความปลอดภัยขององค์พระจักรพรรดิ หน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แก่

1. ประสานงานกิจการตำรวจระหว่างกองกำลังตำรวจจังหวัดให้เป็นไปตามนโยบายของชาติ
2. วางแผนและวิจัยระบบตำรวจต่างๆ
3. จัดทำงบประมาณเกี่ยวกับตำรวจ
4. ควบคุมกิจการตำรวจเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ
 - 4.1 ที่เกิดจากภัยพิบัติขนาดใหญ่ที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในหมู่ประชาชน

- 4.2 ควบคุมการจราจรและความวุ่นวายในบ้านเมืองที่เป็นภัยต่อความมั่นคง
5. วางแผนโครงการและปฏิบัติตามแผน
 6. การควบคุมจราจร
 7. ให้การช่วยเหลือในการสอบสวนคดีอาญาระหว่างประเทศ
 8. รักษาการณ์พระจักรพรรดิ
 9. ดูแลรักษาและจัดอุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม
 10. ดูแลรักษาและจัดการสถานบันการศึกษาของตำรวจ
 11. ดูแลรักษาและจัดการเกี่ยวกับงานพิสูจน์หลักฐานและนิติเวชศาสตร์
 12. สถิติอาชญากรรม
 13. อุปกรณ์ของตำรวจ
 14. กำหนดมาตรฐานการรับสมัครเจ้าหน้าที่และกิจการต่าง ๆ ของบุคลากร
 15. ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

สำหรับตำรวจญี่ปุ่นมีปัญหาที่แตกต่างจากตำรวจไทยคือ เนื่องจากแต่ละจังหวัดมีกองกำลังตำรวจของตัวเอง กองกำลังตำรวจญี่ปุ่นก็จะมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องคดีอาญาที่เกิดขึ้นข้ามจังหวัดแต่ถ้าเกิดขึ้นในจังหวัด ตำรวจในจังหวัดนั้นก็รับผิดชอบไปถ้าเกิดข้ามจังหวัดก็มีส่วนกลาง เจ้าไปสนับสนุน หรือตั้งเป็นคณะกรรมการพิเศษขึ้นมาระหว่างจังหวัดร่วมกันเพื่อดูแลคดีอาญานั้น โดยเฉพาะ อันนี้ก็เป็นจุดหนึ่งที่แตกต่างจากบ้านเราที่มีความสะดวกกว่าเพราะเป็นเอกภาพมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามระหว่างความเป็นเอกภาพ การกระจายอำนาจ และการมอบหมายอำนาจเป็นเรื่องที่น่าคิดสำหรับผู้บริหารตำรวจ เพราะการกระจายอำนาจแบบญี่ปุ่นมีความคล่องตัวสูงมาก และกองกำลังตำรวจมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป การฝึกอบรมทำระดับชาติและระดับท้องถิ่น ถ้าระดับชั้นสูงจะมีโรงเรียนฝึกอบรมตำรวจระดับชาติ นอกจากนี้คนที่เข้าเป็นตำรวจญี่ปุ่นจะต้องจบปริญญาตรี เงินเดือนจะเท่ากับผู้จบปริญญาตรี หรือสูงกว่า เช่นเดียวกันกับกระบวนการยุติธรรมในญี่ปุ่น บุคคลเข้ามาดำรงในตำแหน่งกระบวนการยุติธรรมจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระดับชั้นปริญญาตรีเกือบทั้งหมด เพราะในกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านเพื่อความเที่ยงธรรมต่อสังคม

องค์กรตำรวจระดับจังหวัดจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายในแต่ละจังหวัดจะมีตำรวจรักษากฎหมายภายในเขตจังหวัดของตนเอง คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยและสำนักงานตำรวจจังหวัดเป็นองค์กรระดับจังหวัด คณะกรรมการรักษาความปลอดภัยระดับจังหวัดจะดูแลสำนักงานตำรวจจังหวัด คณะกรรมการจะจัดตั้งขึ้นโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ควบคุมดูแล คณะ

กรรมการจะกำกับดูแลนโยบายพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ แต่ไม่ได้ดูแลในรายละเอียดการปฏิบัติงาน คณะกรรมการจังหวัดจะมีจำนวน 5 คน ใน 9 จังหวัดที่มีประชากรมาก จังหวัดอื่นๆ จะมีจำนวน 3 คน คณะกรรมการการรักษาความปลอดภัยระดับชาติ ระดับจังหวัดนั้น จะมีจำนวนไม่เท่าเทียมกันขึ้นกับปริมาณงานจะมีมากน้อยเพียงใด กรรมการรักษาความปลอดภัยระดับจังหวัดได้รับการแต่งตั้งจากประชาชนโดยตรง เพราะฉะนั้นระบบจะไม่เหมือนกับไทย

4.2.3. พนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวน

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนญี่ปุ่นค่อนข้างมีภารกิจที่ชัดเจน มีหน่วยตำรวจพิเศษเฉพาะกิจ เช่น การสอบสวนคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง หมายถึงความผิดทุกประเภท ในขณะที่เดียวกันก็ให้อำนาจอัยการสอบสวนคดีอาญาได้ด้วยให้อำนาจ พนักงานสอบสวนของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลกฎหมายเฉพาะทำหน้าที่สอบสวนด้วยในระบบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นจึงเป็นระบบที่เรียกว่า Concurrent Jurisdiction เป็นระบบที่อำนาจการสอบสวนกระจายไปตามภารกิจ อัยการมีอำนาจสอบสวนโดยไม่จำกัด พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนโดยไม่จำกัด องค์การในกระทรวงทบวงกรมอื่นจะมีอำนาจสอบสวนเฉพาะที่กฎหมายให้อำนาจรับผิดชอบเท่านั้น เช่น กระทรวงสาธารณสุขก็จะมีอำนาจสอบสวนการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับอาหารและยา กระทรวงยุติธรรมก็จะดูแลเกี่ยวกับการตรวจคนเข้าเมือง พนักงานสอบสวนนั้นก็จะเป็นหน่วยงานระดับกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบ อำนาจการสอบสวนในญี่ปุ่นอาจมีประเด็นที่น่าสนใจว่าใครจะเป็นผู้ที่มีอำนาจสอบสวน ถ้าเกิดมีหน่วยงานเกินกว่าหนึ่งหน่วยงานทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาเดียวกัน ปัญหานี้มักจะไม่มีเกิดขึ้น เนื่องจากคดีอาญาส่วนใหญ่เกินกว่าร้อยละ 90 ตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเป็นผู้ทำหน้าที่สอบสวนตรงนี้ จะมีเส้นแบ่งที่ชัดเจน คดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญากับพระราชบัญญัติ ที่มีโทษทางอาญา พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนทุกประเภทไม่จำกัด แต่ถ้าเป็นกฎหมายพิเศษซึ่งมีพนักงานสอบสวนอื่นเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงทำการสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนไม่เข้าไปทำการสอบสวน เช่น กฎหมายเกี่ยวกับหลักทรัพย์ กฎหมายธนาคาร กฎหมายพิเศษต่างๆ

ส่วนอัยการที่มีอำนาจสอบสวนเช่นเดียวกับตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปอัยการจะสอบสวนคดี ทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ คดีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หรือพนักงานการเมืองทุจริต หรือคดีข้าราชการในกระบวนการยุติธรรมทุจริตและประพฤติมิชอบ

เป็นต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นมี 2 ส่วน ส่วนที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพจะบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1974 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งกำหนดให้พระจักรพรรดิมีฐานะเป็นเพียงสัญลักษณ์ของความเป็นเอกภาพของชาติเท่านั้นและบัญญัติให้มีรัฐบาลในระบบประชาธิปไตยเป็นรัฐธรรมนูญที่สหรัฐอเมริกาเขียน แล้วนำหลักประกันสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐมาใส่ในรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น ซึ่งเรียกว่า Japanese Bill of Right

กฎบัตรแห่งสิทธิในสหรัฐอเมริกานำมาไว้ใน รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นมี 7 ข้อคือ

1. บุคคลจะไม่สูญเสียชีวิตหรือเสรีภาพหรือถูกลงโทษทางอาญาโดยไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้

2. บุคคลมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลยุติธรรม

3. บุคคลจะไม่ถูกจับโดยปราศจากหมายจับที่ออกโดยผู้พิพากษาที่มีอำนาจเท่านั้น และหมายจับจะต้องระบุความผิดที่ถูกล่ามำหาไว้แล้วแต่บุคคลนั้นจะถูกจับในขณะที่กระทำความผิด ญี่ปุ่นจะใช้หมายศาลเท่านั้นแต่ตำรวจอาจจับผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้

4. บุคคลจะไม่ถูกจับหรือถูกขังโดยปราศจากการแจ้งข้อหาให้ทราบหรือปราศจากสิทธิในการพบทนายความทันทีที่ถูกคุมขังโดยไม่มีเหตุอันสมควร และเหตุแห่งการควบคุมขังจะต้องเสนอต่อศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกคุมขังและทนายความ

5. บุคคลมีสิทธิจะอยู่อย่างปลอดภัยในเคหสถาน เอกสารหรือสิ่งของใดๆ จะต้องไม่ถูกค้นหรือยึด เว้นแต่จะมีหมายอาญาซึ่งออกโดยมีเหตุอันสมควร และระบุสถานที่และสิ่งของ ที่จะค้นหรือยึดรวม ทั้งการค้นหรือยึดทุกครั้งจะต้องมีหมายซึ่งออกโดยผู้พิพากษาที่มีอำนาจแต่ละครั้ง

6. การทรมานหรือการลงโทษโหดร้ายจะกระทำมิได้

7. บุคคลจะไม่ถูกบังคับให้รับสภาพโดยการบังคับ ทรมาน หรือขู่เข็ญ การรับสารภาพภายหลังการถูกจับ คุมขัง หรือโดยการหน่วงเหนี่ยวถ่วงเวลาให้ล่าช้า มิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน นอกจากนั้นบุคคลจะไม่ถูกพิพากษาให้ลงโทษในกรณีที่มีข้อพิสูจน์เพียงคำรับสารภาพของเขาเท่า

หลักประกันนี้มีหลักการที่คล้ายคลึงกับกฎหมายฝรั่งเศสและเยอรมัน คือในระบบไต่สวนแม้จำเลยรับสารภาพ โจทก์ก็ต้องมีหน้าที่พิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดจึงจะลงโทษ คำรับสารภาพจะนำมาลงโทษแบบเดียวกับศาลอังกฤษนั้นญี่ปุ่นจะไม่ทำ ญี่ปุ่นจะมีการพิสูจน์แม้ว่าจำเลยจะรับสารภาพเพียงแต่การพิสูจน์อาจจะลดความเข้มข้นลงไป ถ้าศาล Magistrate เป็นศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีโทษเบาถ้าสารภาพก็ลงโทษเลย ในเยอรมัน ฝรั่งเศสก็เหมือนกันต้องมีการพิสูจน์ถ้ามีการรับสารภาพ ในสหรัฐอเมริกาถ้าเป็นศาล Magistrate ถ้ามีการรับสารภาพศาลจะสั่งลงโทษได้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นได้เปลี่ยนโครงสร้างกฎหมายเดิมโดยใช้กฎหมายอังกฤษ และอเมริกาเข้ามาด้วยโดย

1. เปลี่ยนจากระบบไต่สวนเป็นระบบกล่าวหา โจทก์และจำเลยมีฐานะเท่าเทียมกัน ศาลจะพิจารณาคดีโดยไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอัยการเป็นองค์กระษัตริย์จากศาล กฎหมายญี่ปุ่นเป็นระบบกล่าวหา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 256 การฟ้องคดีอาญาจะต้องทำเป็นคำฟ้องต่อศาลเท่านั้น พยานเอกสารหรือสิ่งอื่นใดที่จะทำให้ศาลคาดคะเนได้ล่วงหน้า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจะนำมาประกอบคำฟ้องไม่ได้ คำฟ้องจะต้องยื่นเป็นข้อหาและมีการสืบพยาน ในการสืบพยาน โจทก์จะต้องเสนอพยานหลักฐานก่อนโดยอัยการเป็นผู้อ่านคำฟ้องแล้วสืบพยานพอสืบพยานของอัยการเสร็จ ทนายจำเลยก็จะสืบพยานของจำเลย เมื่อสืบพยานจบศาลก็จะวินิจฉัยตามพยานหลักฐานที่เสนอโดยโจทก์และเลย ญี่ปุ่นไม่มีระบบลูกขุน จากการได้นั่งฟังการพิจารณาคดีของ Summary Court และ District Court ศาล Summary Court จะใช้เวลาในการพิจารณาคดีสักทวิ์พ้อย่างมากประมาณ 1 ชั่วโมง การสืบพยาน 1 ชั่วโมง แต่ถ้าเป็น District Court เรื่องหนึ่ง จะใช้เวลาประมาณ 1 วัน ศาลจะพิจารณาคดีตั้งแต่เช้าจนเสร็จเรื่องนั้นอาจจะทั้งวันหรือครึ่งวันแล้วแต่กรณี ระบบการพิจารณาคดีในญี่ปุ่นจะไม่นัดเหมือนบ้านเรา พอนัดเสร็จเรียบร้อยแล้วคดีไม่จบจะนัดต่อไปจนจบเป็นเรื่อง ๆ บ้านเราจะนัดข้ามเป็นเดือนใช้ระบบทำหลาย ๆ คดีพร้อมกัน แต่ในญี่ปุ่นจะมีระบบเร่งรัด แต่มีข้อสังเกตว่าคดีร้ายแรงบางคดีใช้เวลาพิจารณากว่า จะจบเรื่องนั้นยาวนานมากเช่น คดีลือดฮิต ใช้เวลา 15 ปี จำเลยตายก่อนศาลฎีกาอ่านคำพิพากษาคือศาลฎีกา ญี่ปุ่นอาจจะล่อไว้จนจำเลยตายเนื่องจากจำเลยเป็นอดีตนายกรัฐมนตรี ในระบบญี่ปุ่นก็ยังมีลูกหน้าปะจุมุกอยู่ในบางคดี แต่มิได้มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือเพียงแค่ว่าล่อไว้เพราะจำเลยป่วยหนักหรือใกล้จะตาย และการพิจารณาคดีในศาลญี่ปุ่นค่อนข้างมีลักษณะประนีประนอมข้อพิพาท

2. การใช้มาตรการบังคับใด ๆ ซึ่งแต่เดิมการออกหมายกระทำโดยตำรวจได้เปลี่ยนเป็นหมายศาล ระบบการออกกฎหมายอาญาทั้งหมดต้องขอต่อศาล ส่วนการฟ้องคดีอาญาญี่ปุ่นใช้ระบบเดียวกับฝรั่งเศสและเยอรมัน คือระบบผูกขาด อัยการเท่านั้นที่จะฟ้องคดีอาญาได้ ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาไม่ได้ การป้องกันและการควบคุมการใช้ดุลยพินิจของอัยการว่าจะฟ้องคดีหรือไม่นั้น มีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบ Inquisition of the Prosecution เป็นกฎหมายกำหนดให้ประชาชนที่ไม่พอใจการใช้ดุลยพินิจของอัยการที่สั่งไม่ฟ้อง ประชาชนก็จะไปร้องเรียนกรรมการชุดที่ได้รับแต่งตั้งมาจากประชาชน กฎหมายจะกำหนดขั้นตอนไว้ละเอียดมากกว่าจะเลือกมาอย่างไร และคณะกรรมการชุดนี้จะเป็นประชาชนโดยแท้จริง คณะกรรมการจะขอดูสำนวนคดีทั้งหมดแล้วนำมาตรวจสอบ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าอัยการสั่งไม่ฟ้องโดยไม่ชอบ คณะกรรมการชุดนี้ไม่มีอำนาจทำ

อะไรทั้งสิ้น มีอำนาจเพียงเสนอความเห็นไปให้อัยการ หรือผู้บังคับบัญชา (ซึ่งอัยการในญี่ปุ่นจะแบ่งตามเขตควบคุมกับศาล และอาจมีสาขากระจายไปตามชุมชนในศาล District Court ของญี่ปุ่น จะพิจารณาคดีได้ทุกประเภทความผิด ศาลประเทศญี่ปุ่นจึงทำงานตลอดเวลาเหมือนตำรวจและอัยการส่งไปให้ผู้บังคับบัญชาตรวจดูแล้วผู้บังคับบัญชาเห็นว่าอัยการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือควรฟ้อง ก็จะสั่งเจ้าของสำนวนกลับไปทบทวน นี่เป็นสิ่งที่ประชาชนจะทำได้ และคณะกรรมการก็ทำได้เพียงเท่านี้ ส่วนการที่อัยการผู้รับผิดชอบจะฟ้องหรือไม่ไม่มีกฎหมายบังคับ อันนี้เป็นวิธีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของอัยการวิธีแรก

การสอบสวนคดีอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้วจะส่งสำนวนการสอบสวนไปให้อัยการทันทีพร้อมพยานหลักฐานเอกสารทั้งปวง คดีอาญาทั้ง 90 % พนักงานสอบสวนเป็นคนทำสำนวนการสอบสวนดังกล่าวแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นมาตรา 246 , 203 , 216 บัญญัติขั้นตอนให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนทำสำนวนแล้วส่งให้อัยการทันทีพร้อมด้วยพยานหลักฐานที่อัยการที่รับผิดชอบจะทำการพิจารณาอย่างละเอียดและอาจสั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือทำการสอบสวนด้วยตนเองจนกว่าจะได้พยานหลักฐานเพียงพอในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี เหตุผลในเรื่องนี้มีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์เดิมอำนาจการสอบสวนเป็นของอัยการ ต่อมาเปลี่ยนเป็นให้พนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวนด้วยและบทบาทของอัยการก็ลดลงตามลำดับ อัยการจะสอบสวนเฉพาะบางคดีหรือเมื่อเห็นว่สำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนทำมานั้นยังไม่เป็นที่พอใจ เหตุผลในเรื่องนี้ที่อัยการมีอำนาจในการสอบสวนมี 2 ประการ คือการสอบสวนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดี การสอบสวนของอัยการทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจึงมีความจำเป็นที่จะให้เกิดความยุติธรรมและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและอีกประการคือ อัยการมีความเป็นอิสระมากกว่าพนักงานสอบสวน มีสถานะภาพคล้ายคลึงกับผู้พิพากษา ด้วยเหตุนี้อัยการจึงได้รับการคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งสอบสวนคดีอาญาด้วย อันนี้เป็นเหตุผลของทางญี่ปุ่นเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนทำสอบสวนในประเทศญี่ปุ่นจะถูกกำหนดให้คุณสมบัติและยศเป็นหลักประกัน พนักงานสอบสวนญี่ปุ่นจะมีคุณสมบัติและยศ โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนซึ่งมียศสูงกว่าตำรวจสังกัดส่วนราชการอื่นหรือเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนซึ่งทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายพิเศษเท่านั้นเป็นหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่อย่างอิสระได้ด้วยอำนาจหน้าที่เฉพาะทางสอบสวนจึงจะทำการสอบสวนอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาและรวบรวมพยานหลักฐานขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของสำนวนคดีการสอบสวน ถ้าอัยการเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องสอบสวนเพิ่มเติมอัยการก็อาจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องไปเลย ส่วนตำรวจไม่มีความเห็นในเรื่องการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง แต่อัยการจับเอง สอบสวนเอง สั่งฟ้องคดีเอง อัยการก็จะดำเนินการโดยมีพนักงานสอบสวนผู้ช่วย ใน

สำนักงานอัยการการฎีปุ่นจะมีทีมงาน ตำแหน่งอัยการในฎีปุ่นมีน้อย จะเป็นอัยการได้จะต้องเป็นอัยการผู้ช่วยมาไม่น้อยกว่าสิบปี

กรณีผู้เสียหายร้องทุกข์อาจจะร้องทุกข์กับพนักงานสอบสวน หรืออัยการก็ได้ จะร้องทุกข์กับใครก็ได้การร้องทุกข์จะทำเป็นหนังสือหรือทำด้วยวาจาก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฎีปุ่นเจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนก็ดี อัยการก็ดีจะต้องทำการสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเองก่อนที่จะขหมายจับเพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่สอบสวนก่อนขหมายจับ เพราะการขหมายจับต้องไปขอจากศาลและการขอจากศาลจะต้องมีเหตุผลในการขหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติไม่ค่อยยุ่งยากเพราะเป็นระบบที่สอดรับกันอยู่แล้ว มีระเบียบมีกฎเกณฑ์ มีวิธีการมีการประสานและมีหน่วยงานอยู่ทั่วประเทศคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนอย่างต่ำต้องระดับปริญญาตรีมีมาตรฐานที่ค่อนข้างจะเป็นวิชาชีพเพื่อก่อให้เกิดความคล่องตัวการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนอย่างแท้จริงและชัดเจนซึ่งเป็นหลักประกันความเป็นพนักงานสอบสวน

วิเคราะห์โครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวน

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต้องการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สินและดำเนินชีวิตโดยปกติสุข รวมทั้งจัดระบบงานกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนเท่าเทียมกันโดยทั่วถึง ด้วยความสะดวกรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรม ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ในปัจจุบันหน่วยงานพนักงานสอบสวนยังปฏิบัติหน้าที่ไม่สอดคล้องกับพนักงานอัยการและตุลาการศาลยุติธรรม แม้จะมีการพัฒนาหน่วยงานพนักงานสอบสวนให้อำนวยความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ก็ตาม แต่ยังไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน สิ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่งคือการยกสถานะพนักงานสอบสวนให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างอิสระ ด้วยมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนเพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระเป็นส่งเสริมการปฏิบัติงานอัยการให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อประกันความมั่นคงของตำแหน่งพร้อมทั้งความก้าวหน้าทางราชการของพนักงานสอบสวน ด้วยพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานบริหารที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม เป็นกลไกอันสำคัญของอำนาจบริหารที่มีส่วนรับผิดชอบ ควรให้มีกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนเป็นหลักประกันการแทรกแซงจากอำนาจผู้บังคับบัญชาฝ่ายอื่น พนักงานสอบสวนผู้เป็นผู้บังคับบัญชามีอำนาจในการทำคำสั่งเฉพาะ หรือระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตาม แต่พนักงานสอบสวนผู้บังคับบัญชา หรือผู้บังคับบัญชาอื่นไม่มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่สอบสวนตามความเห็นตน

การเปลี่ยนแปลงสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่จะยกสถานะพนักงานสอบสวนเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยมีหลักประกันความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น มิให้อิทธิพลทางการเมืองก้าวก่ายการดำเนินคดีทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยส่วนรวมยิ่งขึ้น หากมีการยกสถานะของพนักงานสอบสวนให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นอิสระนำเหมาะสม

สมแก่ภารกิจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน เพื่อขีดสามารถปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เกิดความมั่นใจในประสิทธิภาพ

5.1 พนักงานสอบสวนกับปัญหาอุปสรรค

ปัจจุบันนี้รัฐธรรมนูญได้กำหนดในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้อย่างกว้างขวาง¹ แต่ก็จำกัดขอบเขตอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่เป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพบุคคลได้ด้วย ซึ่งในส่วนี้ก็มีเจ้าหน้าที่ของรัฐหน่วยงานหนึ่งคือหน่วยงานพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายไม่ว่าอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของเจ้าพนักงานตำรวจ และอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะทางการสอบสวนคดีทางอาญาที่เกิดขึ้นในสังคม ที่ต้องการความเป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว และเท่าเทียม² สิ่งเหล่านี้กฎหมายได้รับรองและคุ้มครองไว้³ ถึงแม้ว่าคนในสังคมเดียวกันแต่คนต่างก็ไม่เท่าเทียมกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมก็ตาม แต่ทุกคนก็มีสถานะทางกฎหมายเท่าเทียมกัน⁴ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่มีต่อประชาชนทุกคนก็ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วย เพราะรัฐธรรมนูญได้คุ้มครองและรับรองความเสมอภาคกันของประชาชนทางกฎหมาย เพื่อเป็นการยืนยันว่าการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต่อแต่ละบุคคลในทางกฎหมายย่อมต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายอย่างเป็นทางการและเสมอภาคอาศัยหลักประกันของพนักงานสอบสวนถึงความเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ใช้อำนาจหน้าที่ทางกฎหมายปฏิบัติต่อมนุษย์ในสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง พนักงานสอบสวนใช้อำนาจหน้าที่นอกเหนือขอบเขตแห่งกฎหมายหรือถูกแทรกแซงต่อการปฏิบัติหน้าที่แล้วย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นและขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญในเรื่องให้พนักงานสอบสวนอำนวยความสะดวกยุติธรรมด้วยความสะดวก รวดเร็ว เท่าเทียมเสมอภาคและเป็นธรรม แม้ว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในปัจจุบันจะมีเจตนารมณ์เป็นแนวทางให้การปฏิบัติมีกรอบให้เกิดความชอบธรรมก็ตาม แต่ผลจะเกิดขึ้นได้ในการปฏิบัติอันชอบธรรม ก็ต้องเริ่มจากผู้ใช้กฎหมาย โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนที่คอยให้ความเป็นธรรมและผลยุติธรรมในขั้นตอนของกระบวนการ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. มาตรา 26 – 65.

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. มาตรา 75.

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. มาตรา 4.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. มาตรา 30.

การยุติธรรม ที่ต้องแสดงออกถึงการมีความรู้ ความชำนาญและหลักประกันทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชน การใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิดซึ่งผู้กระทำผิดไม่ว่าจะอยู่ในฐานะหรือมีอิทธิพลอย่างไรก็ต้องถูกดำเนินคดีทางกฎหมายโดยตรงไปตรงมาปราศจากสิ่งอื่นใดแทรกแซง เป้าหมายของการใช้อำนาจรัฐที่เรียกว่าอำนาจในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ขั้นต้น คือตำรวจและอัยการ ไปจนกระทั่งถึงขั้นสุดท้ายคือศาล ซึ่งกฎหมายกำหนดว่าการใช้อำนาจรัฐขององค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตัวกระบวนการยุติธรรมเป็นเพียงวิธีการที่เข้าไปสู่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่ว่านั้น ตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเป็นผู้ใช้อำนาจจริงนี้เป็นอำนาจผูกขาดการใช้กำลังบังคับที่คนอื่นไขไม่ได้ คนอื่นจะมีอาวุธไม่ได้ คนอื่นจะไปจับกุมก็ไม่ได้ ไม่ว่าจะยิ่งใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมคืออย่างไรก็ตาม กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นผู้ผูกขาดการบังคับใช้กฎหมายแก่ประชาชนในสังคมเพื่อลงไปคุ้มครองคนทุกคน พนักงานสอบสวนก็มีความต้องการให้เป็นเช่นนั้นได้ก็ต้องอาศัยหลักการความเป็นอิสระ พนักงานสอบสวนเป็นอิสระแล้วย่อมหมายความว่าความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายต้องได้รับความเป็นธรรมและเสมอภาคอย่างยิ่งจากพนักงานสอบสวน ให้ความชัดเจนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นศาล อัยการ ตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน ต้องมีอิสระปราศจากแทรกแซง พนักงานสอบสวนยังต้องกลัวผู้บังคับบัญชาระดับสูง เพราะยังให้คุณให้โทษให้ความดีความชอบกันได้ก็จะไม่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน เพราะฉะนั้นความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนต้องการจะออกจากการแทรกแซงของฝ่ายบริหารและฝ่ายอื่น รวมทั้งคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของตำรวจ (ก.ตร.) ทั้งที่ความจริงแล้วในกระบวนการยุติธรรมงานสอบสวนของตำรวจมีความสำคัญไม่แพ้กัน พนักงานสอบสวนมือดี ๆ จึงเกิดความน่าเบื่อเพราะว่าต้องรวบรวมพยานหลักฐาน ต้องไปนั่งสอบพยาน ต้องมาพิมพ์ ทุกคนที่เป็นพนักงานสอบสวนมือดีอยากไปย้ายไปฝ่ายอื่น ต่อไปนี้ก็คือกระบวนการที่จะต้องยกสถานะของตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน จำเป็นต้องเกิดขึ้นเร็วที่สุดเพื่อความชัดเจนของการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนให้เป็นอิสระ ส่วนตำรวจฝ่ายอื่นก็มีอำนาจตามกฎหมายที่กำหนดป้องกันปราบปรามและจับกุมตัวผู้กระทำความผิดเพื่อนำตัวมาดำเนินคดีทางกระบวนการยุติธรรม เมื่อจับกุมก็ไม่มีอำนาจเข้าแทรกแซงกับการสอบสวนได้ จึงต้องเป็นหน่วยงานพนักงานสอบสวนที่จะรับหน้าที่ต่อไปที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตาม

ระบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนที่ควรจะเป็น⁵ และการให้บริการของพนักงานสอบสวนไม่ว่าด้านใดก็ตามก็ต้องกระทำด้วยความเอาใจใส่ ด้วยจรรยาบรรณและคุณธรรมเพื่อให้เป็นแบบอย่างและบรรทัดฐานที่สร้างสรรค้ให้กับกระบวนการยุติธรรม

การสะท้อนความจำเป็นในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนที่บังคับใช้กฎหมายตามหน้าที่ขาดหลักประกันความเป็นอิสระย่อมสะท้อนให้เห็นว่าพนักงานสอบสวน ซึ่งอาจถูกอำนาจอื่นใดเข้าแทรกแซง หรือพนักงานสอบสวนอาจมีความอิสระใช้กฎหมายโดยอำเภอใจ หรือด้วยสาเหตุขาดความรู้ ความชำนาญด้านการสอบสวน ทำให้ประชาชนเห็นความเลื่อมศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะให้ความเป็นธรรมในสังคมอย่างแท้จริงตามครรลองได้ ซึ่งปัญหานี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจำเป็นต้องตระหนักให้มากกว่าการปฏิรูปและพัฒนาพนักงานสอบสวนให้ดียิ่งขึ้นนั้น โดยจำเป็นต้องพัฒนาคุณสมบัติและคุณภาพ ตลอดจนหลักประกันความเป็นอิสระการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน สิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในขณะนี้คือการปฏิรูปสถานะของพนักงานสอบสวนให้มีหลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติภารกิจและหน้าที่อำนวยความยุติธรรมเบื้องต้นให้แก่สังคม ในด้านพนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวนให้มีคุณภาพต่อระบบการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครองในยุคที่ทันสมัยในปัจจุบันนี้ ตลอดจนให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับองค์กรอัยการ ซึ่งถือเป็นองค์กรที่อำนวยความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน ดังนั้นกฎหมายรัฐธรรมนูญได้กำหนดในเรื่องที่รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รัฐธรรมนูญต้องการให้ภารกิจหลักของรัฐที่จะต้องปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบเพื่อให้บริการความยุติธรรมแก่ประชาชนมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ตรงนี้พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงจำเป็นต้องได้รับการยกสถานะความเป็นอิสระต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อความเที่ยงธรรม เนื่องจากพนักงานสอบสวนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมที่จะคอยดำรงรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมในขั้นต้นอย่างแท้จริง

⁵ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. " การอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนในหน้าที่พนักงานสอบสวนตามแนวทางรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน. " เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ. ฉบับพิเศษ. ม.ป.ส. ณ โรงแรมสยามซิตี้. 2542, หน้า 120-122.

ฉะนั้นงานสอบสวนเป็นงานที่รัฐจำเป็นต้องมีจะขาดเสียมิได้ และจำเป็นต้องมีในแง่ให้ความเป็นธรรมในเบื้องต้น เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นการก่อกองการกระทำผิดในเบื้องต้น จึงจำเป็นต้องมีพนักงานสอบสวนที่เป็นอาชีพนักกฎหมายทำการสอบสวนประเด็นแห่งคดีให้เกิดความกระจ่างขึ้น พนักงานสอบสวนควรได้รับการศึกษาขั้นสูงในด้านความรู้ ความคิด การฝึกอบรมทางจิตใจ และความเป็นอิสระ ตลอดจนปฏิบัติตามจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนเพื่อให้เกิดอุดมการณ์รับใช้ส่วนรวม ต้องการจะให้มหาชนได้รับความเป็นธรรม ฉะนั้นพนักงานสอบสวนต้องมีอิสระการปฏิบัติหน้าที่ถึงจะเหมาะสมของกระบวนการยุติธรรม พนักงานสอบสวนต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์เพื่อผลคือความยุติธรรม ต้องยึดมั่นในอุดมคติและจรรยาบรรณเป็นสำคัญ แต่ความจริงแล้วต้องยอมรับว่าพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และมีหลายหน่วยงานเป็นผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์อันชอบธรรมของผู้อื่น หรือเพื่อปกป้องรักษาประโยชน์มหาชนโดยส่วนรวม ปัญหาจึงมีอยู่ว่าทำอย่างไรประชาชนจึงจะมั่นใจว่าพนักงานสอบสวนที่อยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาหรืออำนาจอื่นกำกับดูแลพนักงานสอบสวนจะไม่ใช้อำนาจเข้ามาแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยเหตุนี้พนักงานสอบสวนย่อมมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายมารองรับถึงอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม ที่ต้องกล่าวถึงหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนในทางกฎหมายขึ้นเพื่อป้องกันอำนาจ หรืออิทธิพลอื่นใดมาก้าวล่วงในหน้าที่อันสำคัญยิ่งถึงการบริการประชาชน ผู้ที่ประกอบอาชีพพนักงานสอบสวนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าแต่ ละนายมีภารกิจหน้าที่ต่อบ้านเมืองและหน้าที่นั้นก็คือการธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ขอเสนอให้ผู้ที่มีส่วนในการจัดทำกฎหมายต้องคำนึงด้วยว่าพนักงานสอบสวนเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่ก่อกองความผิดเบื้องต้น พนักงานสอบสวนผู้ใช้กฎหมายกับสังคมและประชาชน หรือแม้แต่ทนายความ อัยการ หรือผู้พิพากษาใช้อำนาจให้สอดคล้องกับหลักความยุติธรรม ซึ่งพนักงานอัยการ และผู้พิพากษามีหลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในแง่ทางกฎหมายด้วยอาชีพของตนเอง แต่พนักงานสอบสวนกลับไม่มีหลักประกันในทางกฎหมายต่อระบบทำงานด้วยภารกิจและหน้าที่เช่นเดียวกับอัยการ

ด้วยเหตุนี้การยกสถานะของพนักงานสอบสวนถึงรูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมในกรณีมีหลักประกันความเป็นอิสระเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องเร่งรัดดำเนินการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างจริงจัง เพราะถือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงส่วนแรกที่จะช่วยให้ “พนักงานสอบสวน” เป็นหน่วยงานที่ดีขึ้นและประชาชนยอมรับและศรัทธาไว้วางใจที่สามารถจะนำไปสู่การก่อกองคดีอาชญากรรมของสำนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่ง

ชาติเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมด้วยความศรัทธาและวางใจ ปัจจุบันนี้ต้องยอมรับว่าพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติบางส่วนจะเป็นไปในทางที่ประชาชนไม่ค่อยศรัทธา เพราะว่าพฤติกรรมพนักงานสอบสวนเป็นไปในทางที่เสียหายขาดความเป็นธรรมเป็นไปในทางก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อภาพพจน์และชื่อเสียงของพนักงานสอบสวนโดยส่วนรวม สิ่งเหล่านี้จึงมองว่าพฤติกรรมของพนักงานสอบสวนที่ไม่ยุติธรรมด้วยปัจจัยสาเหตุหลายประการและปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งอีกประการหนึ่งคือการเข้าแทรกแซงจากอำนาจอื่นภายนอกก็เป็นปัญหาสำคัญอย่างมากอย่างหนึ่งเช่นกัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ต้องรีบเร่งดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายของพนักงานสอบสวนเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องกำหนดยุทธศาสตร์พนักงานสอบสวนไปสู่ความเป็นอิสระคอยรับใช้ประชาชน สร้างจิตสำนึกของความเป็นพนักงานสอบสวนให้เป็นจิตสำนึกในอาชีพตำรวจที่ต้องพิทักษ์ รั้งไว้ และอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนตามหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเต็มกำลังสามารถ กอปรด้วยอุทิศตนและความซื่อสัตย์สุจริตตนให้แก่ประชาชนในสังคมเดียวกันด้วยศักดิ์ศรีแห่งความเป็นพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

5.2 คุณสมบัติของพนักงานสอบสวนที่เหมาะสม

ผู้ที่จะทำหน้าที่ด้านการสอบสวนให้ได้ดีและประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรจะต้องมีคุณสมบัติเฉพาะเป็นพื้นฐานหลักอาจจะกล่าวได้คือ

1. มีความรู้และศึกษากฎหมายต่างๆ อันเป็นผลทางอาญาอย่างถ่องแท้และทั่วถึง หมายความว่าพนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ตัวบทกฎหมายดังกล่าวเป็นอย่างดีและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เช่นนั้นแล้วประชาชนผู้เกี่ยวข้องอาจจะได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของเจ้าหน้าที่สอบสวนได้
2. มีความรู้ในกฎหมายลักษณะพยานกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งธรรมเนียมศาลยุติธรรมดี จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานในหน้าที่ได้เป็นอย่างดี อย่าลืมว่ากฎหมายสามลักษณะดังกล่าวเป็นกฎหมายบัญญัติ พนักงานฝ่ายสอบสวนจะต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพราะเป็นกฎหมายวางระเบียบเกี่ยวกับการสืบสวน – สอบสวน จับกุม ตรวจค้น ควบคุมสอบสวน และฟ้องร้อง การรับฟังพยานหลักฐานและการฟ้องคดีที่ศาล การอุทธรณ์โทษและการพ้นโทษ ที่กล่าวมานั้นเป็นเรื่องจำเป็นต้องปฏิบัติให้ถูกต้องและผิดพลาดไม่ได้ทั้งสิ้น

3. มีความรู้ทางจิตวิทยาและตรรกวิทยาดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับงานสอบสวน อย่าลืมว่ามีเหตุผลหลายประการที่แสดงให้เห็นว่าประชาชน หรือคนส่วนใหญ่ไม่ใคร่ชอบเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานด้านสืบสวน - สอบสวน การได้รับความร่วมมือจากประชาชนส่วนนี้จึงน้อยมากอันเป็นกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานของพนักงานที่มีหน้าที่ดังกล่าว ทั้งนี้เจ้าพนักงานดังกล่าวนี้จึงควรที่จะต้องมีจิตวิทยาในการปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบให้มากที่สุด ต้องรู้จักให้ความสำคัญเอาใจใส่ต่อบุคคลที่มาติดต่อด้วยเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะผู้นั้นจะเป็นใคร มาจากไหน ฐานะเป็นประการใด ให้เขามีความพอใจในระดับสูงให้จงได้

4. มีความรู้ทางภาษาถิ่นพอสมควร เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญอีกอย่างหนึ่งเพราะคนเรา ถ้าพูดกันรู้เรื่องแล้ว แล้วเข้าใจกันดี สิ่งใดที่ว่ายากก็จะง่ายเข้า การสืบสวน - สอบสวน จะกระทำได้ง่ายขึ้นกว่าปกติ เป็นผลดีต่อการปฏิบัติงาน

5. ต้องเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดและสุขุม คุณสมบัติเรื่องนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งเพราะหากเจ้าพนักงานสอบสวน มีความเรียบร้อย เฉลียวฉลาด มีความสุขุมใจเย็น จะพูดจากับใครก็ต้องระมัดระวัง ไม่พูดจาสามหาว ก้าวร้าวผู้อื่น รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนนอกแข็งใน มีปฏิภาณไหวพริบ วิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับงานที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ผลสำเร็จในการสืบสวน - สอบสวน ก็จะบรรลุวัตถุประสงค์เป็นอย่างดี

6. ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าพนักงานสอบสวน กฎหมายเป็นหลักประกันความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่คือ ให้อำนาจหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาได้โดยอิสระ ในทางปฏิบัติจึงต้องยอมให้มีอำนาจปฏิบัติการในหน้าที่อย่างสมบูรณ์ตามความต้องการของกฎหมาย บุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนฝ่ายอื่นที่มีอำนาจเหนือกว่า ไม่ควรจะไปก้าวก่าย หรือแทรกแซงอำนาจหน้าที่การปฏิบัติไม่เช่นนั้นจะทำให้เสียหลักความเป็นธรรมได้

7. ความชำนาญในการสืบสวน - สอบสวน เจ้าพนักงานสอบสวนคนใดมีความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ก็เหมือนผู้นั้นเป็นผู้ชำนาญพิเศษ เพราะจะทำให้งานที่อยู่ในความรับผิดชอบดำเนินไปด้วยความราบรื่นถูกต้องทันกาลเวลาที่ควรจะเป็น ความผิดพลาดจะเกิดขึ้นได้น้อยซึ่งความชำนาญดังกล่าวนี้ จะมีได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่พนักงานผู้นั้นเคยปฏิบัติหน้าที่เป็นเวลายาวนานพอสมควร มีความละเอียดอ่อน มีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่อย่างตลอดจนมีความสามารถในการใช้สติปัญญาพิจารณาวิเคราะห์พยานหลักฐานและข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง สิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นประสบการณ์ และสามารถมาประยุกต์ได้เป็นอย่างดีด้วย

พนักงานสอบสวนทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาทั่วไป จำต้องรอบรู้เกี่ยวกับตัวกฎหมายอย่างดีพอ จึงจะสามารถยกองค์ประกอบของความผิดได้ถูกต้องว่าจะต้องมีองค์ประกอบอย่างไรที่จะต้องสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงครบองค์ประกอบของความผิด แต่ในการสอบสวนคดีอาญานั้น การรู้องค์ประกอบความผิดอย่างเดียวก็ยังไม่เพียงพอ เพราะบางเรื่องอาจเคยมีคำพิพากษาของศาลสูง หรือมีแนวคำวินิจฉัยชี้ขาดเอาไว้จำต้องพยายามศึกษาทำความเข้าใจเพื่อจักได้สอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงพอที่จะชี้หรือยกข้อปัญหากฎหมายได้ด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ความเห็นที่จะเป็นข้อยุติเพื่อให้พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่อย่างไรจึงจะถูกต้อง หรือเหมาะสมและเป็นธรรม โดยเป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนแต่ละนายพึงเลือกปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยสุจริตและปราศจากการแทรกแซง ทั้งนี้โดยยึดถือหลักกฎหมายและหลักความยุติธรรมตามสมควร ตลอดจนจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน ด้วยพยายามสอบสวนหาพยานหลักฐานอย่างถึงที่สุดเพื่อที่จะได้มาซึ่งความเป็นจริงแห่งคดีที่เกิดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายทั้งเพื่อพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ⁶ ตามกระบวนการยุติธรรมนั้นจำต้องอาศัยหลักความเป็นอิสระต่อระบบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจึงจะเหมาะสมและเป็นธรรมอย่างยิ่งในกระบวนการขั้นต้น

เมื่อเปรียบเทียบบนพื้นฐานของพนักงานอัยการ⁷ และผู้พิพากษา⁸ ผู้ที่จะสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ หรือข้าราชการตุลาการ ต่างก็มีพื้นฐานเช่นเดียวกันคือต้องมีคุณสมบัติ

1. สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต หรือสอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายต่างประเทศที่คณะกรรมการบริหารงานบุคคลของแต่ละหน่วยงานรับรองและเทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
2. สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
3. ได้ประกอบอาชีพทางกฎหมายตามที่คณะกรรมการบริหารงานบุคคลของแต่ละหน่วยงานกำหนดและมีระเบียบกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางกฎหมาย

ซึ่งเราจะเห็นว่าพนักงานอัยการและตุลาการมีคุณสมบัติขั้นพื้นฐานมาจากการศึกษาปริญญาทางกฎหมาย ส่วนข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนมาจากหลายฝ่ายไม่ว่ามาจาก

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 2 (11).

⁷ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521.

⁸ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ.2521. มาตรา 27 – 29.

ผู้สำเร็จโรงเรียนนายร้อยตำรวจซึ่งการศึกษาสำเร็จปริญญาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และมาจากผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาทางกฎหมาย สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีพนักงานสอบสวนมาจากพื้นฐานต่างกัน จึงย่อมเกิดปัญหาขึ้นได้ที่ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นถ้าหากพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่มีหลักประกันความเป็นอิสระก็ย่อมหมายความว่า พนักงานสอบสวนจะต้องมีพื้นฐานด้านคุณวุฒิไปทางเดียวกับอัยการ ตุลาการ คือปริญญาทางกฎหมาย หรือปริญญานิติศาสตร์บัณฑิตเพื่อให้สอดคล้องต่อประสานงานระหว่างองค์กร และเพื่อยึดเหนี่ยวความยุติธรรมให้ดำรงไว้ได้อย่างเสมอภาคและถาวร อีกทั้งเป็นบรรทัดฐานที่ชัดเจนแน่นอนของอาชีพพนักงานสอบสวน

5.3 บทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจเป็นหน่วยงานทางกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ไว้ให้ทำการสอบสวนโดยการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ⁹ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนจะชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อได้กระทำโดยเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน¹⁰ และพนักงานสอบสวนจะต้องมีอำนาจที่จะสอบสวนคดีนั้นๆ ได้¹¹ ถ้าหากพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนที่มีใช่เป็นไปดังกล่าวมาแล้วนั้นย่อมเป็นการสอบสวนมิชอบ ดังนั้นพนักงานสอบสวนต้องทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้นและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดบันทึกรายละเอียดต่างๆ รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนและจะต้องรีบสอบสวนให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว¹² เมื่อสอบสวนเสร็จสิ้นไปแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องไปยังพนักงานอัยการ ถ้าเป็นความผิดซึ่งพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับได้และผู้กระทำความผิดไปปฏิบัติตามนั้นแล้ว พนักงานสอบสวนต้องส่งบันทึกการ

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11).

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6).

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18,19,20,21.

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130,131,132.

เปรียบเทียบให้พนักงานอัยการพร้อมสำนวน¹³ เมื่อพนักงานอัยการรับสำนวนการสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการตรวจสอบว่าคดีที่กล่าวมานั้นมีข้อเท็จจริงอย่างไร สมควรที่จะฟ้องศาลหรือเห็นว่าไม่ควรฟ้องหรือเห็นสมควรให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อรวบรวมสิ่งฟ้องศาลต่อไป เมื่อพนักงานอัยการสั่งฟ้องศาลเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลที่จะดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม เมื่อมีคำสั่ง หรือคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด หรือยกฟ้อง และถ้าคู่ความไม่พอใจในคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็สามารถยื่นอุทธรณ์ฎีกาได้ ในการใช้อำนาจทางกระบวนการยุติธรรมนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ กฎหมายโดยเคร่งครัด ยุติธรรมและถูกต้อง ถ้าหากพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้เสียความยุติธรรมพนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบต่อผลนั้น ซึ่งการกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาอันเปรียบเสมือนเป็นประตูแรกของกระบวนการยุติธรรมที่ดำรงไว้คอยค้ำชูความยุติธรรม ควรจำเป็นต้องมุ่งมั่นมีมาตรการการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้เป็นระบบมีความคล่องตัว ความสะดวก ความรวดเร็ว เป็นธรรม โดยยึดอิสระของพนักงานสอบสวนต้องเป็นอิสระทั้งจากภายนอกและภายใน อิสระจากภายนอกหมายถึงอิสระจากอำนาจทางการเมืองและอำนาจการบังคับบัญชา โดยเฉพาะตำรวจ ฝ่ายพนักงานสอบสวนต้องอิสระทั้งจากฝ่ายบริหารและต้องอิสระจากตำรวจฝ่ายอื่น ปัจจุบันพนักงานสอบสวนและอัยการการใช้กฎหมายไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายของตำรวจเพราะ “ นายสั่ง ” ใครเป็นนาย หรือเข้าหานายได้ก็คือผู้กุมความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายไปในตัวและอะไรคืออิสระก็คือการปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจอื่นๆของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และอีกอย่างหนึ่งที่ต้องประกอบกับหลักความเป็นอิสระคือความยุติธรรม หรือความเป็นธรรมในใจของพนักงานสอบสวนเป็นผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมหมายความว่า พนักงานสอบสวนต้องอิสระจากความรู้สึกลอคติ (Bias) เพราะความรัก เพราะความโลภ เพราะความโกรธ หรือเพราะความหลงอันทำให้การใช้กฎหมายขาดความเที่ยงธรรม ถึงแม้ว่าพนักงานสอบสวนจะปราศจากสิ่งแทรกแซงหรืออิสระจากภายนอกจะสูงเพียงใด แต่ถ้าหากในใจไม่มีความเป็นธรรมก็คงจะเป็นการยากที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับสังคม แนวความคิดในเรื่องความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนมีความพยายามที่จะใส่ความอิสระของหน่วยงานสอบสวนลงไปด้วยในชั้นเบื้องต้นเพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม แต่ไม่สามารถทำได้มากนักที่ปรากฏชัดในระเบียบ คำสั่งต่างๆของกระบวนการยุติธรรม ความต้องการความเป็นอิสระในหน่วยงานของพนักงานสอบสวนคือ ความอิสระที่ต้อง

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140,141,14.

ปราศจากการแทรกแซงภายนอกและการครอบงำจากภายในตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารงานยุติธรรม ดังนั้นความเป็นอิสระของตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนจะต้องมีในระดับที่พอสมควรที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและก็เป็นประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง อันนี้ก็ เป็นสิ่งที่จะต้องตระหนักไว้ว่าเป็นหัวใจเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ตามที่กล่าวมาแล้วเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ถ้าพนักงานสอบสวนกระทำด้วยสุจริตยุติธรรมแล้วประชาชนทั่วไปจะได้รับความคุ้มครองและเกิดความมั่นใจในสวัสดิภาพในตัวเองและทรัพย์สิน สร้างความศรัทธาที่ดีต่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน เกิดความร่วมมือร่วมใจสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอันเป็นผลให้การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในสังคม การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตัวแทนอันสำคัญของการบริหารงานยุติธรรมเบื้องต้นต้องดำรงไว้ซึ่งเกียรติและเกียรติศักดิ์ (Honour and Dignity) แห่งวิชาชีพอยู่เป็นนิจพึงให้ความเชื่อมั่นว่าพนักงานสอบสวนจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยปราศจากการข่มขู่ ฆัดขวาง ก่อทวน ก้าวก่ายโดยไม่สมควร หรือการให้ต้องรับผิดทางอาญา หรือความรับผิดชอบอื่น ๆ โดยไม่เป็นธรรม ในการทำงานของพนักงานสอบสวนจะต้องอยู่บนพื้นฐานปัจจัยทางภาวะวิสัย (Objective Factors) หมายความว่าข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ หรือปรากฏให้เห็น ซึ่งมีไม่เกิดจากความรู้สึกนึกคิด หรือคาดเดาเอาเอง ตลอดจนรวมทั้งความสามารถ ความซื่อตรงและประสิทธิภาพในการทำงาน ได้วินิจฉัยตามวิธีพิจารณาที่เป็นธรรมและไม่ลำเอียง ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องแยกออกเป็นอิสระโดยเด็ดขาดจากตำรวจฝ่ายอื่นๆ เพื่อให้พนักงานสอบสวนจะต้องแสดงบทบาทอย่างจริงจังในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งการเสนอความเห็นแห่งคดีในการสอบสวน จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม มีหลักการและรวดเร็ว จะต้องเคารพและปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายได้บัญญัติไว้ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติคือ

1. ปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากความลำเอียงและการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ในทุกกรณี
2. ปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะ ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักภาวะวิสัย คำนึงถึงท่าทีทั้งของฝ่ายผู้ต้องหาและผู้เสียหาย ให้ความสนใจในพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องคดีไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้ายแก่ผู้ต้องหา
3. รักษาความลับในงานต่างๆ ของตน เว้นแต่จะปฏิบัติตามหน้าที่ หรือจำเป็นต้องเปิดเผยเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

4. คำนี้ทศนะความคิดเห็นและความวิตกกังวลของผู้เสียหายและพึงให้ผู้เสียหายได้รับทราบถึงสิทธิของตนตามนัยแห่งปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายและการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม

การใช้ดุลพินิจที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจแสดงความเห็นแห่งคดีโดยเป็นอิสระ จะต้อง มีกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดความเป็นธรรมและเป็นแนวทางเดียวกันการวินิจฉัยมีความเห็นในคดีสิ่งฟ้องหรือสิ่งไม่ฟ้อง มีความสัมพันธ์ระหว่างอัยการ และ ศาล ให้บังเกิดความเป็นธรรมและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พนักงานสอบสวนพึงให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย

5.4 โครงสร้างที่เหมาะสมพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนได้รับยกสถานะกำหนดให้ภารกิจของพนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระจากฝ่ายต่างๆ นั้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วก็คือการเอาฐานของกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนมาปฏิรูปและพัฒนาให้เกิดขึ้นตามความเป็นจริงในทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับองค์กรอัยการที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนไว้มากมาย ซึ่งจำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีคุณสมบัติ ความรู้ ความชำนาญ และความสามารถที่สอดคล้องและสัมพันธ์กัน การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการเป็นไปโดยอิสระตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทำนองเดียวกับองค์กรตุลาการ ด้วยอำนาจหน้าที่ตามกรอบของกฎหมายให้บรรลุผล และสอดคล้องกันในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นจึงสมควรกำหนดระเบียบข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนขึ้น ให้มีหลักประกันทางกฎหมายปฏิบัติหน้าที่มีอย่างอิสระเพื่อส่งเสริมความยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทยได้กำหนดให้อำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกเบื้องต้นเป็นหน้าที่ของข้าราชการตำรวจฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่งในหน้าที่ดังกล่าว เห็นควรให้มีหลักประกันเพื่อประชาชนจะได้รับคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพ ให้มีมาตรการซึ่งเป็นที่ยอมรับว่ากระบวนการยุติธรรมไม่ว่า ศาล อัยการ ตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน ที่ต้องมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งหมายความว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องมีสิทธิที่จะออกความคิดเห็นของตนได้โดยไม่ต้องถูกรบกวนหรือถูกกระทบกระเทือน หรือถูกแทรกแซงจากอำนาจอื่นใด โดย

จะต้องได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ทางกฎหมาย¹⁴ สาเหตุจากพนักงานสอบสวนต้องให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่ลี้วนต้องการพึ่งพนักงานสอบสวนในเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นคนจน คนร่ำรวย มียศถาบรรดาศักดิ์ หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ¹⁵ จะต้องได้รับการปฏิบัติหน้าที่จากพนักงานสอบสวนเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ถ้าหากพนักงานสอบสวนไม่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความคิดเห็นของตน ประชาชนอาจจะไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่และอาจถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารกดขี่ข่มเหงโดยไม่มีทางแก้ไขและประชาชนเกิดความรู้สึกไม่ศรัทธาและไร้วางใจ หรือไม่อาจแสวงหาความเป็นธรรมจากข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนได้ ความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรมยากจะมีขึ้นได้ ความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวน มิใช่ด้วยคำที่จะกล่าวขึ้นมาลอยๆ หรือกู่ขึ้นมาเพื่อแสวงหาในการป้องกันการแทรกแซงโดยองค์กรบริหารอื่น ๆ แต่ความยุติธรรมจะต้องถูกหยิบยื่นให้แก่ประชาชนโดยปราศจากความกดดัน หวาดกลัว หรือความลำเอียงและปราศจากผลร้าย แม้ว่าอาจมีผลกระทบกระเทือนถึงผลเสียในลักษณะที่ว่าพนักงานสอบสวนอาจใช้ความเป็นอิสระตามอำเภอใจ แต่ผลการมีหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนมองได้ว่ามีผลดีมากกว่าผลเสีย โดยได้สรรสร้างขึ้นเพื่อพิทักษ์รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ หรือรักษาความมั่นคงภายใน รวมทั้งการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย หรือการทำให้กฎหมายเป็นกฎหมาย โดยการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และความสันติสุขของประชาชน ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ผู้นำของสังคมผู้เป็นรัฐาธิปัตย์จะต้องสร้างกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับของสังคมนั้น เพื่อเป็นกลไกควบคุมสังคมและจำกัดขอบเขตพฤติกรรมให้ทุกคนประพฤติตาม ผู้ใดฝ่าฝืนจะมีความผิดและมีโทษ ฉะนั้นระเบียบแบบแผน ข้อบังคับของสังคมอันเป็นบรรทัดฐานหรือปทัสฐานของสังคม¹⁶ ตลอดจนเสริมสร้างความเที่ยงธรรมให้แก่ประชาชนที่จะได้รับจากข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน แต่อย่างไรก็ตามผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับนั้นได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาดังที่กล่าวมาแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องมีความเป็นอิสระทั้งนี้โดยอาศัยหลักการที่อำนวยความยุติธรรม

เหตุผลต่างๆ จำต้องมีหลักกฎหมายยืนยันความเชื่อมั่นในด้านอิสระของพนักงานสอบสวนและควรมีภารกิจหน้าที่อำนวยความยุติธรรมในชั้นแรกของกระบวนการยุติธรรม ว่าเป็นสิ่งที่จะขาดไปเสียมิได้ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเบื้องต้น โดยทุกคนมีสิทธิโดย

¹⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 75

¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 30.

¹⁶ ดร.คุณ โสคติพันธ์. ประเภทผู้นำของพนักงานอัยการกัณฑ์คดีมีต่อกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2526, หน้า 1.

เสมอภาคเต็มที่ ในอันที่จะได้รับความเป็นธรรม สะดวก รวดเร็วและเท่าเทียม หากมีการละเลยต่อลักษณะที่ว่าพนักงานสอบสวนอาจใช้ความเป็นอิสระตามอำเภอใจ และจะต้องนำมาวิเคราะห์ประกอบว่าการมีหลักประกันความเป็นอิสระในทางกฎหมายเพื่อดำเนินคดีทางอาญาตามครรลองของกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เป็นไปตามหลักนั้น โดยอย่าได้มีอคติหรือความลำเอียง ตลอดจนพนักงานสอบสวนควรจะไม่ให้รัฐบาล พรรคการเมือง องค์กรบริหารอื่นๆ เข้ามาก้าวท้าวและแทรกแซงในความเป็นอิสระของการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการทำการสอบสวนและมีความเห็นทางคดี นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเพราะเป็นสิ่งที่ จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งความแน่นอนและเที่ยงธรรมทางกฎหมาย ความสำคัญในการยกสถานะของพนักงานสอบสวนเป็นอิสระนี้ น่าจะถูกยอมรับและมีการบัญญัติไว้ในทางกฎหมาย โดยจะต้องมีบทบัญญัติในลักษณะที่ว่าพนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างมีอิสระ การใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะผูกพันอยู่เฉพาะกฎหมาย หรือภายใต้กฎหมายเท่านั้นและเพื่อรับรองการใช้อำนาจอิสระของพนักงานสอบสวน¹⁷ เมื่อได้มีการแต่งตั้งพนักงานสอบสวนใดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนคดีแล้วห้ามมิให้มีการเรียกคืนสำนวนหรือโอนสำนวน เว้นแต่ตามที่จะได้กำหนดขึ้นเอาไว้ในระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมาย¹⁸

ความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนทำสำนวนสอบสวนและวินิจฉัยความเห็นคดีจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด มีผลเกื้อหนุนความสัมพันธ์กันระหว่างองค์กรของกระบวนการยุติธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็คือ การสร้างหลักประกันให้แก่พนักงานสอบสวน เพื่อป้องกันสิ่งสะท้อนที่จะเกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านั้นคือหลักอิสระโดยเริ่มตั้งแต่ การกำหนดคุณสมบัติ อายุ วิธีการคัดเลือก การฝึกอบรม ค่าตอบแทน การพิจารณาบรรจุและแต่งตั้ง การพิจารณาความดีความชอบ การลงโทษ การถอดถอนหรือการให้ออกจากราชการ ให้มีความแน่นอนเด่นชัด และหลุดพ้นจากการแทรกแซงโดยฝ่ายบริหารอื่นๆ ในระดับที่เป็นอันตรายที่จะก่อให้เกิดมีอิทธิพลต่อพนักงานสอบสวน หลักประกันของพนักงานสอบสวนจะอยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรควบคุมดูแลพนักงานสอบสวน หรือองค์กรบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนที่มุ่งให้มีอำนาจสิทธิเด็ดขาดอยู่ที่องค์กรดังกล่าว ซึ่งเราอาจเรียกชื่ออย่างอื่นว่า คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ฝ่ายพนักงานสอบสวน เรียกโดยย่อว่า ก.ตพ. ส่งผลให้พนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระและค่อนข้าง

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 27.

¹⁸ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ..... มาตรา 29.

ข้างจะหลุดพ้นจากฝ่ายการเมือง ฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายบริหารอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องหรือค่อนข้างจะมีน้อย หรือไม่มีเลย อันสืบเนื่องจากเหตุผลเป็นแนวป้องกันการแทรกแซงได้

สถานะของพนักงานสอบสวนให้อำนวยความยุติธรรมขั้นต้นจะประสบผลสำเร็จ พนักงานสอบสวนจะต้องมีคุณลักษณะชัดเจนและแน่นอนถึงการปฏิบัติหน้าที่ปราศจากความลำเอียง ไม่เข้าข้างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะต้องมีความรู้ ความชำนาญในอาชีพสอบสวน และจะต้องมีจรรยาบรรณ¹⁹ คุณธรรมตลอดจนมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง การสร้างคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนนั้น²⁰ จะต้องพิจารณาจากหลักการแห่งวิธีทางการเข้าสู่ตำแหน่งของอัยการมาใช้เป็นมาตรฐานเทียบเคียงว่ามีความเอื้ออำนวยและส่งผลสอดคล้องต่อระบบทำงานที่ต้องประสานงานกันตลอดเวลาในการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างไร

5.5 องค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน

การยกสถานะของพนักงานสอบสวนให้เป็นอิสระนั้น ในอนาคตอันใกล้นี้เมื่อรัฐบาลและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้ความสำคัญกับงานสอบสวนมีการกำหนดเงินประจำตำแหน่งและลำดับความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่พนักงานสอบสวนแต่ละระดับมีความชัดเจน สามารถจูงใจให้ข้าราชการตำรวจที่อยู่ในสายงานสอบสวนและตำรวจฝ่ายอื่นต้องการจะเข้ามาอยู่ในสายงานสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนมากขึ้น มีความจำเป็นที่ต้องมีองค์กรเฉพาะที่จะควบคุมพนักงานสอบสวน ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและจรรยาบรรณ²¹ ตลอดจนระเบียบแบบแผนโดยกำหนดคือคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) ที่ควบคุมดูแลบริหารงานบุคคลพนักงานสอบสวนยึดระบบคุณธรรมเป็นหลักและเป็นระบบที่ใช้แพร่หลายในทางกฎหมายบริหาร

¹⁹ จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน.

²⁰ พระราชบัญญัติข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2498.

²¹ ข้อควรปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ดี ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีบทที่ 1 ลักษณะที่ 8 ข้อ

งานบุคคลโดยทั่วไป องค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนจะต้องมีลักษณะที่สามารถให้หลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน โดยยึดหลักความเสมอภาค หลักความสามารถ หรือความมั่นคงและหลักความเป็นกลาง แต่เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นเรื่องอำนาจความยุติธรรมเบื้องต้นให้แก่ประชาชนและรักษาผลประโยชน์ของรัฐ อันเป็นลักษณะพิเศษไปจากการปฏิบัติงานของข้าราชการอื่นโดยทั่วไป การจัดองค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนต้องยึดเป็นหลักประกันความเป็นอิสระโดยให้บริหารงานบุคคล ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ที่กล่าวได้คือ

1. ตั้งแต่การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนขั้น และลงโทษเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน นำไปสู่การมีมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งของพนักงานสอบสวน
 2. องค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนเป็นผู้กำหนดนโยบายการคัดเลือก การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน
 3. กำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลมีการวางแผน
 4. กำหนดอัตรากำลังข้าราชการไว้ล่วงหน้า โดยวิเคราะห์อัตรากำลังพนักงานสอบสวนว่าควรมีกำลังเท่าไร
 5. จัดรูปแบบของงานอย่างไรให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน
- บุคคลที่เข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนองค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน ต้องกำหนดให้มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับพนักงานอัยการ ตำแหน่ง อัตราเงินเดือนควรๆเทียบเคียงกับพนักงานอัยการเช่นกัน รวมทั้งการบังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนก็ให้สอดคล้องกับลักษณะของอัยการ ในปัจจุบันนี้อัยการได้แบ่งเขตความรับผิดชอบตามหลักการแบ่งเขตตามอำนาจของศาล ดังนั้นตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนก็น่าจะต้องแบ่งเขตตามอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของพนักงานอัยการด้วย เพื่อให้สอดคล้องด้วยอำนาจของศาลเช่นกัน พนักงานสอบสวนผู้เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของพนักงานสอบสวน มีอำนาจทำคำสั่ง หรือวางระเบียบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามได้ในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น แต่พนักงานสอบสวนผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่รับผิดชอบสำนวนคดีมีอิสระเหมือนกับพนักงานอัยการในการปฏิบัติหน้าที่ทำการสอบสวนและออกความเห็นประเด็นแห่งคดี

การเลื่อนขั้นเงินเดือนพนักงานสอบสวนจะมีลักษณะใช้หลักอาวุโสและหลักความรู้ความสามารถ การเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นอำนาจขององค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนให้ความเห็นชอบตามที่ผู้เสนอมา

การแต่งตั้ง โยกย้าย และถอดถอน การบรรจุแต่งตั้งพนักงานสอบสวน กล่าวคือ

(1) ให้ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร) ซึ่งถือว่าเป็นพนักงานสอบสวน ผู้เป็นหัวหน้าสูงสุดเป็นผู้แต่งตั้งบุคคลที่สอบคัดเลือกได้ตามที่ท้องที่การบริหารงานบุคคลของ พนักงานสอบสวน²²

(2) กำหนดให้บุคคลที่จะเป็นพนักงานสอบสวนจะต้องจบการศึกษาปริญญาทาง กฎหมายและนิติบัณฑิต หรือหลักสูตรที่องค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนกำหนดขึ้น และรับรองที่มีมาตรฐานเทียบเคียงกับการศึกษาอบรมทางกฎหมายนิติบัณฑิต เป็นหลักสูตรว่า ด้วยการสอบสวนที่มีระยะเวลาการศึกษาอบรมเป็นอย่างน้อย 1 ปี พร้อมทั้งจะมีประสบการณ์ทาง ที่เกี่ยวข้องกัพนักงานสอบสวนด้วยหรือไม่ก็ตามแล้วแต่พิจารณากำหนดขึ้น ซึ่งต้องถือว่าเป็น มาตรฐานของความอิสระในกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องมีความสัมพันธ์เบื้องต้นใกล้เคียงกันหรือ เหมือนกันในระดับแรก

(3) ตำแหน่งพนักงานสอบสวนซึ่งการบรรจุแต่งตั้งสมควรให้ดำรงตำแหน่งพนักงาน สอบสวนผู้ช่วยเช่นเดียวกับพนักงานอัยการ

เมื่อเป็นเช่นนี้ระบบโครงสร้างงานบุคคลของพนักงานสอบสวน หัวหน้าพนักงานสอบสวนสูงสุดของพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องได้แก่ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ(ผบ.ตร)²³ เพื่อให้เป็นตามหลักการจัดระเบียบราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน การแบ่งส่วนราชการของพนักงานสอบสวนให้เป็นแผนกหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นให้มี หัวหน้าแผนก หรือหัวหน้าแต่ละหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น²⁴ ดังจะเห็นอัยการมีการแบ่งส่วนราชการตามเขตอำนาจศาลโดยแบ่งเป็นเขต ภาค หรือจังหวัดนั้น เมื่อพนักงานสอบสวนเป็นอิสระผู้ บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจแต่งตั้ง เลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อน ตำแหน่ง โยกย้าย ลงโทษข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน ซึ่งด้วยอำนาจหน้าที่ดังกล่าว เป็นขององค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน คือคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่าย

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 18,140 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย ระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 1 – 6). 2523 – 2537. ข้อ 2 (2.5).

²³ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 32,33

²⁴ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 8-14

พนักงานสอบสวนทั้งสิ้น เมื่อเทียบกับอัยการ²⁵ ตุลาการ²⁶ แล้ว การบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนชั้นเงินเดือน เลื่อนชั้น ก็ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารงานบุคคลก่อนจึงจะทำได้

เหตุผลโครงสร้างของคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องเป็นหลักประกันการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้สอดคล้องกับภารกิจและหน้าที่อำนาจความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้แก่

(1) ให้พนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่และมีความเป็นกลาง ทำให้มั่นคง

(2) ในการดำรงตำแหน่งมีลักษณะเป็นการถาวรของพนักงานสอบสวน จึงมีลักษณะเป็นระบบที่ยึดถือหลักความเป็นอิสระ

(3) ควรจะต้องแตกต่างกับข้าราชการตำรวจฝ่ายอื่นๆ ที่ยังใช้หลักงานบุคคลของข้าราชการพลเรือนที่ยึดหลักการบังคับบัญชา

(4) องค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนคือ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) มีคณะกรรมการโดยตำแหน่งส่วนหนึ่งและมีกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งของพนักงานสอบสวนอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งอัตราส่วนของกรรมโดยตำแหน่งหรือเลือกตั้งจะต้องมีมากกว่ากันเพียง 1 คนเท่านั้น

(5) อำนาจการเสนอชื่อผู้ที่บรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย และเลื่อนชั้นเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในแต่ละระดับ หรือกรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เสนอ

(6) ประธานคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน มาจากผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือเลขาธิการสำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือผู้บังคับบัญชาาระดับสูงสุดของพนักงานสอบสวนโดยตรงในหน่วยงานพนักงานสอบสวน และมีอำนาจออกคำสั่งตามที่คณะกรรมการบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนเห็นชอบและอนุมัติ

ตรงนี้จะเห็นว่าความมีอิสระจากฝ่ายการเมืองโดยสิ้นเชิง เพราะไม่มีฝ่ายทางการเมืองมาเป็นกรรมการ องค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนในลักษณะนี้เป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติภารกิจและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนให้ปลอดจากการครอบงำของอิทธิพลทางการเมืองและการแทรกแซงจากฝ่ายบริหารอื่นๆ

²⁵ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

²⁶ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 มาตรา 14-26

5.6 สรุปแนวคิดโครงสร้างพนักงานสอบสวนที่เป็นอิสระ

พนักงานสอบสวนจึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิบัติหน้าที่สอบสวนคดีทางอาญา เพราะการฟ้องคดีทางอาญาจะต้องมีการสอบสวนก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานของรัฐในการทำงานสอบสวนจะต้องเอื้ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน เพราะการสอบสวนเป็นกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น ในการสั่งคดี การฟ้องคดี และการดำเนินคดีของอัยการ ตลอดจนจนถึงการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินของศาลต่างก็อาศัยเนื้อหาสาระสำคัญตามทางการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่เป็นฝ่ายตำรวจเป็นส่วนใหญ่ ถ้าหากการสอบสวนถูกกระทำขึ้นโดยไม่ถูกต้องไม่ชอบธรรม หรือไม่ป็นธรรมด้วยประการใดๆเสียแล้ว ผลการวินิจฉัยของพนักงานอัยการและศาลก็ยากนักที่จะออกมาอย่างถูกต้องชอบธรรม เพราะเหตุในการปฏิบัติให้พนักงานอัยการจะต้องยึดถือข้อเท็จจริงตามสำนวนคดีการสอบสวนในการสั่งคดีและเมื่อคดีขึ้นสู่ในชั้นพิจารณาของศาล ศาลก็จะใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยพยานหลักฐานในประเด็นแห่งปัญหาข้อเท็จจริงที่ผิดพลาด ทำให้ต้องตัดสินลงโทษผู้บริสุทธิ์ต้องรับโทษ ข้อเท็จจริงผิดพลาดจากการรวบรวมพยานหลักฐานมาจากพนักงานสอบสวนเป็นส่วนใหญ่ และการผิดพลาดที่เป็นภัยอย่างมหันต์ของระบบกระบวนการยุติธรรม

การสอบสวนเป็นบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินคดีต้องกระทำไปโดยถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย กระทำไปโดยถูกต้องตามข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมาย หรือได้กระทำไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน อีกทั้งมีหลักประกันความเป็นอิสระในการวินิจฉัย เสนอความเห็นทางคดีทำให้พนักงานอัยการสั่งคดีได้อย่างถูกต้องและเกิดความเป็นธรรม ผลเสียอย่างใหญ่หลวงก็จะไม่เกิดตามมา ไม่ทำให้ผู้ที่บริสุทธิ์ต้องประสบเคราะห์กรรม ไม่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ไม่เสื่อมเสียชื่อเสียงหรือถูกประหารชีวิต ซึ่งการดำเนินคดีทางอาญาของประเทศไทยเป็นระบบกล่าวหา เมื่อมีการทำผิดอาญาขึ้นจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนในด้านชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่จะดำเนินการต่อผู้กระทำผิดเหล่านั้น โดยผ่านเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจโดยเฉพาะพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล เป็นต้น เจ้าหน้าที่รัฐจะทำหน้าที่ของตนตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของเจ้าพนักงานเหล่านี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทางอาญาก็คือจะค้นหาความจริงหรือแสวงหาความจริง (Truth) ซึ่งได้มาจากข้อเท็จจริงทั้งหมด (Facts) ให้ปรากฏเพื่อที่จะบังคับใช้กฎหมายให้ถูกต้อง เหมาะสมและเป็นธรรม มีผู้ให้ข้อสังเกตว่าระบบกล่าวหาเป็นระบบดำเนินคดีที่

แยกองค์กรที่มีหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกันค่อนข้างเด็ดขาด เช่น ประเทศอังกฤษที่มีการพิสูจน์ความผิดเป็นวิธีนำสืบพยานหลักฐานโดยใช้ระบบลูกขุน (Jury) ตลอดจนกระบวนการสอบสวนกฎหมายจึงให้อำนาจการบริหารงานส่วนท้องถิ่นอย่างมาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับการสอบสวนคดีให้ขึ้นอยู่กับอำนาจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (เทศบาล) เกือบทั้งหมด ราชการส่วนกลางจะเข้าไปมีอิทธิพลเหนือหรือแทรกแซงตำรวจท้องถิ่นได้ยาก นอกจากนี้ยังได้อาศัยความเป็นอิสระของศาลช่วยในการควบคุมการใช้อำนาจของตำรวจ สำหรับพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนไม่ค่อยจะมีอำนาจกว้างขวางมากนัก จะเห็นว่ารัฐทุกฝ่ายมีหน้าที่ค้นหาความจริงด้วยเหตุนี้องค์กรของรัฐทุกฝ่ายไม่ว่าพนักงานสอบสวน อัยการ ศาล จะต้องร่วมมือกันและมีความเชื่อมโยงของฝ่ายต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทั้งกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ ฐานะของพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีหน้าที่รักษากฎหมายและผดุงความยุติธรรมเป็นหน่วยงานแรกที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความผิดที่เกิดขึ้น จึงต้องวางตัวเป็นกลาง ปราศจากอำนาจอื่นเข้าแทรกแซงและการทำการสอบสวนปราศจากสิ่งกดดันภายนอกและภายใน พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้รู้ข้อเท็จจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ เมื่อพนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ย่อมเกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี ความผิดพลาดก็จะไม่เกิดขึ้น การดำเนินคดีทางอาญากฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการไว้อย่างกว้างขวางมาก ตลอดจนมีความเป็นอิสระ ส่วนศาลกฎหมายได้รับรองถึงความเป็นอิสระในการใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยคดีเพื่อตัดสินพิจารณาลงโทษ แต่พนักงานสอบสวนไม่มีหลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานและเสนอความเห็นในประเด็นคดีที่สั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องไปยังพนักงานอัยการ จึงเกิดปัญหาว่าเมื่อมีการใช้อำนาจหน้าที่ที่เหนือกว่าหรืออำนาจอิทธิพลเข้าแทรกแซงบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้โดยง่ายก็จะเกิดปัญหาคดีเอนเอียงหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมได้ในระยะเบื้องต้น จะเห็นว่าองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในการบวนการยุติธรรมต่างก็เป็นองค์กรอิสระแทบทั้งนั้น ดังที่กฎหมายได้ให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการดำเนินคดีทางอาญาต่อจากพนักงานสอบสวนได้โดยอิสระ พิจารณาตามพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมมาไว้ในสำนวนคดีและมีคำสั่งแล้วแต่ที่จะเห็นสมควร จึงเป็นการไม่สอดคล้องเชื่อมโยงกันในองค์กรกระบวนการยุติธรรม องค์กรหนึ่งมีความเป็นอิสระแต่อีกองค์กรหนึ่งไม่มีความเป็นอิสระ ความผิดพลาดก็จะเกิดขึ้นโดยง่าย ถ้าตรงจุดหนึ่งผิดพลาดแล้วก็จะผิดพลาดไปทั้งหมด คล้ายกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนว่า หากการสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายเพียงขั้นตอนเดียวเท่ากับการสอบสวนทุกขั้นตอนหรือทั้งหมดนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายตามไปด้วย ฉะนั้นจะให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานให้เป็นไปด้วยความถูกต้อง บริสุทธิ์ยุติธรรม และเป็นอิสระตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนทุก

ขั้นตอน เพื่อป้องกันพนักงานสอบสวนกระทำการใดๆ อันเป็นการเสียความยุติธรรม จำต้องมีการควบคุมดูแลที่มีการควบคุมอยู่หลายอย่าง แต่ที่ควบคุมที่ได้ผลคือการควบคุมโดยผู้บังคับบัญชา พนักงานอัยการและโดยผู้เสียหายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางคดี

เป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่ากฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐจะต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมที่ชอบธรรมและเที่ยงธรรม ฉะนั้นการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องวางตัวเป็นกลาง ในแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายแล้วก็ควรให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานอิสระด้วยเช่นเดียวกับพนักงานอัยการ เพราะถือว่าเป็นหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรมที่คอยอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ถ้าพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานอิสระย่อมจะเกิดความสมดุลในขั้นตอนของการดำเนินคดีทางอาญามากยิ่งขึ้นและผลรับก็ย่อมได้รับความเป็นธรรมตามมา

เพราะฉะนั้นแนวทางการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ควรจะให้ข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เสนอและสั่งตามที่เห็นสมควร ในคดีจะต้องมีความเป็นอิสระในตัวของพนักงานสอบสวน ก็มีองค์การอัยการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน²⁷ ในปัจจุบันนี้งานของพนักงานสอบสวนมีภารกิจและความยากลำบาก ยังตามไม่ทันกับวิวัฒนาการของโลก ตลอดจนแนวโน้มเรื่องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีความสำคัญมากขึ้น พนักงานสอบสวนจึงต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน เพราะรัฐธรรมนูญปัจจุบันมิใช่ไม่ไว้ในนักการเมืองฝ่ายเดียว แต่ยังไม่ไว้วางใจกระบวนการยุติธรรมควบคู่กันไปด้วย กฎหมายบางอย่างไม่ควรอยู่ในรัฐธรรมนูญก็นำมาบัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งสร้างภาระเพิ่มขึ้นแก่พนักงานสอบสวนที่ต้องมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย หลักประกันความเป็นอิสระการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่มีความแน่นอนและชัดเจนเป็นความสมบูรณ์ เที่ยงธรรม มีความสุจริตและความเป็นอิสระทำหน้าที่ได้อย่างตรงไปตรงมา สำหรับความรู้เรื่องกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีที่สมบูรณ์และต้องประกอบด้วยใจรักและภูมิใจในงานสอบสวน รวมทั้งยึดมั่นในจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน แต่อย่างไรก็ตามพนักงานสอบสวนต้องมีขีดความสามารถสูงด้วย หากขาดสันตจิตัดใจแล้วให้ความเป็นอิสระแก่พนักงานสอบสวนก็จะเกิดปัญหาได้เช่นกัน หลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนจะต้องใกล้เคียงกับอัยการ สามารถใช้ดุลยพินิจเบื้องต้นได้ในการชี้ขาดและวินิจฉัยคดี โดยเฉพาะเป็นหนทางไปสู่บทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนควรจะเป็นในปัจจุบัน รวมทั้งความต้องการของ

²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143

ประชาชนว่าสิ่งที่ประชาชนอยากได้จากพนักงานสอบสวนคือความเป็นธรรม เพราะพนักงานสอบสวนมีความใกล้ชิดกับการอำนวยความสะดวกเบื้องต้นแก่ประชาชนมากที่สุด จึงทำให้ประชาชนอยากได้จากพนักงานสอบสวนมิใช่อภิสิทธิ์ผลประโยชน์แต่คือความยุติธรรม อุปสรรคสำคัญของพนักงานสอบสวนได้แก่อิทธิพลจากฝ่ายต่างๆ คือสภาพแวดล้อมจากอิทธิพลทั้งฝ่ายการเมืองและอิทธิพลอื่นทำให้การปฏิบัติงานโดยปราศจากอิสระ สิ่งเหล่านี้ที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยผลักดันให้พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานที่มีหลักประกันความเป็นอิสระได้อย่างแท้จริงทางกฎหมายในที่สุด

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า พนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่อำนวยความสะดวกเบื้องต้นเป็นหน่วยงานแรกของกระบวนการยุติธรรม และมีภารกิจหน้าที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งโดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ในการทำการสอบสวนความผิดในทางอาญาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบข้อความแห่งข้อเท็จจริงที่มีความจำเป็นต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาและยังมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กฎหมายจึงได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนคดีในการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา แต่ในระบบการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นจริงไม่ได้รับความเป็นอิสระในการทำการสอบสวนและเสนอความเห็นแห่งคดี ด้วยสาเหตุสำนักงานตำรวจแห่งชาติขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายบริหารทางการเมืองที่สามารถมีคำสั่ง หรือวางระเบียบให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติได้เกี่ยวกับภารกิจหน้าที่ในด้านการสอบสวน ส่วนอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปอันตามกฎหมาย นายกรัฐมนตรีมีอำนาจทำคำสั่ง หรือวางระเบียบให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติได้ รวมถึงผู้บังคับบัญชาเหนือพนักงานสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายการเมือง ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ไม่ว่ากฎหมาย หรือกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ จะมีอำนาจอื่นที่นอกเหนือจากอำนาจบังคับโดยตรงของพนักงานสอบสวนมีการแทรกแซง ให้มีอำนาจทำคำสั่งเฉพาะเรื่อง หรือวางระเบียบให้พนักงานสอบสวนผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาและการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ได้ รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ที่จะสั่งให้พนักงานสอบสวนผู้ใต้บังคับบัญชาออกคำสั่งในการเสนอความเห็นสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องในคดีอาญาได้ แต่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนไม่มีอำนาจที่จะออกคำสั่งใดๆ ในคดีใดๆ โดยอาศัยอำนาจเฉพาะของตนได้

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา พนักงานสอบสวนไม่มีความเป็นอิสระที่มีอำนาจปฏิบัติหน้าที่ภารกิจทางการสอบสวน และเสนอความเห็นคดีต่อกระบวนการยุติธรรมไปยังพนักงานอัยการ

ด้วยเหตุผลต่างๆ ที่ได้กล่าวมาตลอดเพื่อให้เป็นไปตามระบบสากลความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ที่ล้วนก็ควบคุมการทำงานซึ่งกันและกันมีความคล่องตัวในการทำงานหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ด้วยปัจจัยทางปัญหาและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมาย จึงเห็นว่าสถานะของพนักงานสอบสวนขึ้นเป็นหน่วยงานอิสระ โดยอาศัยอำนาจบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติคือ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยอำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนมาตรา 6 ให้มีการเพิ่มเติมด้วยการบัญญัติให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่มีอิสระ ความจริงเรื่องนี้การมีหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนน่าจะเกิดขึ้นได้แล้ว เพื่อให้สอดคล้องและสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นระบบที่ถูกต้องเป็นไปตามระบบสากลแห่งความยุติธรรมของกระบวนการยุติธรรม แต่ถ้าจะให้ไปเป็นกระทรวง ทบวง หรือกรมอีกเป็นไปได้ยากลำบากมาก จึงทำให้เกิดความคล่องตัวของพนักงานสอบสวนโดยให้เป็นไปตามกฎหมายว่าตำรวจแห่งชาติ แบ่งส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เกิดความเหมาะสมตามภารกิจหน้าที่ตามเขตอำนาจของอัยการ แต่จะมีรูปแบบให้พนักงานสอบสวนมีหลักประกันความเป็นอิสระในทางกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ ปัจจุบันนี้หน่วยงานพนักงานสอบสวนที่ประชาชนเข้าใจและรู้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีสภาพอำนวยความสะดวกเบื้องต้นของกระบวนการยุติธรรม และเป็นที่ยังหน่วยงานแรกที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนได้เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญ ด้วยพนักงานสอบสวนเป็นตัวแทนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ปฏิบัติหน้าที่การสอบสวนและอำนวยความสะดวกยุติธรรม เพราะฉะนั้นจึงจะขอกล่าวว่าการให้สถานะของพนักงานสอบสวนเป็นอิสระก็เพื่อให้เป็นไปตามระบบสอดคล้องและสัมพันธ์กันระหว่างองค์กรของกระบวนการยุติธรรมที่ต่างก็มีหลักประกันความเป็นอิสระมีความคล่องตัวในการทำงานตามที่กฎหมายกำหนดและตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ความอิสระของพนักงานสอบสวนควรได้รับการตราไว้ในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับความเป็นอิสระเป็นหลักประกันอย่างดียิ่งสำหรับบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ใช้ปัจจุบันยังคงเป็นไปตามกฎหมายที่มีอยู่เดิมทุกอย่าง ไม่มีการเพิ่มอัตรากำลัง ไม่มีการเพิ่มเงินเดือนหรืออำนาจหน้าที่ เพียงแต่ต้องการมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่การงานมากขึ้น สามารถแบ่งส่วนราชการของพนักงานสอบสวนได้ตามความจำเป็นและเหมาะสมตลอดจนให้เกิดการสอดคล้องผสมผสานกลมกลืนระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ

รวมถึงปัญหาทั้งหลายที่เข้าแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไม่ว่าฝ่ายปกครองหรือข้าราชการการเมือง เช่นนายกรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายที่มีฐานะเป็นประธานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) เข้ามากำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจโดยการแต่งตั้ง โยกย้าย พิจารณาความดีความชอบ และโทษทางวินัยในบางตำแหน่ง แม้กฎหมายจะบอกว่าฝ่ายข้าราชการการเมืองเข้ามาสั่งในเรื่องของการดำเนินคดีไม่ได้จริง มีส่วนที่จะให้คุณให้โทษไม่ใช่ผลกระทบโดยตรงแต่เป็นโดยอ้อม พนักงานสอบสวนเป็นอิสระโดยมีกำหนดขอบเขตห้ามแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ทำการสอบสวนและเสนอความเห็นเป็นอิสระจะมีมากขึ้น เป็นประโยชน์กับประเทศชาติมากขึ้น เพื่อให้มีความเหมาะสมอย่างแท้จริงแล้วจึงควรให้พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีเสถียรภาพในการปฏิบัติหน้าที่ด้านสอบสวนโดยให้เป็นอิสระกล่าวดังนี้

(1) มีองค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนให้มีคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน คณะหนึ่ง ซึ่งอาจเรียกชื่อว่า คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน เรียกชื่อโดยย่อว่า ก.ตพ. หรือเรียกชื่ออย่างอื่นแล้วแต่เห็นชอบและเหมาะสม คณะกรรมการประกอบด้วย

1. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร) เป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง
2. เลขาธิการสำนักงานข้าราชการพลเรือนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
3. อัยการสูงสุดหรือตัวแทนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
4. พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในระดับรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
5. และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 6 ท่าน

5.1 ซึ่งเป็นหรือเคยเป็นพนักงานสอบสวนในตำแหน่งพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าประจำภาค เขต จังหวัด หรือมีเรียกชื่ออย่างอื่นมียศตั้งแต่พลตำรวจตรีขึ้นไป จำนวน 6 ท่าน

5.2 ที่ได้รับเลือกจากพนักงานสอบสวนในตำแหน่งระดับพันตำรวจโทขึ้นไป

ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่งตั้งข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนซึ่งดำรงตำแหน่งระดับพลตำรวจตรีขึ้นไปหนึ่งท่านทำหน้าที่เป็นเลขานุการที่ประชุม โดยให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ได้รับเลือก จำนวน 6 ท่านซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง มีวาระดำรงตำแหน่ง 2 ปี และอาจได้รับเลือกใหม่ได้อีก แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นตำแหน่งตามวาระคงปฏิบัติหน้าที่ไปพรากก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังที่จะกล่าวต่อไปนี้คือ

1. เป็นข้าราชการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

2. เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

3. เป็นบุคคลล้มละลาย

4. เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกสั่งให้พักราชการ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามกฎหมาย

5. เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามกฎหมาย

6. เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะมีการรอกการลงโทษหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระที่ได้กล่าวข้างต้น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิก็จะพ้นจากตำแหน่งคือ

1. ตาย
2. มีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

3. ลาออก

4. ขาดคุณสมบัติตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

5. ให้ออกเพราะบกพร่องอย่างยิ่งต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง

6. เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ

7. เป็นบุคคลล้มละลาย

8. เป็นผู้ต้องคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะมีการรอกการลงโทษหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ในทางด้านอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน ตามกฎหมายนี้กำหนดเอาไว้

1. ให้ความเห็นชอบหลักสูตรฝึกอบรมพนักงานสอบสวนตามที่กำหนดเอาไว้ กำหนดไว้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนนี้
2. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานและอีกทั้งปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดเป็น กฎฎีกา หรือกฎหมายอื่น
3. ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนจะมีคำสั่งย้ายพนักงานสอบสวนไปดำรง ตำแหน่งอื่นอันมิใช่การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น หรือการย้ายประจำปี หรือเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่าง ถูกดำเนินการทางวินัย หรือเป็นกรณีตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว หรือ จะมีคำสั่งไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวน หรือจะมีคำสั่งลงโทษทางวินัย พนักงานสอบสวน ให้ผู้บังคับบัญชาส่งความเห็นของตนไปยังคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่าย พนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบว่าคำสั่งนั้นเป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่ โดยให้แสดงเหตุผลในการออกคำสั่งนั้นด้วย
4. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตามระเบียบว่าด้วยการคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งเป็น พนักงานสอบสวน
5. ปฏิบัติการอื่นตามกฎหมายกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ หรือ กฎหมายอื่น

(2) แยกการบังคับบัญชาพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

พนักงานสอบสวนที่อยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และ ประโยชน์อันชอบธรรมของผู้อื่น หรือเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของมหาชนโดยส่วนรวม จึงมีอยู่ว่าจะทำ อย่างไรประชาชนจึงจะมั่นใจว่าพนักงานสอบสวนที่อยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชา หรืออำนาจอื่น กำกับดูแลพนักงานสอบสวนจะไม่ใช้อำนาจเข้าแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ด้วยเหตุนี้พนักงานสอบสวนย่อมจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายมารองรับถึงอำนาจหน้าที่ในการ อำนาจความยุติธรรมในชั้นต้นเพื่อป้องกันอำนาจ หรืออิทธิพลอื่นใดเข้ามาก้าวล่วงในหน้าที่อัน สำคัญยิ่งถึงความเป็นธรรมและการธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมของพนักงานสอบสวนอาจจำเป็นต้อง อาศัยการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความชัดเจนแน่นอนทางกฎหมายเพื่อให้หลุดพ้นจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติ บัญญัติ โดยให้ขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ทำไมต้องขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่ง

ชาติ ด้วยสาเหตุเพราะว่าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบควบคุมราชการประจำในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และลำดับความสำคัญของแผนการปฏิบัติราชการประจำปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เป็นไปตามนโยบายและแนวทางการปฏิบัติราชการที่นายกรัฐมนตรีกำหนด รวมทั้งกำกับ เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อีกทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตำรวจทั้งหมด ตลอดจนเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้วยเหตุนี้จึงต้องให้ขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.)

พนักงานสอบสวนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงโดยตรงกับกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะพนักงานอัยการ ตุลาการ พนักงานสอบสวนควรจะต้องเป็นอิสระเพื่อทัศนคติที่เป็นกลาง หลักประกันของพนักงานสอบสวนที่อิสระจะไม่ถูกโยกย้าย หรือออกจากตำแหน่งหน้าที่โดยปราศจากเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) กล่าวได้ว่า การขึ้นเงินเดือน โยกย้าย เลื่อนขั้น แต่งตั้งและวินัย และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อระบบการทำงานของพนักงานสอบสวนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) ก่อนเสมอ ซึ่งตรงนี้เป็นหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนได้เป็นอย่างดียิ่งประการหนึ่งที่เป็นกลไกอันสามารถที่ยอดปรารถนาที่จำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อโครงสร้างที่เหมาะสมของพนักงานสอบสวนที่เป็นอิสระอย่างแท้จริงสำหรับพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ จึงถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาว่าพนักงานสอบสวนจะต้องมีความเป็นอิสระโดยอาศัยหลักการที่ว่าผลประโยชน์ของประชาชนคือกฎหมายสูงสุด ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของพนักงานสอบสวนจะมีได้มากนั้นสิ่งที่จะขาดมิได้และมีผลเกี่ยวพันก็คือพนักงานสอบสวนมีบทบัญญัติว่าด้วยพนักงานสอบสวนเป็นหลักประกันเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่จะกล่าวไว้คือ การสร้างหลักการโดยเริ่มต้นตั้งแต่ การกำหนดคุณสมบัติ อายุ วิธีการคัดเลือก การฝึกอบรม ค่าตอบแทน การพิจารณาบรรจุและแต่งตั้ง การพิจารณาความดีความชอบ การลงโทษ การเข้าสู่ตำแหน่ง การถอดถอน หรือการให้ออกจากราชการ การดำรงตำแหน่ง ที่จะให้แก่พนักงานสอบสวนให้มีความแน่นอนเด่นชัดและหลุดพ้นจากการเข้ามาแทรกแซงโดยฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ซึ่งจะเห็นว่าการแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน การลงโทษ และการโยกย้ายพนักงานสอบสวนจะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) ที่มุ่งให้อำนาจสิทธิเด็ดขาดอยู่ที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) โดยประชาชนไม่ได้มีส่วนในการที่จะเลือกตัวบุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมได้ ส่งผลให้

พนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระและค่อนข้างจะหลุดพ้นจากการเมืองเพราะความเกี่ยวข้องกัฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและประชาชนค่อนข้างจะมีน้อย หรือไม่มีเลย

หลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนที่ได้มีการรับรองไว้ในกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวน ควรได้รับการปรากฏชัดเจนเพื่อว่าเป็นหลักประกันเสถียรภาพของพนักงานสอบสวนอย่างแท้จริง ตลอดจนคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีคุณบัติ ที่มีความรู้ ความสามารถเทียบเคียงกับพนักงานอัยการ โดยมีการปฏิบัติหน้าที่ราชการของพนักงานสอบสวนต้องเป็นไปโดยอิสระตามบัญญัติแห่งกฎหมายทำนองเดียวกับงานของอัยการ ดังนั้นในด้านคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นพนักงานสอบสวนต้องกำหนดให้มีคุณสมบัติเทียบเคียงพนักงานอัยการ ตำแหน่งและอัตราเงินเดือนก็ควรจะได้รับให้เกิดความเหมาะสมใกล้เคียงกันด้วย ในระบบโครงสร้างงานบุคคลของพนักงานสอบสวนผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการบริหารงานบุคคลตั้งแต่ แต่งตั้ง เลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง โยกย้าย ลงโทษข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน ซึ่งอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) ทั้งสิ้น จึงทำให้ความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งมีลักษณะเป็นการถาวรของงานบุคคลพนักงานสอบสวน จึงมีลักษณะเป็นระบบที่ยึดถือหลักความเป็นอิสระ

ฉะนั้นพนักงานสอบสวนต้องมีอุเบกขาต่อผลการสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องมีขีดความสามารถสูง พนักงานสอบสวนต้องมีความซื่อสัตย์และมีความแน่นอนทางกฎหมายให้เป็นอิสระ ความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนต้องสามารถใช้ดุลพินิจเบื้องต้นได้ กฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนซึ่งได้บัญญัติไว้ถึงที่มา การศึกษา การคุ้มครอง การกำกับดูแล สิ่งเหล่านี้เป็นหนทางไปสู่บทบาทหน้าที่พนักงานสอบสวนควรจะเป็นในงานวิจัยนี้ ด้วยเหตุผลว่าหน่วยงานข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานบริการที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นกลไกอันสำคัญของอำนาจบริหารที่มีส่วนรับผิดชอบเพื่อประสิทธิภาพให้เกิดความยุติธรรมเบื้องต้นแก่ประชาชน เพื่อความแน่นอนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นศาล อัยการ ตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนต้องมีอิสระปราศจากฝ่ายที่จะใช้อำนาจเข้าพัวพันในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย ฉะนั้นเพื่อความเป็นธรรมในสังคมไทยและประชาชนควรให้พนักงานสอบสวนมีสถานะที่มีหลักประกันความเป็นอิสระในบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันผู้บังคับบัญชามีอำนาจในสั่งให้พนักงานสอบสวนผู้ใต้บังคับบัญชามีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเห็นของผู้บังคับบัญชาเหนือตน รวมทั้งผู้บังคับบัญชาฝ่ายอื่นที่ไม่สามารถเข้าแทรกแซงในงานสอบสวนได้ แต่ขณะเดียวกันผู้บังคับบัญชาโดยตรงของพนักงานสอบสวนมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนมาเพื่อจะทำการสอบสวนและเสนอความเห็นเองได้โดยใช้อำนาจของตนเฉพาะตามที่กำหนดเอาไว้ ความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนให้ขึ้นตรงต่อผู้บัญชา

การตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.) ก็ด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่งของพนักงานสอบสวนในทำนองเดียวกับอัยการก็คือคงไม่มีผู้ใดประสงค์จะให้คนต่างหน่วยงานมาควบคุมดูแลและเข้าแทรกแซงการทำงานของตนเอง การยกสถานะของพนักงานสอบสวนเป็นหน่วยงานอิสระจะต้องมีในระดับที่พอสมควรที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและก็เป็นประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง อันนี้ก็เป็นที่ต้องตระหนักไว้ว่าเป็นหัวใจของรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน แม้ว่าจะผลกระทบกระเทือนถึงผลเสียในลักษณะที่ว่าพนักงานสอบสวนอาจใช้ความเป็นอิสระตามอำเภอใจ แต่มองได้ว่ามีผลดีมากกว่าผลเสียโดยได้สรรสร้างขึ้นเพื่อพิทักษ์รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ หรือรักษาความมั่นคงภายในรวมทั้งการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย หรือทำให้กฎหมายเป็นกฎหมายโดยการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและความสันติสุขของประชาชน ตลอดจนผดุงความยุติธรรมในเบื้องต้นแก่ประชาชนที่จะได้รับจากข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน

จึงขอกล่าวได้ว่าหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนอาจมีดังต่อไปนี้

1. การมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติว่าด้วยพนักงานสอบสวนได้กำหนดความเป็นอิสระของตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่
2. พนักงานสอบสวนมีองค์การควบคุมดูแลและบริหารงานบุคคลคือ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) ควบคุมพนักงานสอบสวนที่จะพิจารณาวินิจฉัย หรือทำการสอบสวนให้เป็นประโยชน์แก่คดีใดคดีหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเองหาได้ไม่
3. การสร้างหลักประกันโดยเริ่มต้นตั้งแต่การบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนชั้น และลงโทษตลอดจนคุณสมบัติให้มีความแน่นอนชัดเจนในทางกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวน
4. พนักงานสอบสวนมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติงานต้องปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายอื่นโดยมีกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนเป็นมาตรฐานแน่นอนสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ห้ามใช้วิธีพิจารณานอกเหนือกฎหมาย เพื่อเห็นแก่พวกพ้อง หรืออำนาจอื่นใดที่แทรกแซง

(3) คุณสมบัติของพนักงานสอบสวนที่มีสถานะเป็นอิสระ

บุคคลใดที่จะเข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานพนักงานสอบสวนสูงสุดจะต้องเป็นผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวน ต้องมีคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดเอาไว้ซึ่งกล่าวได้คือ

1. เป็นผู้ซึ่งมีคุณสมบัติทั่วไปที่กำหนดไว้ที่กำหนดไว้สำหรับผู้ที่ จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

2. สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางกฎหมาย หรือสอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) เทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางกฎหมายของไทย

3. สอบไล่ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา หรือผ่านหลักสูตรตามที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) กำหนดเอาไว้ ตัวอย่างเช่น หลักสูตรพนักงานสอบสวนที่มีระยะการศึกษอบรมหรือเรียนรู้อย่างน้อย 1 ปี และสอบผ่านตามหลักสูตรที่กำหนดไว้และมีการรับรองด้วยประกาศนียบัตรคุณวุฒิดังกล่าว โดยจัดการเรียนการสอนให้เทียบเคียงกับสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวอาจจัดตั้งขึ้นเป็นสถาบันศึกษาอบรมหลักสูตรเป็นการเฉพาะทางของพนักงานสอบสวน และให้เห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.)

ส่วนทางด้านในการประกอบอาชีพทางกฎหมาย หรือประสบการณ์การทำงานจะมีด้วยหรือไม่นั้นสุดแท้แต่จะพิจารณาถึงสภาพความเหมาะสมในยุคปัจจุบัน

ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) เป็นผู้กำหนดขึ้น และให้ใช้วิธีการคัดเลือกถึงความรู้ ความสามารถ หรือวิธีการประเมินความรู้ ความสามารถ จากผลงานของผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกด้วยก็ได้

เมื่อมีการคัดเลือกผ่านได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนผู้ช่วยก่อน ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ผบ.ตร.) เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้งโดยวิธีการคัดเลือกการทดสอบความรู้ ความชำนาญ หรือวิธีการสอบคัดเลือกด้วยการประเมินตามที่ได้กล่าวมา และให้นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้บังคับบัญชาการตำรวจแห่งชาติให้มีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้ช่วยเป็นพนักงานสอบสวนกล่าวได้ว่าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้ที่มีคุณสมบัติ และผ่านวิธีการคัดเลือกเพื่อได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนผู้ช่วยที่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน นายกรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้งผู้ซึ่งผ่านการคัดเลือกที่จะเป็นพนักงานสอบสวนโดยได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนด้วย รวมทั้งตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่มียศตั้งแต่พลตำรวจตรีขึ้นไปให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง แต่อำนาจคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ(ก.ตร.) ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน(ก.ตพ.) ที่เกี่ยวกับพนักงานสอบสวนตามกฎหมายนี้ เสนอบรรจุแต่งตั้งทั้งนี้ตามระดับตำแหน่งของพนักงานสอบสวน

นั้นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน(ก.ตพ.) กำหนดโดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(ก.พ.) โดยให้ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษที่จะได้รับเงินเพิ่มตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ อัตราเงินเพิ่มให้เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ในการกำหนดเงินเพิ่มพิเศษสำหรับตำแหน่งพนักงานสอบสวนที่ได้กล่าวมาแล้วอาจกำหนดให้แตกต่างกันโดยคำนึงถึงลักษณะและคุณภาพของงานก็ได้ ส่วนค่าใช้จ่ายสำหรับการสอบสวนและวิธีการเบิกทอดรองจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก่อนเริ่มปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนครั้งแรกพนักงานสอบสวนจะต้องสำเร็จการศึกษาอบรมหลักสูตรที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยอนุมัติของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน(ก.ตพ.) จัดให้มีขึ้น โดยให้คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) จัดให้มีการประเมินสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนโดยสม่ำเสมอ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) จะกำหนดเอาไว้ พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายต่างๆ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติทำหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการดำเนินการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนและปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามกฎหมาย ให้พนักงานสอบสวนที่เป็นข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องมีบัตรประจำตัวตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องทุกครั้ง

(4) พนักงานสอบสวนโดยบทบาททั่วไป

พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีกฎหมายว่าการปฏิบัติหน้าที่เป็นอิสระมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อตามที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ซึ่งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นต้องมีผลให้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง อีกทั้งบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย จะกระทำได้อันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนนี้ รวมถึงเสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ เสรีภาพในการติดต่อ

สื่อสาร เสรีภาพในการประกอบกิจการ การจับและคุมขังบุคคลใดๆ การออกหมายจับ หรือหมายขัง การค้นในที่ระโหฐาน การพิจารณาคำขอประกันผู้ต้องหาของกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในปัจจุบัน โดยได้บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ดังนั้นกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนบทบัญญัติที่วางหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวน โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ความหมายของคำว่า การสอบสวน ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้คำจำกัดความของคำว่าองค์การบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนคือ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ต.พ.) รวมทั้งให้ความหมายของผู้บังคับบัญชาโดยตรงของหน่วยงานพนักงานสอบสวน กล่าวคือพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้า พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าสูงสุดคือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่เป็นหัวหน้าสูงสุดของตำรวจทุก อีกทั้งให้ความหมายของคำว่าข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่สืบสวนและสอบสวนคดีอาญา และมีอำนาจหน้าที่ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นๆที่เป็นอำนาจหน้าที่ว่าด้วยพนักงานสอบสวน

(5) อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่เป็นอิสระ

การดำเนินคดีทางอาญาที่จะต้องสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนมีบทบาทหน้าที่ที่เป็นอิสระมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนความผิดอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร อำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนในการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญานั้น นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติว่าด้วยพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับอำนาจสอบสวน ยังให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นว่าด้วยอำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวน เมื่อมีคดีเกิดขึ้นให้พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าประจำหน่วยงานพนักงานสอบสวนนั้น มอบหมายแต่งตั้งให้พนักงานสอบสวนคนใดคนหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดี หรืออาจมอบให้เป็นเจ้าของสำนวนคดีในกรณีที่มีการจัดแบ่งพนักงานสอบสวนออกตามความเชี่ยวชาญในประเภท หรือสำนวนคดีด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะ ให้แต่งตั้งพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีให้ตรงกับความเชี่ยวชาญที่จัดแบ่งไว้ หรือในกรณีที่มีการแบ่งความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนออกตามเขตพื้นที่ให้แต่งตั้งพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีให้สอดคล้องกับการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบนั้น อาจจะเว้นแต่ว่าพนักงานสอบสวนที่พึงได้รับการแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวว่าเป็นเจ้าของสำนวนคดีมีสำนวนคดีค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งหากแต่งตั้งให้เป็นเจ้าของสำนวนคดีจะทำให้การ

สอบสวนล่าช้า หรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเป็นกรณีที่จะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนผู้นั้น ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนจะแต่งตั้งพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีตามที่เห็นสมควรได้

เมื่อได้มีการแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้ใดเป็นพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีแล้ว ห้ามมิให้มีการเรียกคืนสำนวนคดี หรือโอนสำนวนคดี เว้นแต่เป็นการโอนสำนวนคดีตามที่ระเบียบของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน(ก.ตพ.) จะกำหนดเอาไว้ หรือตามที่กฎหมายกำหนด หรือเมื่อมีการคัดค้านพนักงานสอบสวน ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายพิจารณาแล้วเห็นว่าคำคัดค้านนั้นมีมูล หรือพนักงานสอบสวนคนใดคนหนึ่งมีสำนวนค้างการสอบสวนและพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจทำให้การสอบสวนล่าช้าและได้ขอสละสำนวนคดีที่ตนเป็นเจ้าของสำนวนคดีอยู่ ก็มีคำสั่งหรือระเบียบให้เรียกคืนสำนวนคดี หรือโอนสำนวนคดีตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นต้องแสดงเหตุผลไว้ในคำสั่งหรือระเบียบด้วย ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนที่มีความยุ่งยากซับซ้อนอย่างมาก หรือที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะเป็นกรณีพิเศษ หรือเพื่อประโยชน์ในการประสานงานด้านการสั่งคดีกับพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนอาจเสนอให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนแต่งตั้งผู้ซึ่งมีประสบการณ์ หรือความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับคดีบางคดีนั้น หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีเป็นที่ปรึกษาทางคดีสำหรับคดีดังกล่าวก็ได้ ในหลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาแต่งตั้ง คุณสมบัติและการให้คำปรึกษาของผู้ซึ่งที่มาเป็นผู้ปรึกษาคดีบางคดีให้เป็นไปตามที่ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวน โดยอนุมัติของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) ประกาศกำหนด และให้ที่ปรึกษาคดีของพนักงานสอบสวนได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนด

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับดำเนินการสอบสวนคดีทางอาญา ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติว่าด้วยพนักงานสอบสวนนี้ หรือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่น เมื่อพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วให้ดำเนินการเสนอความเห็นและสำนวนคดีต่อพนักงานอัยการตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

จากการศึกษาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน จะพบว่าบทบาทของพนักงานสอบสวนมีการแทรกแซงจากอำนาจอื่นๆ ได้ในการดำเนินคดีทางอาญา พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีหลักประกันความเป็นอิสระ แต่ในอดีตที่ผ่านมาการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมีปัญหาหลายประการ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการแทรกแซงทั้งภารกิจหน้าที่และการบริหารงาน

บุคคลของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงควรมีมาตรการป้องกันการแทรกแซง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายในโลกยุคปัจจุบันที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยี ตลอดจนเจตนารมณ์ของกฎหมายในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้มีอำนาจใดๆ แทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน รวมถึงคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน(ก.ตพ.) ซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน ให้พ้นจากการแทรกแซงของฝ่ายทางการเมือง ฝ่ายบริหารอื่นๆ พนักงานสอบสวนควรได้รับการยกสถานะให้เป็นอิสระ ให้สอดคล้องกับองค์กรอัยการ และบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

จากรูปแบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนที่ได้เสนอเพื่อให้เป็นหลักประกันความเป็นอิสระทางกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมที่สุด เพราะในอดีตและปัจจุบันนี้การบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนตกอยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของข้าราชการฝ่ายการเมืองตลอดเวลา ซึ่งเป็นรูปแบบในทางกฎหมายที่สามารถเข้ามาแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้เพื่อประโยชน์ได้เสียของอำนาจแทรกแซงนั้น ตามรูปแบบโครงสร้างของพนักงานสอบสวนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และการบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวน ไม่อาจถูกแทรกแซงทางการเมือง และไม่ถูกครอบงำจากผู้บังคับบัญชาประจำได้ง่าย จึงเป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ และทำให้หน่วยงานพนักงานสอบสวนสามารถรับผิดชอบงานสอบสวนต่อประชาชนด้วยความยุติธรรม แต่หากว่าไม่สามารถจัดมาตรการป้องกันการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้ ปัญหาอันว्यความยุติธรรมเบื้องต้นของการปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรมย่อมเกิดความไม่ยุติธรรมและความลำเอียงได้ง่าย การกำหนดมาตรการให้เป็นหลักประกันความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนในรูปแบบใดๆ ก็ตามก็จะต้องให้สอดคล้องกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน อีกทั้งโดยให้เป็นรูปแบบเทียบเคียงกับรูปแบบพนักงานอัยการ ซึ่งจะต้องมีความเป็นอิสระในการดำเนินคดีทางอาญาด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน มีต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาหากการดำเนินการนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด เพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงอันจำเป็นต่อการพิสูจน์ความผิดและกระทำภายใต้กรอบของกฎหมาย รวมทั้งห้ามมิให้พนักงานสอบสวนบุคคลใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลที่ได้มาเนื่องจากการดำเนินคดีการสอบสวนตลอดมา และกระทำการสอบสวนด้วยอำนาจหน้าที่อย่างเที่ยงธรรม ห้ามมิให้เกิดการเอนเอียงในรูปคดีไม่ว่าด้วยปัจจัยด้านเหตุผลใดก็ตาม เว้นแต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ หรือตามกฎหมาย หรือตามคำสั่งศาล เมื่อพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ให้ดำเนินการเสนอความเห็นและสำนวนคดีต่อ

พนักงานอัยการประจำในเขตอำนาจหน้าที่ที่คดีเกิดขึ้นเพื่อให้เป็นผู้พิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีชั้นต่อไป หากว่าพนักงานสอบสวนบุคคลใดได้กระทำการฝ่าฝืนการกระทำดังกล่าวเป็นการเสียหายแก่รูปคดี หรือเป็นไปในทางไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมในการสอบสวนดำเนินคดีด้วยอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแล้วยอมมีบทลงโทษแก่พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีด้วยเช่นกัน ฉะนั้นด้วยอำนาจหน้าที่ที่จะมีความเป็นอิสระแล้วก็ย่อมหมายความว่า จะต้องมีทบบังคับ หรือควบคุมแก่พนักงานสอบสวนเพื่อมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่เอารัดเอาเปรียบ หรือไม่เที่ยงตรงต่อรูปสำนวนคดีตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จึงเป็นบทบัญญัติที่พนักงานสอบสวนเองจะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่งเพื่อดำเนินการสอบสวนไปอย่างละเอียดและรอบคอบด้วยบทบาทที่กฎหมายกำหนดเอาไว้

6.2 ข้อเสนอแนะ

พนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรได้รับหลักประกันให้เป็นอิสระด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติซึ่งอาจได้คือ

1. พนักงานสอบสวนมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับสอบสวนคดีให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติและกฎหมายอื่น

2. ให้มีองค์กรบริหารงานบุคคลของพนักงานสอบสวนคือ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) เป็นผู้ควบคุมดูแลที่เกี่ยวกับพนักงานสอบสวน ที่มีคณะกรรมการประกอบด้วย

- ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง
- เลขานุการสำนักงานข้าราชการพลเรือนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
- อัยการสูงสุดหรือตัวแทนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

- พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในระดับรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ซึ่งเป็นหรือเคยเป็นพนักงานสอบสวน และมียศตั้งแต่พลตำรวจตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยได้รับเลือกจากพนักงานสอบสวนในระดับยศพันตำรวจโท หรือเทียบเท่าขึ้นไป ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง มีวาระดำรงตำแหน่ง 2 ปี แต่ดำรงตำแหน่งไม่เกิน 2 วาระ

3. การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาตำรวจฝ่ายอื่น การจ่ายสำนวนคดีให้พนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด การเรียกคืนสำนวนคดี หรือการโอนสำนวนคดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดเอาไว้

4. การย้ายพนักงานสอบสวนไปดำรงตำแหน่งอื่นอันมิใช่การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น หรือย้ายประจำปี หรือเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินทางวินัย หรือเป็นกรณีตกเป็นเป็นจำเลย ในคดีอาญาที่ศาลมีคำสั่งประทับฟ้อง หรือมีคำสั่งไม่เลื่อนชั้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวน หรือมีคำสั่งลงโทษวินัยพนักงานสอบสวน ให้ผู้บังคับบัญชาส่งความเห็นไปยังคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนว่าคำสั่งถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่ โดยให้แสดงเหตุผลในการออกคำสั่งด้วย

5. คุณสมบัติของพนักงานสอบสวนบุคคลใดเป็นพนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้สมัครคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวน ต้องมีคุณสมบัติคือ

- เป็นผู้ซึ่งมีคุณสมบัติทั่วไปที่กำหนดไว้สำหรับผู้ที่ จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน
- สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางกฎหมาย หรือสอบไล่ได้ปริญญา หรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) เทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางกฎหมายของไทย
- สอบไล่ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา หรือหลักสูตรพนักงานสอบสวนที่มีระยะการศึกษาระยะอย่างน้อย 1 ปี และสอบผ่านตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ซึ่งหลักสูตรจัดตั้งขึ้นเป็นสถาบันศึกษาอบรมหลักสูตรเฉพาะทางของพนักงานสอบสวน และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน
- การประกอบอาชีพทางกฎหมาย หรือประสบการณ์การทำงานจะมีด้วยหรือไม่ สุดแต่จะพิจารณาถึงสภาพความเหมาะสมในยุคนปัจจุบัน
- หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.) เป็นผู้กำหนด

6. บุคคลคัดเลือกผ่านรับการบรรจุเป็นพนักงานสอบสวนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวนผู้ช่วยก่อน ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง และให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้สั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้ช่วยผู้ซึ่งผ่านการคัดเลือกเป็นพนักงานสอบสวนโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.)

7. การแต่งตั้งพลตำรวจตรีขึ้นไปที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง แต่อำนาจคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ให้เป็นอำนาจคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน (ก.ตพ.)

8. ตำแหน่งพนักงานสอบสวนเป็นตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษที่จะได้รับเงินเพิ่มตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ อัตราเงินเพิ่มให้เป็นไปตามคณะรัฐมนตรีกำหนด การกำหนดเงินเพิ่มพิเศษสำหรับพนักงานสอบสวนอาจกำหนดให้แตกต่างกันโดยคำนึงถึงลักษณะและคุณภาพของงานก็ได้ ค่าใช้จ่ายสำหรับการสอบสวนและวิธีการเบิกทอดรองจ่ายให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวน(ก.ตพ.)

9. ให้พนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าประจำหน่วยงานพนักงานสอบสวนนั้น มอบหมายแต่งตั้งให้พนักงานสอบสวนคนใดคนหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดี หรืออาจมอบให้เป็นเจ้าของสำนวนคดี ในกรณีที่มีการจัดแบ่งพนักงานสอบสวนออกตามความเชี่ยวชาญในประเภท หรือสำนวนคดีด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะ ให้แต่งตั้งพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีให้ตรงกับความเชี่ยวชาญที่จัดแบ่งไว้ หรือในกรณีที่มีการแบ่งความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนออกตามเขตพื้นที่ให้แต่งตั้งพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีให้สอดคล้องกับการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบนั้น อาจจะเว้นแต่ว่าพนักงานสอบสวนที่พึงได้รับการแต่งตั้งตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวเป็นเจ้าของสำนวนคดีมีสำนวนคดีค้างการพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งหากแต่งตั้งให้เป็นเจ้าของสำนวนคดีจะทำให้การสอบสวนล่าช้า หรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเป็นกรณีที่จะกระทบกระเทือนต่อความยุติธรรมในการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนผู้นั้น ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนจะแต่งตั้งพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีตามที่เห็นสมควรได้

10. การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับดำเนินการสอบสวนคดีทางอาญา ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติว่าด้วยพนักงานสอบสวนนี้ หรือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่น เมื่อพนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนคดีเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วให้ดำเนินการเสนอความเห็นและสำนวนคดีต่อพนักงานอัยการตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

สุดท้ายนี้ขอเสนออีกว่าการสอบสวนดำเนินคดีทางอาญาของพนักงานสอบสวนในระดับเบื้องต้นเพื่อความเป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว ควรจะให้อำนาจพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีเล็กๆน้อยๆ ที่ผู้ต้องหาไร้สารภาพ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และมีหน้าที่สืบสวนสอบสวน จับกุมผู้กระทำความผิด รวมทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทราบข้อเท็จจริงทั้งหมด

เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อจะใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป ในระหว่างการสอบสวนของตำรวจจะมีสิทธิไต่ถามบุคคลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นต้องสงสัยหรือไม่ก็ตาม จะได้ข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดแล้ว จึงจะนำตัวผู้ต้องหาที่จับกุมพร้อมสำนวนคดีไปฟ้องยังศาล ซึ่งเป็นคดีที่มีข้อเท็จจริงไม่ซับซ้อน ตำรวจก็น่าจะดำเนินคดีนั้นเสียเองได้ เพื่อเป็นการลดขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมและยังเพิ่มอำนาจความยุติธรรมที่รวดเร็วให้เกิดแก่ประชาชนอีกด้วย โดยจะต้องตามเจตนารมย์รัฐธรรมนูญที่ว่าด้วย ความสะดวก ความรวดเร็ว และเป็นธรรม ในการนำคดีเล็กน้อย หรือคดีที่ไม่มีความยุ่งยากมากนัก ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเป็นผู้ฟ้องคดีต่อศาลและนำตัวส่งฟ้องต่อศาลเองได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องส่งสำนวนคดีไปยังอัยการอีก จึงเป็นการลดขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมให้สั้นลงคือเป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนฟ้องคดีต่อศาลแทนพนักงานอัยการได้นั่นเอง โดยใช้วิธีการกล่าวหาแล้วเรียกพยานมาให้เล่าเหตุการณ์แห่งคดีเองและอาจซักถามบางประการเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงทั้งหลายโดยปรากฏแก่ศาลเพื่อจะมีคำพิพากษาของศาล

ดังนั้นถ้าหากว่าประเทศไทยมีการทำความผิดขึ้นเป็นคดีที่ไม่มีความยุ่งยากมากนัก อย่างเช่น คดีลักลอบเล่นการพนัน คดีทำร้ายร่างกายธรรมดา คดีจราจร เป็นต้น และผู้ต้องหาที่ยอมรับสารภาพก็ทำการสอบสวนเพื่อรวบรวมข้อมูลแห่งคดีทั้งหมดเพื่อประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาแล้วก็นำตัวส่งฟ้องศาลเพื่อฟ้องคดีดังกล่าวได้เอง โดยเป็นทำคำฟ้องโดยวาจาเช่นเดียวกับพนักงานอัยการฟ้องวาจาต่อศาล ในคดีที่รับสารภาพในเล็กน้อยๆ ที่ไม่มีความยุ่งยาก ก็คือเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมเกิดขึ้นแก่ประชาชน และเพื่อลดปัญหาความยุ่งยากในระบบขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องทำสำนวนคดีและมีความเห็นไปยังอัยการ เมื่ออัยการรับสำนวนคดีพร้อมตัวก็จะฟ้องด้วยวาจายังศาลเช่นกันอยู่ดี ตรงนี้น่าเป็นการลดขั้นตอนลงมาได้ เพื่อจะไม่ให้เกิดความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมแล้วควรที่จะให้ตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีผู้ต้องหาที่ไม่มีความยุ่งยากต่อศาลได้เลยเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเอง และกระบวนการยุติธรรม

เพราะฉะนั้นจึงขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการส่งสำนวนคดีเล็กน้อยๆ หรือคดีมีโนสาเหี่ยวไปยังอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และควรจะนำเรื่องการสอบสวนในคดีดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยพนักงานสอบสวนหรือพระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนที่กำลังจะมีขึ้นด้วยเช่นกัน และอีกอย่างหนึ่งว่าถ้าหากว่ากฎหมายที่ได้ทำการวิจัยครั้งนี้เป็นจริง จึงควรต้องมีคณะกรรมการคณะหนึ่งได้แต่งตั้งขึ้นมาเป็นองค์คณะจำนวนประมาณ 5 - 6 คน เพื่อจะให้มียุติอำนาจหน้าที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษา

หรือในด้านที่เกี่ยวกับการสอบสวนที่มีปัญหาและข้อขัดแย้งกันในระหว่างหน่วยงานของรัฐต่างๆ หรือแม้กระทั่งวินัยคดีที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาเป็นบทเรียนและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคราวต่อไปอีกด้วย ตลอดจนควบคุมหรือตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจฝ่ายพนักงานสอบสวนอีกเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

DRPU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กวีติ บุญเจือ. ชุดพื้นฐานปรัชญาจริยธรรมสำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

กองบัญชาการศึกษาราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. คู่มือตำรวจหลักสูตรการสืบสวน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2544.

ดร.ณ โสภิตพันธุ์. การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรวมคำแหง, 2539.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. คำอธิบายกฎหมายมหาชน (เล่ม 3) ที่มาและนิติวิธี. พิมพ์ครั้งแรก กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538.

ประเสริฐ บุญรินทร์ และคณะ. ระบบตำรวจนานาชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, 2524.

ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ : คู่มือเสริมสร้างความก้าวหน้าของตำรวจ. ม.ป.ส, 2523.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. ตำรวจญี่ปุ่นจากทรรศนะไทยในอดีตจวบจนปัจจุบัน. เอกสารประกอบการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2526.

----- . อุคมคติและจริยธรรมตำรวจ หลักการและประสบการณ์. กรุงเทพฯ : สหายบล็อกและการพิมพ์, 2523.

ไพรัช พงษ์เจริญ. ตำรวจไทยในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2540.

พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์. **ความรู้เบื้องต้นการปฏิบัติงานสายตรวจ RATROT PROCEDURE**
พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วันใหม่, 2537.

โกคิน พลกุล และชาญชัย แสงศักดิ์. **กฎหมายมหาชนกับการปฏิรูประบบราชการในยุค
โลกาภิวัตน์**. พิมพ์ครั้งแรก. , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541.

โกคิน พลกุล. **หลักกฎหมายมหาชน (เล่ม 1)**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติ
ธรรม, 2541.

มานิตย์ จุมปา. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2540)**. พิมพ์
ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541.

วิชาญ จำปีศรี. **ลักษณะวิชา การสืบสวน – สอบสวน**. วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2541.

วิชา มหาคุณ. **การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณ
การ, 2527.

----- . **ศาลยุติธรรมและอิสระแห่งตุลาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
วิญญูชน จำกัด, 2536.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชน**. พิมพ์ครั้งแรก.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. **รวมคำบรรยายหลักวิชาชีพนักกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.

สมพร พรหมนิตาธร. **คู่มือพนักงานสอบสวน ฉบับทำงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนัก
พิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2540.

สง่า ดวงอัมพร และคณะ. กฎหมายว่าด้วยการสืบสวนและสอบสวน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526.

มานิจ ชุมสาย. ตำรวจเยอรมัน. เอกสารทางวิชาการ. ม.ป.ส, (เอกสารอัดสำเนา) 2498.

เมธา วาดีเจริญ. บทบาทของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2539.

วารสารและเอกสารอื่นๆ

กรมตำรวจ. "แบ่งองค์ประกอบโครงสร้างจริยธรรม." หนังสือสวนราชการ. ตามคำสั่ง ตร. ที่
1388 /2525 ลงวันที่ 24 กันยายน 2525.

----- . "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540." หนังสือราชการ. ที่ 0606.6/14311
2 ต.ค.2540.

----- . "ผลการประชุมเชิงปฏิบัติ การพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ." หนังสือสวนราชการ
การ. สำนักงานแผนและนโยบาย (ด้านที่สุด) ที่ 0007.22/2082 ลงวันที่ 25 มิถุนายน
2544.

จรัญ ภักดีธนากุล. "ข้อพิจารณาเบื้องต้นในการใช้ดุลพินิจของศาล." เอกสารส่งเสริมวิชาการ
ตำรวจ. ปีที่ 32, ตุลาคม 2539.

ชนะ ลิมประเสริฐ. "การใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่กับความรับผิดชอบทางอาญา."
เอกสารส่งเสริมวิชาการ ตำรวจ. ปีที่ 33, ตุลาคม 2540.

ชาญชิต เพ็ญเลิศ. "โรงพักเพื่อประชาชนและบทบาทของตำรวจในการอำนวยความสะดวกแก่
ประชาชนตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540." เอกสารส่งเสริม
วิชาการตำรวจ. ฉบับพิเศษ, ธันวาคม 2542.

ชาญชิต เพียรเลิศ. " บทบาทของตำรวจในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตามแนวทางรัฐ
ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. " เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ. ฉบับ
พิเศษ, ธันวาคม 2543.

ดร.ณ ใสติพันธ์ และคณะทำงานที่ปรึกษากฎหมายกรมตำรวจ. "กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
เปรียบเทียบ (ตำรวจ อัยการ ศาล กับการสอบสวนคดีอาญา). " สัมมนา. กรุงเทพฯ :
โรงแรมแอมบาสเดอร์, กันยายน 2538.

ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย. "ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 12 แก้ไข
เพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.
ข้อ 4 และคำสั่งกรมตำรวจที่ 960 / 2537 เรื่อง มาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่ง
รัดการสอบสวนคดีอาญา. " หนังสือราชการ,

ตำรวจเก่า. " ปัญหาบริหารงานสอบสวน. " เอกสารส่งเสริมวิชาการ ตำรวจ. ปีที่ 32, ตุลาคม
2537.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. " อำนาจความยุติธรรมแก่ประชาชนในหน้าที่พนักงานสอบสวนตามแนวทาง
รัฐธรรมนูญปัจจุบัน. " เอกสารส่งเสริมวิชาการ ตำรวจ. ฉบับพิเศษ, มีนาคม 2542.

ประพันธ์ นัยโกวิท. "แนวทางปฏิบัติสำหรับบทบาทของอัยการ. " วารสารอัยการ. ปีที่ 15,
กรกฎาคม 2535.

ประเทือง อรุณวารี. " ความเป็นธรรมในการฟ้องคดีอาญา. " เอกสารวิจัย. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่น 15. ม.ป.ศ., ม.ป.ป.

ประธาน วัฒนวาณิชย์. " กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ (ตำรวจ อัยการ ศาล กับการ
สอบสวนคดีอาญา). " การสัมมนา. กรุงเทพฯ : โรงแรม ไชยวินทาวเวอร์ ,
กันยายน 2538.

ประกาศกรมตำรวจ. "ให้ใช้แผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2540-2544). " ลง 30 กย. 39 และแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540-2544). **หนังสือราชการ.**

ประกาศสำนักกำลังพลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. "รับสมัครสอบแข่งขันและคัดเลือกด้วยวิธีสอบ เพื่อบรรจุและแต่งตั้งเข้ารับราชการตำรวจ พ.ศ. 2543." **หนังสือราชการ.**

แผนกรมตำรวจแม่บท. เอกสารราชการ. ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2540 - 2544).

มีชัย ฤชุพันธ์. บทความ " กระบวนการยุติธรรม. " **มติชนรายวัน.** 24, 16 กันยายน พ.ศ. 2544.

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์.บทความ" กระบวนการยุติธรรม."**มติชนรายวัน.**24,16 กันยายน พ.ศ. 2544.

วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. " เรื่อง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ (ตำรวจ อัยการ ศาล กับการสอบสวนคดีอาญา). " **การสัมมนา.** กรุงเทพฯ ฯ : โรงแรม ไช ทวินทาวเวอร์, กันยายน 2538.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. "สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการแนวทางการพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. " **รายงานการประชุม,** 22 มิถุนายน 2544.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับหลักสูตรจริยธรรมศาสตรศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. "จริยธรรมในวิชาชีพตำรวจ. " **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนารายงานทางวิชาการ,** 26- 27 มีนาคม 2541.

สกล สกลเดช. " ความยุติธรรม (Justice). " **วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาธิราช.** ปีที่ 13, มิถุนายน 2544.

สมบัติ เดียววิเศษ.บทความ" กระบวนการยุติธรรม. " **มติชนรายวัน.** 24,16 กันยายน พ.ศ. 2544.

สันติ เสนะวงค์ และคณะ. " ทบวงตำรวจแห่งชาติญี่ปุ่น. " **รายงานการประชุมสัมมนา.** สำนักงานแผนงานและงบประมาณ กรมตำรวจ, 2536.

อานันต์ ปันยารชุน. " สิทธิเสรีภาพของประชาชนกับกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน.
" เอกสารส่งเสริมวิชาการ ตำรวจ. ฉบับพิเศษ, 11 มีนาคม 2542.

วิทยานิพนธ์

กิตติพงศ์ สระวาสี. " ผู้ว่าราชการจังหวัด; การสอบสวนคดีอาญา. " วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์
มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ชัช เหยียบทอง. " การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีการปรับปรุงโครงสร้างการ
บริหารงานตำรวจ. " วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2543.

ชัยวัฒน์ หิรัญบุรณะ. " ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาลใน
ด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี
ประชาชนที่ผ่านการฝึกหลักสูตรการยิงปืนพก. " วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

ดร.ณ โสทธิพันธ์. " ประเภทผู้นำของพนักงานอัยการกับทัศนคติที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม. "
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526.

ธำรงค์ศักดิ์ หงษ์ขุนทด. " บทบาทฝ่ายตุลาการในประเทศไทย. " วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์
มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

นิรุติ พัฒนรัฐ. " ความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนระดับรองสารวัตรในกองปราบปรามที่มีต่อ
ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่. " วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา
ประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

พินิจ อุสาโห. " การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับสถาบันการศึกษา ก่อนประจำการ
ของกรมตำรวจ. " วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ไพฑูรย์ ชัมภรัตน์. " การปฏิรูปองค์กรในกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีกรมอัยการ. " วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

มานิตย์ สุธาพร. " การคัดเลือกและฝึกอบรมผู้พิพากษาในประเทศไทย. " วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

สมชาย เก้านพรัตน์. " โครงสร้างองค์การบริหารงานบุคคลของข้าราชการอัยการประเทศไทย. " วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

อภิชาติ เกษะรักษ์. "ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงาน กำลังขวัญ และผลการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ระดับรองสารวัตรสอบสวนในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2539.

กฎหมาย

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 และร่างพระบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ..

พระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2498

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2521

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.....

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534

ภาษาอังกฤษ

Books

Duffee ,David . **Federick Husspy and John Rame** . s.l, 1979 .

J. Edgar ,Hoover. **Should You Go Into Law Enforcement**. New York : New York Life Insurance Co., 1961.

John Stewart ,Robert. **Public Participation in Criminal Justice**. At Kamolthip Ball Room. Bangkok Metropolitan : Siam City Hotel , 1999.

O.W. Wilson. **Police Administration**. 2nd. ed. New York : McGraw – Hill Book Company. Inc,1963.

P. Kenney , John . **Police Administration**. Springfield . Bellinai : Charles C. Thomas, 1975.

T.J, Quigley Chief Superintendent. **“Officer in charge of Drug Enforcement Branch RCMP Canada”**. Enhancing justice in Criminal Investigation of RCMP. Seminar Program . Bangkok : Metropolitan, March 1999.

V.A. Leonard. **Police Organization and Management**. Washington : The Brooklyn Foundation Press , 1964.

Draft

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

คุณธรรมและมโนธรรม ซึ่งจะต้องมีอยู่ในจิตใจ

1. มีใจเที่ยงธรรมไม่เอนเอียง
2. สุจริตในการปฏิบัติ ไม่หวังลาภสักการะเป็นที่ตั้ง
3. มีมนุษยธรรมในจิตใจ
4. มีจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ
5. มีวิญญูณของการเป็นพนักงานสอบสวนอาชีพที่แท้จริง

อุดมคติของตำรวจ

เคารพเชื้อเพื่อต่อหน้าที่
 กรุณาปราณีต่อประชาชน
 อดทนต่อความเจ็บใจ
 ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก
 ไม่มักมากในลาภผล
 บำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน
 ดำรงตนในยุติธรรม
 กระทำการด้วยปัญญา
 รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต

แหล่งที่มา ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ว่าด้วยลักษณะที่ 1 ความประพฤติและระเบียบวินัย

ภาคผนวก ข

ข้อควรปฏิบัติของพนักงานสอบสวนที่ดี

จรรยาบรรณพนักงานสอบสวน

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี บทที่ 1 ลักษณะที่ 8 ข้อ 208 กำหนดว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีหน้าที่ในการสอบสวน อำนาจความยุติธรรมทางอาญาให้คู่กรณี จึงต้องมีคุณธรรม และจรรยาบรรณสูงเป็นพิเศษโดยต้องทำใจเป็นกลาง ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ต้องการแต่ความจริงบริสุทธิ์เท่านั้น การซักถามจะต้องระวังอย่าให้เป็นคำถามซึ่งนำไปให้ผู้ให้ถ้อยคำคล้อยตาม หรือชี้ช่องอย่างใดอย่างหนึ่งในเวลาถาม ด้วยเหตุนี้พนักงานสอบสวนจึงพึงต้องมีจรรยาบรรณเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย

1. พนักงานสอบสวน พึงยึดถืออุดมคติของตำรวจโดยเคร่งครัด
2. พนักงานสอบสวนพึงระลึกถึงสิทธิ์และเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ
3. พนักงานสอบสวนพึงอำนาจความยุติธรรมแต่คู่กรณีอย่างสม่ำเสมอโดยถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรม
4. พนักงานสอบสวน พึงเต็มใจรับแจ้งความ แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงแห่งคดี
5. พนักงานสอบสวน พึงวิเคราะห์ข้อเท็จจริงให้ได้เหตุผลอันน่าเชื่อว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดก่อนมีการแจ้งข้อกล่าวหาจับกุมดำเนินคดี และให้คำนิ่งถึงสิทธิ์การปล่อยชั่วคราวด้วย
6. พนักงานสอบสวน พึงให้ความสำคัญและให้ความคุ้มครองต่อพยานในคดีอาญา
7. พนักงานสอบสวน พึงรักษาความลับในการสอบสวน
8. พนักงานสอบสวน พึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวนและอุทิศหาพยายาม

ภาคผนวก ค

ผู้คัดเลือกด้วยวิธีสอบได้ต้องปราศจากโรคหรืออาการ ดังต่อไปนี้

1. โรคตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง คือ
 - 1.1 โรคเรื้อน
 - 1.2 วัณโรคในระยะอันตราย
 - 1.3 โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม
 - 1.4 โรคยาเสพติดให้โทษอย่างร้ายแรง
 - 1.5 โรคพิษสุราเรื้อรัง
- 2 โรคหัวใจ
3. โรคหืด
4. พุดตืดอ่าง
5. โรคผิวหนังเป็นที่รังเกียจแก่ผู้อื่น
6. โรคคุดทะราดหรือรोगพื้น
7. การโรคที่ปรากฏอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง
8. ร่างกาย विकल्प
9. กล่อนน้ำหรือไส้เลื่อน
10. สายตาผิดปกติ ซึ่งตรวจแบบเส้นเลน (ปกติ 6/6)
11. ตาบอดสี
12. โรคที่เปลือกตา ซึ่งปรากฏเป็นเม็ดผื่นตามเปลือกตาภายใน
13. หูหนวกหรือไม่ได้ยินตามปกติพิศข้างใดข้างหนึ่ง
14. ฟันเสียเป็นส่วนมาก ซึ่งขัดต่อการเคี้ยวอาหาร หรือไม่มีฟันเกินกว่า 5 ซี่ เว้นแต่ใส่ฟันปลอมแทนที่เรียบร้อยแล้ว
15. โรคเหงือกอักเสบเป็นหนองเรื้อรังทั้งปาก
16. โรคหรืออาการใด ซึ่งคณะกรรมการแพทย์ โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานแพทย์ใหญ่เห็นว่าไม่ควรเป็นตำรวจ

17. แผลเป็น ไข่ ปาน รอยสัก หูด หรือซีสต์ ที่ส่วนต่างๆ ของร่างกายซึ่งมีขนาดใหญ่หรือมากจน แลดูน่าเกลียด

หมายเหตุ ข้าราชการตำรวจที่สมัคร ได้รับการยกเว้นการขาดคุณสมบัติ ข้อ 10 สายตามืด ปกติ ซึ่งตรวจแบบเส้นเลน (ปกติ 6/6)โดยเมื่อสวมแว่นแล้วสามารถมองเห็นได้ตามปกติ

ภาคผนวก ง

ปริญญาทางสังคมศาสตร์ที่ ก.ตร.กำหนด ได้แก่ปริญญาทาง

- การศึกษา	- ครุศาสตร์
- นิติศาสตร์	- รัฐศาสตร์
- รัฐประศาสนศาสตร์ หรือบริหารรัฐกิจ	- สังคมวิทยา
- มานุษยวิทยา	- สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
- เศรษฐศาสตร์	- พานิชยศาสตร์
- การบัญชี	- อักษรหรือภาษาศาสตร์
- ภูมิศาสตร์	- ศิลปศาสตร์ (สาขาทั่วไป)
- วารสารศาสตร์ หรือนิเทศศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชน	- การธนาคาร
- อาชีววิทยา	- ทัศนวิทยา
- บริหารธุรกิจ	- จิตวิทยา
- ประวัติศาสตร์	- โบราณคดี
- โภชนศาสตร์	- สถิติ
- ปรัชญา	- บรรณารักษศาสตร์
- พัฒนชุมชน	- คหกรรมศาสตร์

หมายเหตุ ปริญญา ทางสังคมศาสตร์ ในกรณีที่ ก. ตร. ไม่กำหนด ให้เป็นไปตามที่ ก.พ. กำหนด

ภาคผนวก จ

หลักสูตรการคัดเลือกด้วยวิธีสอบ

ก. ภาคความรู้ทั่วไป

ให้ทดสอบความรู้ความสามารถดังต่อไปนี้โดยวิธีสอบข้อเขียน โดยคำนึงถึงระดับความรู้ความสามารถที่ต้องการของตำแหน่งที่จะบรรจุและแต่ง

1. ความสามารถทั่วไป

ให้ทดสอบความสามารถในการคิดหาเหตุผล โดยใช้ข้อมูลหรือปัญหาทางสังคมหรือทางคณิตศาสตร์ หรือทางอื่นที่เหมาะสมแก่การทดสอบความสามารถดังกล่าวทางใดทางหนึ่งหรือหลายทางก็ได้ ทั้งนี้ เมื่อจะใช้ข้อมูลหรือปัญหาทางใดทดสอบความสามารถในการคิดหาเหตุผล ให้ระบุไว้ในประกาศรับสมัครสอบด้วย

2. ภาษาไทย

ให้ทดสอบความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาไทย

ข. ภาคความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่ง

ให้ทดสอบความรู้ความสามารถในทางที่จะใช้ในการปฏิบัติงานในตำแหน่งที่จะบรรจุและแต่งตั้งโดยวิธีสอบข้อเขียน หรือให้ทดสอบปฏิบัติงาน หรือวิธีอื่นวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีก็ได้ตามความเหมาะสม

สำหรับการทดสอบภาคความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่งนี้ ผู้ดำเนินการสอบ จะกำหนดให้ยกเว้นไม่ต้องสอบในกรณีที่เป็นการสอบเพื่อบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้ารับการศึกษาในสำนักศึกษาของกรมตำรวจก็ได้

ค. ภาคความเหมาะสมกับตำแหน่ง

ให้ประเมินบุคคลเพื่อพิจารณาความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่จะบรรจุและแต่งตั้งจากการสัมภาษณ์หรือการทดสอบทางกายภาพ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ท่วงทีวาจา อุปนิสัย อารมณ์ ทัศนคติ เชื้อชาติ ปัญญา บุคลิกภาพ อย่างอื่น ความพร้อมหรือความสมบูรณ์ทางร่างกาย เป็นต้น

ภาคผนวก จ

หลักสูตรการสอบแข่งขัน

ก. ภาคความรู้ทั่วไป

ให้ทดสอบความรู้ความสามารถดังต่อไปนี้โดยวิธีสอบข้อเขียน โดยคำนึงถึงระดับความรู้ความสามารถที่ต้องการของตำแหน่งที่จะบรรจุและแต่ง

2. ความสามารถทั่วไป

ให้ทดสอบความสามารถในการคิดหาเหตุผล โดยใช้ข้อมูลหรือปัญหาทางสังคมหรือทางคณิตศาสตร์ หรือทางอื่นที่เหมาะสมแก่การทดสอบความสามารถดังกล่าวทางใดทางหนึ่งหรือหลายทางก็ได้ ทั้งนี้ เมื่อจะใช้ข้อมูลหรือปัญหาทางใดทดสอบความสามารถในการคิดหาเหตุผล ให้ระบุไว้ในประกาศรับสมัครสอบด้วย

2. ภาษาไทย

ให้ทดสอบความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาไทย

ข. ภาคความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะตำแหน่ง

ให้ทดสอบความรู้ความสามารถในทางที่จะใช้ในการปฏิบัติงานในตำแหน่งที่จะบรรจุและแต่งตั้งโดยวิธีสอบข้อเขียน หรือให้ทดสอบปฏิบัติงาน หรือวิธีอื่นวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีก็ได้ตามความเหมาะสม

ค. ภาคความเหมาะสมกับตำแหน่ง

ให้ประเมินบุคคลเพื่อพิจารณาความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่จะบรรจุและแต่งตั้งจากการสัมภาษณ์หรือการทดสอบทางกายภาพ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ท่วงทีวาจา อุปนิสัย อารมณ์ ทศนคติ เชาว์ปัญญา บุคลิกภาพ อย่างอื่น ความพร้อมหรือความสมบูรณ์ทางร่างกาย เป็นต้น

ภาคผนวก ข

ระเบียบ ก.ตร.

ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการคัดเลือก
และการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521

โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 ให้นับญาติอำนาจดังกล่าวไว้ ซึ่งก็ได้วางระเบียบแห่งการได้ซึ่งข้าราชการตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังนี้...

2. การคัดเลือกหรือสอบแข่งขันเพื่อบรรจุให้ได้รับเงินเดือนขั้นต่ำของชั้นพลตำรวจ ชั้นประทวน และชั้นสัญญาบัตร ให้ดำเนินการดังนี้

2.1 การบรรจุเป็นพลตำรวจสำรอง ให้ดำเนินการคัดเลือกได้ 2 วิธี คือ

- (1) คัดเลือกด้วยวิธีพิจารณาความเหมาะสม
- (2) คัดเลือกด้วยวิธีสอบ

กรณีใดจะใช้วิธีใด ให้อธิบดี (ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ) เป็นผู้กำหนด

2.2 การบรรจุเป็นพลตำรวจสำรองพิเศษ ให้ดำเนินการคัดเลือกได้ 3 วิธีคือ

- (1) คัดเลือกด้วยวิธีพิจารณาความเหมาะสม
- (2) คัดเลือกด้วยวิธีประเมิน
- (3) คัดเลือกด้วยวิธีสอบ

กรณีใดจะใช้วิธีใด ให้อธิบดี (ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ) เป็นผู้กำหนด

2.3 การบรรจุพลตำรวจสำรองพิเศษ พลตำรวจพิเศษ หรือพลตำรวจสมัคร เป็นสิบตำรวจตรี ให้ดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีประเมิน โดยคัดเลือกจากผู้ซึ่งเป็นพลตำรวจสำรองพิเศษ พลตำรวจพิเศษ หรือพลตำรวจสมัคร รวมแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

2.4 การบรรจุจำสิบตำรวจหรือนายดาบตำรวจเป็นร้อยตำรวจตรี ให้ดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีพิจารณาความเหมาะสม โดยคัดเลือกจาก

- (1) จำสิบตำรวจหรือนายดาบ ซึ่งรับเงินเดือนไม่ต่ำกว่าระดับ ป.1 ชั้น 10 และเป็นจำสิบตำรวจหรือนายดาบตำรวจรวมแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และสำเร็จการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจชั้นประทวนเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรสายต่างๆ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) กำหนด หรือ
- (2) จำสิบตำรวจหรือนายดาบตำรวจ ซึ่งรับเงินเดือนไม่ต่ำกว่าระดับ ป.1 ชั้น 10 และขณะมียศเป็นจำสิบตำรวจหรือนายดาบตำรวจ ได้ปฏิบัติหน้าที่ผู้นำหน่วยเข้าทำ

การสู้รบเพื่อป้องกันอธิปไตยหรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศทั้งภายในและภายนอกประเทศและจากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวก่อให้เกิดผลดีแก่การปราบปรามจนได้รับพระราชทานเหรียญกล้าหาญหรือเหรียญพิทักษ์เสรีชนชั้นหนึ่ง

3. การคัดเลือกหรือสอบแข่งขันเพื่อบรรจุให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าขั้นต่ำของชั้นพลตำรวจ ชั้นประทวน และชั้นสัญญาบัตร ให้ดำเนินการดังนี้

3.1 การบรรจุผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานบันศึกษาของกรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) เป็นข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจ ชั้นประทวน และชั้นสัญญาบัตร รับเงินเดือนตามคุณวุฒิ ให้ดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีพิจารณาความเหมาะสม

3.2 การบรรจุข้าราชการตำรวจผู้ได้รับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญาเป็นข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจ ชั้นประทวน หรือชั้นสัญญาบัตร รับเงินเดือนตามคุณวุฒิให้ดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีสอบ ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้จะดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีพิจารณาความเหมาะสมก็ได้

(1) ผู้ได้รับอนุมัติจากกรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ให้บรรจุเข้ารับราชการในฐานะผู้ที่มีสำเร็จคุณวุฒินั้น

(2) ผู้ได้รับอนุญาตให้ลาศึกษาตามระเบียบของทางราชการ

(3) ผู้ได้รับอนุมัติจากกรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ให้ศึกษาได้ตามระเบียบที่กรมตำรวจกำหนด

(4) ผู้ได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาตามความต้องการของกรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)

(5) กรณีที่มีเหตุพิเศษตามที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) กำหนด

3.3 การบรรจุบุคคลภายนอกผู้ได้รับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญา เข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจ ชั้นประทวน หรือชั้นสัญญาบัตรรับเงินเดือนตามคุณวุฒิให้ดำเนินการด้วยวิธีสอบแข่งขัน ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้จะดำเนินการคัดเลือกด้วยวิธีพิจารณาความเหมาะสมก็ได้

(1) ผู้สำเร็จการศึกษาในวิชาชีพที่ขาดแคลนที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจกำหนด

(2) ผู้ที่ขึ้นบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือคณะกรรมการข้าราชการประเภทอื่นหรือส่วนราชการที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือคณะกรรมการข้าราชการประเภทอื่น เป็นผู้ดำเนินการสอบแข่งขัน

(3) ผู้ได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาตามความต้องการของกรมตำรวจ

(4) กรณีที่มีเหตุพิเศษตามที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจกำหนด การสอบแข่งขันตามความในวรรคแรก ไม่ตัดสิทธิข้าราชการตำรวจที่จะเข้ารับการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุให้ได้รับเงินเดือนตามคุณวุฒิที่กรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ประกาศรับสมัครในครั้งคราวนั้น

4. ผู้ที่อยู่ระหว่างถูกสอบสวนพิจารณาทางวินัย หรือถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดคดีอาญา ให้เข้ารับการคัดเลือกหรือสอบแข่งขันได้

ผู้ที่ผ่านการคัดเลือกหรือสอบแข่งขันได้ตามความในที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ให้ดำเนินการบรรจุตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบรรจุให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าขั้นต่ำของชั้นพลตำรวจชั้นประทวน และชั้นสัญญาบัตร

5. การคัดเลือกหรือสอบแข่งขันที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ให้ถือว่าเป็นการคัดเลือกหรือสอบแข่งขันตามที่ระเบียบคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ได้ว่ากำหนดเอาไว้ และตลอดจนในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการคัดเลือกหรือสอบแข่งขันให้คณะกรรมการข้าราชการตำรวจวินิจฉัยชี้ขาด.....

ให้ไว้ ณ วันที่ 5 มิถุนายน 2534

พลเอก อิศระพงศ์ หนูนุกัถิ

(อิศระพงศ์ หนูนุกัถิ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประวัติผู้เขียน

ผู้เขียนมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่ จว.พะเยา บิดา จ.ส.ต.เมฆ จ่างแก้ว มารดา นางใบ จ่างแก้ว มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันจำนวน 4 คน ผู้เขียนเป็นบุตรคนที่ 2 เรียนจบมัธยมตอนปลายจาก โรงเรียนเชียงคำวิทยาคม สอบเข้าโรงเรียนพลตำรวจภูธร 2 รุ่นที่ 23 จว.ชลบุรี จบหลักสูตรเลือก รับราชการที่ สภ.อ.เมืองระยอง ต่อมาขอย้ายมาประจำที่ สภ.อ.เมืองชลบุรี จบปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ปัจจุบันรับราชการอยู่ที่ สภ.อ.เมืองชลบุรี ในตำแหน่งป้องกันปราบปราม